РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

ЛезгиГазет

Жуван Ватан, ватанэгълияр хуьх!

Россия, виликди!

Алай йисан 7-февралдилай Россиядин Сочи шегьерда Олимпиададин хъуьтIуьн XXII къугъунар кьиле физва. Ана дуньядин 88 уьлкведай тир 2500-далай виниз спортсменри спортдин 15 жуьредай чпин алакьунар къалурзава.

Чи мурад чи чилел, чи Ватанда, сифте сефер яз кьиле физвай и зурба акъажунра Россиядин хкянавай командадихъ лап виниз тир нетижаяр хьун я!

1920–йисалай акъатзава | N 7 (10600) хемис 13–февраль, 2014–йис | WWW.LEZGI.ETNOSMI.RU | Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

ИТАР-ТАСС-дин майдандал Рамазан Абдулатипова пресс-конференция гана

Алатай йисан нетижаяр кьуна

Республикадин Кьили и къуллугъдал алаз алатнавай сифтегьан йисуз вичи тухвай кIвалахдин нетижаяр кьуна ва регион маднни вилик тухунихъ галаз алакъалу планар раижна.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, журналистрихъ галаз рахунрик экечIдалди вилик Рамазан Абдулатипова алатнавай йисуз республикада кьиле фенвай дегишвилерикай гегьеншдиз суьгьбетна ва 2014-йисан сифте кьилерин Дагъустан 2013-йисан сифте кьилерин Дагъустандилай дибдай тафаватлу жезвайди къейдна. "Виридалайни кьилинди вуч я лагьайтIа, гьа и девирда агьалийри властдиз ихтибар авунин гьалар арадал хканва. Эгер виликдай а ихтибарвал 7-12 процентдин дережада авайтIа, къе 70-75 процентдив агакьнава. Хейлин дережада им уьлкведин Президентдиз ихтибар авунин рейтинг, умудрин рейтинг тирди за лап хъсандиз аннамишзава. Им чна вичикай 2014 лагьай ва гуьгъуьнин йисара менфят къачуна кIанзавай виридалайни кар алай делилрикай сад я.

Республикада идара ийизваз хьунин гьал арадал хканва. Эгер алатай йисан сифте кьилера Дагъустанда са шумуд "руководитель" авайтIа, гила са руководитель ава, амни республикадин Кьил я. Амай вири ксар чпин кардал машгъул я. Йисан муддатда экономикадин ва культурадин жуьреба-жуьре хилер авай гьал веревирдна. Ачухдаказ лагьайтIа, арадал атанвай гьалар къарсатмишдай хьтинбур я. Налогар кIватIунал гьалтайла республика эхиримжи чкадал. "хъендик квай экономикадин дережадал гьалтайла, - сад лагьай чкадал ала. Яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик финин хейлин делилрал гьалтайла, чун 80-чкадал ала. Гьакъикъатда Дагъустанда дуьзгуьндаказ кIвалахзавай вилик финин гьич са институтни авачир. Авазваз хьайи, исятдани авай институтар ихтибардай аватнавай, гьа гьисабдай Дагъустандин Гьукуматни. Гьакъикъатда вилик финин чешмеяр тергнавай. Нафт хкудуникай рахун хьайитIа, чна 1985-йисуз 2 миллионни 400 агъзур тонн хкудзавай, гила хкудзавайди лагьайтIа, 164 агъзур тонн я. Чахъ 800 миллиард кубометрдилай гзаф газдин запасар ава, гьа са вахтунда чна ишлемишзавайди абурун анжах 15 процент я. И кардални гьич са касни машгъул жезвачир.

Гьуьлуьн порт хьиз, балугъарин запасарни тергна. Образованидин хел лап кIанин чкадал гьана. Республикада жуьреба-жуьре вузрин - Москвадинни Петербургдин - 62 филиал кардик ква. Абурни дипломар маса гудай будкайриз элкъвенва. Республикадин прокуратурадихъ галаз санал ахтармишун кьиле тухвана. Идалай гуьгъуьниз чун гьихьтин фикирдал атана лагьайтIа, Дагъустанда 10-12-далай гзаф филиалривай кIвалах ийиз жедач.

Культурадин хелни, вири Россияда хьиз, гьиляй вегьенвай. Чеб финансламишзавай культурадин цIудралди, вишералди кIвалер муниципальный тешкилатра авай, чпел виридалайни тIимил фикир желбдай чкаяр я. Пуд вацран муддатда чна Дуствилин кIвал эцигна. Ана Россиядин халкьарин адетдин культурадин Республиканский центр тешкилзава. 17 муниципалитетда гьа ихьтин центраяр тешкилнава. Чна и кIвалах давамарда ва чун Россияда культурадин жигьетдай дибдай цIийи региональный кIалубдал элячIда".

Рамазан Абдулатипова алатай йисуз тухванвай кIвалахдин патахъай керчекдаказ шагьидвалзавай са бязи рекъемар гьана. Образованидин 82 ва сагъар хъийидай 37 идара ишлемишиз вахкана. Саки 196 километрдин мензилдиз газопровод, тахминан 170 километрдин мензилдиз турбайра аваз яд ва 500 километрдин мензилдиз автомобилрин рекьер тухвана. Агропромышленный комплексда саки 2000 гектардин майданра уьзуьмлухар кутунва. 2013-йисуз 134 агъзур тонн ципицIар кIватI хъувуна. Советрин йисара агакьай хьтин дережа - 380 агъзур тонн - къазанмишунин везифа вилик эцигнава.

"Чна агропромышленный карханаяр тешкилзава, гьиле кьунвай са бязи объектар эцигна куьтягьнава. Чна листовой шуьшеяр гьазурдай чIехи завод ишлемишиз вахканва. Бизнесменар тир Сулейман Керимован ва Зияудин Мегьамедован кIвалах активламишнава. Идалайни башкъа, чалай гьуьлуьн порт цIийикIа туькIуьр хъувунин гьакъиндай чIехи икьрардал къулар чIугваз алакьнава. Ибур зал уьлкведин Президентди тапшурмишнавай крар тир. Чна Герман Греф кьиле аваз Стратегиядин совет тешкилнава. Республика вилик тухунин барадай кар алай 10 проект туькIуьрнава", - алава хъувуна республикадин Кьили.

Ахпа пресс-конференция адет хьанвай къайдада кьиле фена. Сад лагьай суал Азеррос информационный порталдин журналист Татьяна Весняка гана.

- Малум тирвал, Куьне Россияда авай азербайжанвийрин Федеральный милли культурный автономиядин Агъсакъалрин

▸ 2

Къуллугъдал тайинарнава

Суддин приставрин Федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управленидин руководителдин - Дагъустан Республикадин суддин кьилин приставдин къуллугъдал Россиядин Федерациядин юстициядин министерстводин алай йисан 3-февралдин приказдалди **ГЬАЛИМОВ Низами Ниязович** эцигнава.

Низами Ниязовича юстициядин органра 2003-йисан 19-ноябрдилай кIвалахиз башламишна. А чIавуз ам Россиядин Федерациядин юстициядин министерстводин Дагъустан Республикада авай Кьилин Управленидин суддин приставрин къуллугъдин Махачкъаладин подразделенидин пристав-исполнитель тир.

2011-йисан 13-июлдиз Н.Н.Гьалимов суддин приставрин Федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управленидин руководителдин заместителдин къуллугъдал тайинарна.

2013-йисан 3-июндилай ада Россиядин ФССП-дин Дагъустан Республикада авай Управленидин руководителдин - Дагъустан Республикадин суддин кьилин приставдин везифаяр тамамарзавай. Адаз юстициядин 1-классдин советникдин классный чин ганва.

Киш юкъуз ял яда

Сергей Миронов кьиле аваз "Адалатлу Россия" партиядин фракциядин депутатри Государстводин Думадин вилик школьникри 1-классдилай 9-классдалди школайра гьафтеда 5 юкъуз кIелунин къайда тайинаруниз талукь закондин проект эцигнава.

ЯШАЙИШ

Бубадин весидиз, халкьдин багъри адетриз вафалу адан хва Камала и надир сеняткарвал гьелелиг вичелай алакьдайвал хуьзва. Амма "тек тар тама тахьуй" - мисал ава, тек устIардивай халкьдин сеняткарвал хуьз гьикьван гагьда дурум гуз жеда кьван?!

▸ 19

СПОРТ

Сочидин Олимпиада ачухаруниз талукьарнавай мярекатдиз Сочидин "Фишт" стадиондал 40 агъзур кас тамашна, телевизоррай килигайбурун кьадар кьуд миллиарддилай виниз тирди малум хьанва. Авайвал лагьайтIа, масакIа хьун гуьзлемишни ийизвачир.

▸ 21

ИТАР-ТАСС-дин майдандал Рамазан Абдулатипова пресс-конференция гана

Алатай йисан нетижаяр къуна

1 ◂

советдин председатель Аббас АББАСОВАХЪ галаз алакъаяр хуьзва. ТIалабзава а организациядихъ галаз санал кIвалахунин мумкинвилерикай суьгьбет авун.

- И организация Россиядин халкьарин Ассамблеядин сергьятра аваз кардик ква ва чна адахъ галаз фадлай санал кIвалахзава. Аббас Аббасов - им Азербайжан патални, Россиядинни Азербайжандин алакъаяр вилик тухун патални лап гзаф крар авунвай кас я. И мукьвара зун Бакуда хьана, ина Азербайжандин Президент Ильгьам Алиевахъ галаз гуьруьшмиш хьана. Чна вилик финин барадай гележег авай лап хейлин проектар кьилиз акъудун фикирдиз къачунва.

Гзаф йисара Дагъустан вичин сергьятра агал хьанваз амукьна, уьлкведин маса регионрихъ галаз алакъаяр хуьнин кIвалах лагьайтIа, лап агъуз аватнавай. Мисал яз, чи патав бес кьадар агалкьунралди вилик физвай Азербайжандин государство гва, амма адахъ галаз хуьзвай алакъаяр лап кIанин чкадал алай. Ида чун вири авай гьалдин патахъай мад сеферда шагьидвалзава. Уьлкве вилик тухунин кьилин везифайрикай сад интеграциядин месэлаяр бажармишуникай ибарат я ва акI хьайила, уьлкведин субъектри чпин арада хуьдай алакъаяр жезмай кьван гегьеншарун герек я.

Мукьвар тир вахтара Ставропольский крайдихъ галаз санал кIвалахунин программа туькIуьрда. Гьа ихьтин программаяр Чечен Республикадихъ ва Ингушетиядихъ галазни туькIуьрзава. И кIвалах кьиле тухвана кIанда.

Т.ВЕСНЯКА Дербентдин 2000 йисан сувар къейд авунин сергьятра аваз Дагъустанда пресс-тур кьиле тухунин барадай гьихьтин мумкинвал аватIа, гьа кардиз интерес авуна.

- Рамазан Абдулатипова жаваб гайивал, и мукьвара гьахьтин пресс-тур тешкилнай, амма и кIвалах давамариз жеда. Республикадин Кьили къейд авурвал, Дербентдин юбилей сувар хьиз къейд авун хейлинбур патал итижлу проектдиз элкъуьн мумкин я.

- Алай вахтунда Дербентда виче къайда тунин игьтияж ава. Юбилей кьиле тухун патал федеральный бюджетдай пул чара авунва, гьа са вахтунда хейлин кьадар пул бизнесмен Зиявудин Мегьамедовани чара ийизва. Юбилейдиз гьазурвал акунин кIвалахдик азербайжанвиярни экечIнава. Абуру Гьейдар Алиеван тIварунихъ галай куьче, парк, гьакIни спортдин комплекс тамамвилелди гуьнгуьна хтунин кIвалах чпин хивез къачузва. За гьисабзавайвал, къуншийрин мумкинвилерикайни менфят къачуна кIанда.

ИТАР-ТАСС информагентстводин корреспондент Екатерина Буза Къизлярдин коньякрин заводдин кьисметдиз интерес авуна: - Къизлярдин коньякрин завод неинки республикадин, гьакI санлай вири Кавказдин яржни тир. Заводдивай республикадин властри куьмекар авуник умуд кутаз жедани?

- Заз малум тирвал, зун Дагъустандиз хтайла, завод 1,5 миллиард манатдихъ приватизироватун патал гьазурвал аквазвай. Амма и кIвалах акъвазарна. За гьисабзавайвал, и заводдин кIанин кьадардин къимет 4 миллиард манатдиз барабар я. Адан къимет идалайни виниз хкаж хьун мумкин я. Алай вахтунда чна завод акционироватунин ва приватизироватунин мураддалди карханадин са кьадар руководителар дегишарнава. Эгер Къизлярдин заводдихъ дуьзгуьн иеси хьайитIа, вири крар пайгардик акатда. Алай вахтунда карханадин генеральный директорвиле чехирар гьазурунин рекьяй уьлкведин лап хъсан пешекаррикай сад тир Мегьамед Саадулаев тайинарнава, виликан директор лагьайтIа, ина исполнительный директор ва продукция маса гунин рекьяй директор яз амукьзава.

Чун патал виридалайни кар алайди республикадин ва федеральный бюджетриз, лазим тирвал, налогар гун я. Чна гьисабзавайвал, приватизациядилай гуьгъуьниз завод вилик физ хьайитIа, къвезвай налогрин кьадар артух хьунин мумкинвал арадал къведа. Гьазурзавай коньякрин ери усалар тавунни важиблу я. Кьилди къачуртIа, заз ашкара хьанвайвал, заводдал агъзур литрийралди коньякрин ерисуз спирт илитIзавай. И кардал эхир эцигнава.

ИТАР-ТАСС, Екатерина БУЗ: - ЧIаларин гьакъиндай Куьне теклифзавай закон кьабулуни гьихьтин менфят гуда, а закон кьабулуни жуьреба-жуьре миллетрин векилрин арада авай алакъаяр хци хьунал гъунин халталувал авани? Алай вахтунда Дагъустандин халкьарин чIалар гьихьтин гьалда ава?

- ЧIалар кардик хьунин дуьзгуьн правовой механизмаяр тайинаруни, чIалан правовой бинеяр къайдадик кутадай мумкинвал гуда. Дагъустандин халкьарин чIалар - ибур надир чIалар я ва, гьакI хьайила, абур вилик тухунин правовой заминвилерни герек я. И закон кьабулайдалай гуьгъуьниз вири милли чIалар, гьа гьисабдай урус чIални, вилик тухунин программа туькIуьрда. Чна гьисабзавайвал, ида хейлин месэлаяр пайгардик кутадай мумкинвал гуда. Чна милли чIалар 764 агъзур экземплярдин кьадарда аваз учебникар акъуднава. Икьван чIавалди ихьтин кар мад хьайиди туш. Гьа и вахтунда чна урус чIал хъсандиз чизваз хьун акьалтIай важиблу кар яз гьисабзава. ИкI тахьайтIа, дагъустанвидивай Россияда конкуренциядин хура акъвазиз жедач.

ИТАР-ТАСС, Андрей КАРТАШЕВ: - Дагъустанда аялринни жаванрин спорт вилик тухун патал вуч ийизва?

- Чахъ зурба лап гзаф кьадар спортсменар, футболдин "Анжи" клуб, волейболдин клуб ава. Гьа са вахтунда, советрин девирдилай тафаватлу яз, алай макъамдин кимивилерикай сад, за гьисабзавайвал, массовый спортдин дережа агъузарунихъ галаз алакъалу я. За кьунвай гьисабралди, спортдал тахминан 15 процент агьалияр машгъул жезва. Гьа са вахтунда Дагъустандин агьалияр спортдин барадай бес кьадардин бажарагъ авайбур я. Республикадин агьалийрин 50 процент жегьилар я. Чна аялринни жаванрин спортдин вири школаяр ахтармишзава, футболдин "Анжи" академия вилик тухуниз активдаказ куьмек гузва.

ИТАР-ТАСС, Андрей КАРТАШЕВ: - Футболдин клубдиз, Сулейман Керимова ам финансламишун акъвазарзавайвилиз талукь гзаф ванер-сесер ава. "Анжидин" кьисмет гьихьтинди жеда?

- Сулейман Керимова "Анжи" гадарзавач ва гадарни ийидач. Чун месэладив гьи тегьерда эгечIзава лагьайтIа, "Анжи", чиниз хквез, мугьманрин команда хьиз къугъвана кIандач, Махачкъалада бинеламиш хьана кIанда. Чун "Анжи" датIана Махачкъалада жедайвал, лазим шартIар яратмишиз гьазур я. ИкI хьайила, болельщикарни жеда. Гаф атай чкадал лугьун, клубдихъ чун инанмиш тирди ва чна ам вичел расалмиш жезвай четинвилерилай аслу тушиз гадар тийизвайди - гьа им зи Чарче авай тезисрикай сад тир.

Алай йисуз "Анжи" - "Аренада" футболдай Россиядин Кубокдин финал кьиле фида. Им чи теклифдалди ийизвай кар я, и месэладай чи тереф хвена. И кардихъ чун патал зурба метлеб ава.

"Дождь" телеканал, Петр РУЗАВИН: - Са шумуд банк агалнавай шартIара Куьне Дагъустандин банкарин къурулушда авай гьалариз гьихьтин къимет гузва? Идан патахъай Куь фикир гьихьтинди я?

- Хейлин маса хилер хьиз, Дагъустандин банкарин къурулушни дерин кризисдиз аватна. Чна Центральный банкдин руководитель дегишарна. Чна банкариз талукь яз эсиллагь маса политика кьиле тухузва. Чпе пулар эцигнавайбур алдатмишиз хьайи са жерге банкариз талукь яз ахтармишунар кьиле тухузва. За фикирзавайвал, банкарин секторда къайда тун - им инвестицийрин барадай республикадин активвал хкажунин важиблу шартIарикай сад я.

"Дождь" телеканал, Петр РУЗАВИН: - Парламентдиз жуван Чарче Куьне малумарай, нафтIадинни газдин компания тешкилунин барадай са гьихьтин ятIани тайинвал авани?

- И месэладин патахъай са жерге министерствойрихъ галаз меслятар ийида. Гьахьтин кIвалах башламишнава ва чна а компания регистрация ийиз башламишдай вахт тайинарнава, амни 1-март я. Им са низ ятIани къарши акъвазун туш, чна Роснефтдихъ, Лукойлдихъ галаз гьикI кIвалахнайтIа, гьакI кIвалахда. Амма идахъ галаз сад хьиз, нафтIадинни газдин секторда арадал атанвай гьалар ахьтинбур я хьи, и шартIара чна жуван гаф лугьун ва гьа ихьтин месэла вилик акъвазнавайди ашкара авун герек я. За республикадин авиакомпания арадал хкуниз талукь месэлани вилик эцигнава.

"Кавказский узел", Наталья Крайнова: Куьн къуллугъдал атай чIавуз боевикриз дуьзгуьн уьмуьрдал элячI хъувунин карда куьмек гунин рекьяй комиссия тергна ва адан чкадал меслятдал хкидай комиссия тешкилна. И кIвалахдин нетижаяр гьихьтинбур я ва вучиз и кIвалах журналистрихъай кIевирнава?

- Ислягь уьмуьрдал элячI хъийиз куьмек гунин рекьяй комиссияди, виликамаз меслятвал ва ислягьвал таъминар тахьанмаз, нетижа гузвачир, идалайни гъейри, ислягь уьмуьрдал элячI хъийиз куьмек гунин барадай тухуз хьайи са жерге серенжемри квел гъизвай лагьайтIа, залукар абурун мукьва-кьилийри ва диде-бубайри пулдихъ азад хъийизвай. Чун ахьтин фикирдал атана хьи, им вич кьадарсуз раиж тийидай, чIехи кIвалах хъун герек я. Чна "тамарай" 34 кас ахкъуд хъувуна. Амма идан патахъай чна гьарайвургьай къарагъарзавач, вучиз лагьайтIа икI авуртIа, а ксариз ва абурун мукьва-кьилийриз зарар хкIун мумкин я.

Меслятдал хкунин рекьяй комиссиядикай рахадай чIавуз республикадин Кьили Дербентда, Махачкъалада, Къизлярда ва дагълух районра меслятдал хкунин рекьяй 4 центр тешкилзавайдан гьакъиндай малумарна. Абур инсанриз ислягь уьмуьрдал элячI хъувун кьезиларун патал тешкилзавайди я.

- Хейлин крар къанун-къайда хуьдай органар гьа и кIалубдин сергьятра аваз кIвалах ийиз гьазурвилелай аслу я. Меслятдал хтун къазанмишун патал викIегьвал - дяве давамарун патал герек тирдалай гзаф викIегьвал - герек къведа. Тек са къуватдихъ галаз алакъалу къайдайралди и месэла гьялиз жедач. Профилактикадин серенжемар, гуманитарный проектар лазим я, школа, вуз гужлу авун, общество желб авун чарасуз я. И барадай къанун-къайда хуьдай къурулушар чаз куьмек гуз гьазур я. Чна и кIвалахар саналди кьилиз акъудда.

"Кавказдин узел" порталдин журналистди экстремизмдизни терроризмдиз аксивал авунин рекьяй санал кIвалахунин гьакъиндай РД-дин Гьукуматдин, Унцукул райондин администрациядин, Гимри хуьруьн администрациядин ва общественностдин арада кутIуннавай икьрардиз талукь суал гана: - Им гьа и жуьредин тек са дуьшуьш яз амукьдани, тахьайтIа, гьа ихьтин проектар са жерге маса хуьрерихъ галаз саналдини гьазурзавани?

Республикадин Кьили баян гайивал, Унцукул районда четин гьалар арадал атанвайди фикирда кьуналди, чкадин агьалийрихъ галаз гьахъдин икьрар кутIунунин гьакъиндай къарар кьабулнава. Районда гьалар пайгардик кваз хьун хуьруьн агьалийрилай хейлин дережада аслу я. Гьа и вахтунда жемятдини вичин хивез тайин тир везифаяр къачун герек я. Талукь тир мажбурнамаяр республикадин Кьилини, Гьукуматдини, райондини чпин хивез къачуда.

- И мукьвара зун Гимридиз фена, чун саки вири месэлайрай меслятдал атана. Мукьвал тир вахтара икьрардал къулар чIугвада. Гьа са вахтунда ислягь уьмуьрдал элячI хъувунин барадай мажбурнама и хуьруьн жемятди вичин хивезни къачун: "Тамариз" фенвай ксар чпин хуьруьз, хизандиз хтун лазим я. Чна гьисабзавайвал, ихьтин тежриба ислягь уьмуьрдал элячI хъувун лазим тирдакай гьакI рахадайдалай гзаф тайинди я. И кIвалах маса хуьрера ва шегьеррани давамарда. ЦIунти, ЦIумада, Табасаран районриз талукь язни гьа ихьтин икьрар кутIунун герек я. КIвалах тухун, чкайрал инсанрихъ галаз меслятдал атун герек я. Сада-садалай гьил къачуз алакьна кIанда, икI тахьайтIа, я хизанда, я обществода гьич са чIавузни ислягьвал таъминариз жедач.

"Россиядин Федерация къе" изданидин журналист Павел Анохина терроризмдихъ галазни экстремизмдихъ галаз женг чIугуниз, бандитрин тешкилатар хатасуз авунин рекьяй гьакъикъатда кьиле тухузвай махсус серенжемриз талукь суал гана.

- 2013-йис, Ибрагьим Гьажидадаеван дестедилай гатIумна, Дагъустанда йисаралди басрухар гуз хьайи са жерге бандаяр терг авунин серенжемар лап агалкьунралди кьиле тухуналди тафаватлу я. Гьа и вахтунда и боевикар маса ксарихъ, гьа гьисабдай властдин къурулушра авай ксарихъ, галаз алакъада аваз хьайиди аквазва. Гьам ФСБ-ди, гьам МВД-ди агалкьунралди са жерге махсус серенжемар кьиле тухвана. Дагъустандин терефдихъай террориствилин хаталувал арадал атун жезмай кьван тIимиларунин барадай еке кIвалах тухвана. Амма и кIвалах неинки Дагъустанда, гьакI вири уьлкведани давамарун герек я, вучиз лагьайтIа алатнавай девирда са бязи дестеяр маса регионриз фенва. Чка-чкада тайин тир кIвалах тухун герек я.

Чечняда дяве башламиш хьайи чIавуз са бязибуру Чечня, элкъвена цацар алай симинин гьалкъада туна, Россиядивай къерех авуна кIанда, гьа чIавуз вири месэлаярни гьялиз жеда лугьуз кхьиз хьанай. А чIавуз за лагьанай: эгер арадал атанвай и гьаларал чун вири саналди, энгел тавуна машгъул тахьайтIа, пака Чечня гьар са кIвалив агакьда. Эгер чун регионда экстремизмдизни терроризмдиз талукь месэлайрал саналди машгъул тахьайтIа, и завал вири Россия тирвал чкIида. Дагъустандизни Чечнядиз пачагьдин самодержавиедин кьулухъ галамай са къерехдиз хьиз килигна виже къведач. Абуруз сад тир Ватандин къакъудиз тежер паюниз хьиз килигна кIанда. Чи регьбер Владимир Владимирович Путинни гьа ихьтин фикирдал ала. Чна Дагъустан Республикада къайда тунин карда чаз федеральный центради куьмек гузвайди гьиссзава. За властдин органра кIвалахзавайбурун вилик месэла лап кIевелай эцигзава: эгер куьне экстремистрихъ галаз са тIимил кьван хьайитIани санал кIвалахнаватIа, абуруз майилвалзаватIа, куьн властдивай къерех хьун лазим я. И кар багъри мукьва-кьилийризни талукь я. Чна кьунвай рехъ гьа ихьтинди я. Идахъ галаз сад хьиз, къанун-къайда хуьдай органри Дагъустанда селигъалудаказ, санлай вири гьалар фикирда кьуналди, гьар са дуьшуьшдиз Россиядин информационный вири майдандай баянар гуналди кIвалахун герек я.

Лугьун хьи, са ни ятIани налогрин барадай къанунсузвилериз рехъ гана. Вири крарай эхирдал кьван кьил акъуд тавунмаз Махачкъалада документар вахчун патал кьушундин операция тешкилун гьакьван чарасуз кар тирни? Вири и кIвалахар масакIа кьиле тухуз жедайди тир. Гьалар властдин органрихъ галаз санал къайдадик кухтун герек я. Республикада къайда туниз эвелни-эвел чна интерес ийизвайди я.

“РБК” ТВ: - Къизлярдин коньякрин завод приватизироватунин вахтарин патахъай квевай гьихьтин баянар гуз жедай, государстводи къазанжияр гузвай и актив приватизироватунин къарар гьар гьикI ятIани вучиз кьабулнавайди я?

- Чун и кархана вилик финин барадай хейлин делилри, гьа гьисабдай адан экономикада авай гьалди рази ийизвач. Чна гьисабзавайвал, адан экономика исятда авайдалай гзаф инанмишардайди хьун герек я. Чна закондал асаслу яз, сифтедай ам акционироватун лазим я. И серенжем сентябрдин вацралди акьалтIарун фикирдиз къачунва, ахпа приватизация башламишдайвал. И кIвалах энгеларунин чарасузвал авач. Идалайни башкъа, государстводи вич хейлин жигьетрай са акьван нетижалудаказ кIвалахзавай карчи яз къалурнавач. Гьавиляй чна чи умудар приватизациядихъ галаз алакъалу ийизва. Чи бюджетдиз пулдин патахъай игьтияж ава.

“Россиядин медико-социальный информациядин информационный агентство”, Муслим Алиев: - Образованини здравоохранение - ибур чпе гьял тавунвай виридалайни гзаф месэлаяр кIватI хьанвай хилер я. Дагъустанда хьайи РФ-дин здравоохраненидин министр Вероника Скворцовади республикадин здравоохранение финансламишун кьве сеферда артух хьанвайдан патахъай малумарнай. Жуван Чарче Куьнени 2013-йисуз муаллимрин, духтуррин мажибар 25 процентдилай гзаф хкаж хьанвайди къейдна. Гьа инал куьне суал хгун хъувуна: и хилери ийизвай къуллугърин ери хъсан хьанвани? Здравоохраненидин, образованидин системайри менфятлудаказ кIвалахун патал пулдилай гъейри мад вуч герек я?

- За гьисабзавайвал, Вероника Скворцовади регионриз талукь яз лап менфятлудаказ кIвалахзава. Идан патахъай чна алатай йисуз сагъар хъийидай 37 идара ишлемишиз вахкуни, Кеферпатан Кавказда лап чIехибурукай сад тир перинатальный центр Хасавюртда эцигуни шагьидвалзава. И кардин патахъай мадни куь шагьидвалзава лагьайтIа, алай йисуз чна Махачкъалада перинатальный центр эцигиз башламишзава ва са жерге маса проектар гъиле кьазва.

Образованидин рекьяйни хейлин крар ийизва. Чна “Гележегдин школа” проект кардик кутазва. Ам республикадин 473 школада бажармишда. Чаз малум хьайивал, школаяр цIийи хъувун патал саки 6 миллиард манат чара авунва. И такьатрихъ маса къачур вири тадаракар складра ама. Алай вахтунда вири и тадаракри кIвалах авун, Интернетдик экечIун патал чараяр акун лазим я. Проект Стратегический советдин ва кьилди Герман Оскарович Грефан регьбервилик кваз кьилиз акъудзавайди я.

Идахъ галаз сад хьиз, за мукьвал-мукьвал хабар кьазвайди я: мисал яз са тIимил кьванни начагъ хьайивалди дагъустанвияр Москвадиз физ вучиз кIвачин жезвайди я? Гьа са вахтунда чахъ медицинадин рекьяй виниз тир технологийрал бинелу къуллугъар ийизвай центраяр ава эхир. Хейлин духтурриз инсанри ихтибарзамач. Эхиримжи вахтара чна 22 больницада кьилин духтурар дегишарна. Амма ришветар къачузвай медицинадин работникар гилани тIимил амач. Образованидин хилени гьа ихьтин гьал ава. Акьван чкадал атана хьи, Махачкъалада ЕГЭ вахкун 500 агъзур манатдай, дагълара лагьайтIа, идалай са кьадар ужуз акъваззавай.

Алай йисуз чна сад лагьай вице-премьердин регьбервилик кваз Гьукуматдин комиссия тешкилнава. ЕГЭ кьиле тухудай гьар са чкада чна гуьзчивалдай камераяр эцигда. И кIвалахрал виликдай машгъул жез хьайи саки вири ксар чна масабуралди эвезнава. Инсандихъ галаз алакъалу фактордихъ кар кьетI ийидай метлеб ава.

За гьисабзавайвал, санлай къачурла, сагъар хъийидай, образованидин чIехи пай идарайрилай къуллугъар дуьзгуьн тир дережада аваз ийиз алакьда. Амма инсанар йисаралди анжах чпи-чпиз къуллугъ авунал машгъул хьана, абуру чпин идараяр ва карханаяр пул къазанмишдай чкайриз элкъуьрна. Ихьтин гьал арадай акъудун герек я. Им лап агъур месэла я. Къе жергедин агьали са гьихьтин ятIани начальник тир касди ришвет къачузвач лагьайла, чIалахъ жезмач. Вучиз лагьайтIа инсанар гьа ихьтин гьалдихъ галаз вердиш хьанва.

Идалайни гъейри, месэлайриз савадлудаказ анализ гудай пресса, хабардар ийидай пресса авач. Гзаф вахтара пресса гьакIан ванер-сесер чукIурунал, тайин ксарин заказар кьилиз акъудунал машгъул жезва. Чун вири са майданда авайбур я, чна ана къайдани саналди тун герек я. КIвалахал атай сифтегьан юкъуз республикадин парламентдин вилик экъечIна рахадайла, за лагьанай: и залди пуд президент “тIуьна”, вучиз лагьайтIа абурукай гьар сад арадал гьанвай шартIарихъ галаз вич кьадай дережадиз гьиз алахъна. Зун ихьтин гьалар дегишариз алахънава. Им четин кар я, гьавиляй за, прессадихъ элкъвена, лугьузва: жуван кар ая, гьа и вахтунда куьмекни це. Медениятдин жигьетдай исятда арадал атанвай, угьрияр, къачагъар, чалкечирар туьретмишзавай гьалар дегишар тавуртIа, чавай Дагъустанда, санлай Россияда авай гьалар дегишариз жедач. Государстводин руководителди михьи ва цIийи хъувунин барадай тухузвай и зурба кIвалахдихъ агалкьун хьун квехъ галаз санал чалай, чакай гьар садалай хейлин дережада аслу я.

Са ни ятIани хабар кьазва: залай вуч аслу я кьван? За адаз жаваб гузва: кул гъиле кьуна, жуван кIвалин вилик квай чкаяр шуткуг, къайда тур. Гьамиша поэзиядал рикI алайди яз, чирвилерал, илимдал виниз тир къимет эцигзавайди яз гьисабзавай халкьди вичин патарив гвай чкаяр чиркин хьуниз рехъ гузва. Россиядин лап хъсан шегьер лагьай тIвар къачур Махачкъала, авайвал лагьайтIа, чукIурна цIийи кьилелай эхциг хъувун герек я. Гьа ихьтин теклифар республикадин меркездиз атайдалай иниз журналистри гузва. Шегьер инсанар яшамиш хьун патал виже къведай гьалда авач. Дагъустандин цIуд шегьердикай гьич садахъни анра эцигунар кьиле тухунин план авачир чIавуз мад квекай рахаз жеда? Хейлин крар дуьзгуьн къайдадиз гъун лазим я. И месэлайрал суткайралди машгъул хьун лазим жезва.

- Чаз чизвайвал, апрелдиз Дагъустанда “Алай аямдин шартIара региональный политикадин культура ва экономика” темадай Вирироссиядин конференция кьиле тухуда. Куьне а конференциядивай вуч гуьзлемишзаватIа, гьадан патахъай са кьадар гегьеншдиз суьгьбет авуртIа жедачни?

- За гьисабзавайвал, культурадин месэла алай аямдин шартIара экономика вилик тухун патал асул дибдин месэладиз элкъвезва. Зун эдеблу экономикадин терефдар я. Экономика кесибдини хьун мумкин я, амма экономика адалатлуди хьун чарасуз я. Вичин вахтунда экономикадиз анализ гудай чIавуз Самуил Хантингктона кхьенай: культура адалай гзаф важиблу я. Манеждин майдандал урусринни кавказвийрин арада акьунар кьиле финикай ихтилат кватайла, за лагьанай: а майдандал я урусар, я кавказвияр алачир. Анал алайди виликан йисара арадал гъанвай авамвал тир. Кьве авамвал садсадал расалмиш хьана. Чун эдеблувилел элячI хъувун тавунмаз экономика эдеблуди жедач. Гьич са куьнизни килиг тавуна, вири жуьрейрин рекьералди къазанжияр къачунин везифа вилик эцигунин нетижа яз арадал аламукьдайди буш чка я.

Зун Россиядин региональный культурный политикадин концепция туькIуьрай кас я. Ам зун кьиле аваз хьайи вуздин сергьятдилай къецихъ акъат тавуна амукьна. Уьлкведа культурадин сад тир майдан авач. Федеральный закон кьабулунал вил алаз акъваз тавуна, 55 субъектди культурадин гьакъиндай законар кьабулнава. Федеральный закон кьабулун эглеш жез сад лагьай йис туш. И темадай рахун герек я, и кардал бинеламиш хьуналди, чна гьа ихьтин рахун кьиле тухун патал майдан теклифзава.

“Накануне.Ru” ИА, Мария Степанова: - Къе Минрегиондин коллегиядин заседание кьиле фидай чIавуз Куьне Олимпиададин къугъунрилай гуьгъуьниз Кеферпатан Кавказдин административный округ гуьнгуьна хтун лазим тирдан патахъай лагьана. Куь фикирда вуч авайди тиртIа, гьа кардиз Квевай баян гуз жедачни?

- Вуч аватIа чидани? Тарихда Кеферпатан Кавказдик Ростов ва адалай агъадихъ галай чкаяр акатзавайди я. Кеферпатан Кавказдин илимдин центр Ростовда авайди тир. Регионди вири журналарни гьана акъудзавайди тир. Санлай къачурла, и регионда санал кIвалахунин алакъаяр вилик тухунин игьтияж ава. Тарихда Россиядин государстводихъ са везифа авай, амни Россиядин урусринди тушир пай, урусар яшамиш жезвай паюнихъ галаз сих алакъада тунин, яни Россиядин умуми майдан арадал гъунин везифа тир. Зун гъавурда ава, виликан къарар Олимпиададин къугъунриз гьазурвал акунихъ галаз алакъалу яз кьабулайди тир. И дуьшуьшда за адан тереф хуьзва. Гьа са вахтунда за вич тарихда гьикI арадал атайди ятIа, гьахьтинди яз Кеферпатан Кавказдин Федеральный округ гуьнгуьна хтунин теклиф гана. Идан патахъай за ачухдаказ малумарна. За виридалайни нетижалудаказ кIвалах ийиз жедай мененджеррикай сад Александр Хлопонин тирди къейдна. Адавай чIехи округдин кьиле агалкьунралди акъвазиз жеда. Са вахтара Кеферпатан Кавказдин регионди саки 75 процентдин игьтияжар къенепата интеграциядин алакъайрин гьисабдай таъминариз хьайидан патахъай ихтилат кватнай. Къе лагьайтIа, и кIвалах вини кьил 10 процентдин дережада аваз таъминарзава. Ачух экономикадин шартIара чун, агалай экономикадин шартIарив гекъигайла вучиз тIимил дережадин алакъада гьатзавайди я?

“Новости” РИА, Валерия МИШИНА: - Декабрдин эхирра “РусГидродинни” Дагъустандин арада Гимридин тоннелдиз талукь икьрар кутIунна. Ам хсусиятда хьуниз талукь месэладиз килиг хъувунин кIвалах гьихьтин дережада ава, тоннелдихъ гелкъуьн республикадиз квяй акъвазда ва и кIвалах гьикI кьиле фида? Гьа са вахтунда республика “РусГидродиз” 720 миллион манат буржлу хьанвайдакайни ихтилат кватнай. Республика а бурж вичелай гьи саягъда алудиз кIвачин жезва.

- Чун и бурж вад-ирид йисан муддатда алудунин патахъай икьрардал атанва. И кар чаз къулайзавайвиляй ва я тахьайтIа, чахъ артухан пулар авайвиляй ийизвайди туш. Гьа са вахтунда чаз “РусГидроди” регионда активдаказ кIвалахна кIанзава. Чаз ам чи регионди хъфена кIанзавач. Чна Яргъал тир РагъэкъечIдай пад вилик тухунив эгечIзавай тегьердин тереф хуьзва. Амма чаз гележегда чун Яргъал тир РагъэкъечIдай патаз элкъвена кIанзавач. Чаз къведай йисуз ишлемишиз вахкун пландик кутазвай Гоцатлидин ГЭС-дилай гуьгъуьниз Гоцатли-2 ГЭС эцигунив эгечIна кIанзава. И ГЭС эцигун хейлин ужуз акъвазда, вучиз лагьайтIа, Гоцатлидин ГЭС-дин бинедаллаз цIийи станция эцигун патал са бязи кIвалахар тухун бес я. Чна и месэладал кIвалахзава. Чна энергетикар яшамиш хьайи поселок гуьнгуьна хтунин кIвалах гъиле кьазва. Ам гъиляй вегьенвай гьалда ава. Мукьвал тир йикъара аниз Унцукул райондин райадминистрация куьч жеда. Ана зи векил ва дагълух районриз талукь яз кIвалах тухузвай са жерге маса органар бинеламиш жеда. Чи везифа инсанриз мукьва хьуникай ибарат я. Амай месэлаяр чна галайгалайвал гьялда.

Бадмай БИРЧИЕВ, “Кавказдин политика”: - Куьне куьн уьлкведин Президентдиз вафалу тирдакай лап мукьвал-мукьвал лугьуз хьана. Куьне Дагъустандин халкьдинни федеральный властдин арада кар алай терефар гьикI тайинарзава? Куь девирда гьукумат чукIурна, кадрийриз талукь са жерге дегишвилер кьиле тухвана, вири и крари агъадай винелди властдин кризис арадал атанвайдан патахъай шагьидвалзавачни? Пуд лагьай суални: Дагъустандин халкьдив векилар хкядай ихтияр агакьар хъувун патал Куьне вуч ийизва?

- ЧукIурнавай гьукумат - им лап пис келима я, гьукумат зал къведалди чукIурнавайди тир. За адан состав, гьихьтин гьалар арадал къвезватIа, гьадалай аслу яз дегишарзава. Им а ксарикай гьич садазни зун буржлу тушир патахъай шагьидвалзавай делилрикай сад я. Нетижасуздаказ кIвалахзавай гьар вуж хьайитIани за дегишзава. Къуллугъ гьич садани маса къачунач, гьич садани масани ганач. Мисал яз, вице-премьер Мегьамедгьуьсейн Насрутдинов ва промышленностдин министр Ризван Газимегьамедов - ибур бес кьадар савадлу ва бегьерлудаказ кIвалахзавай пешекарар я, амма абуруз лагьайди я: 11 агъзур километрдин газдин сетрикай 5 агъзур километрдин сетар кьванни Газпромдиз маса гун патал гьазур тавуртIа, куьн кIвалахдикай азадда. За а ксариз гьикьван гьуьрметзаватIани, гьа лагьайвал за авунни авуна. КIвалахда къайда хьун герек я. За тайин тир проектар бажармишун патал гьукуматдин членар хкяда. Мисал патал, и йисуз 5 проект гъиле кьада. Абурал тIем гъанани - мадни кIвалах ая, тIем гъиз хьаначтIа, чна маса мененджер кьада.

Зун Дагъустандиз Россиядин Президентди ракъурнавайдакай за мад сеферда лугьузва. За гьисабзавайвал, парламент арада аваз Дагъустандин халкьди зи тереф хвена. Эгер вири халкьди сесер гузвай сечкияр кьиле тухванайтIа, а сечкийра за, гзаф кьадар сесер кIватIуналди, гьалибвал къазанмишдай. Зун идахъ инанмиш я. Халкьдин вилик жуван фикирар за ачухдаказ лугьузва. Зун бес кьадар яшар хьанвай кас я, зи хсуси вири месэлаяр гьялнава. Зун кардив гьикI эгечIзава лагьайтIа, зун гьамиша вири халкьдин сечкияр патал экъечIиз хьайиди я. Эгер за вад йисан муддатда республикада кIвалахиз хьайитIа, зун гуьгъуьнин сечкияр вири халкьдинбуруз элкъуьриз чалишмиш жеда. Дагъустандилай вичиз векилар хкягъиз алакьзавайди я.

Дагъустанда арадал атанвай гьалар фикирда кьуналди, алай макъамда парламентдин сечкияр кьиле тухун иллаки дуьз кар хьана. Идалайни гъейри, Дагъустандин халкьди зун са шумудра хкягъайди я, гьа гьисабдай Федерациядин Советдизни. За Дагъустандин халкьдихъ галаз бес кьадарда стхавилин алакъаяр хуьзва ва, умуд кутазвайвал, РФ-дин Президентдихъ галазни бес кьадарда ихтибарлу ва гьуьрметдин алакъаяр хуьзва. За РФ-дин Президент неинки са Россиядин, гьакI санлай алай аямдин гзаф бегьерлудаказ кIвалахзавай государстводин деятелрикай сад яз гьисабзава. Зун ахьтин фикирдал къвезва хьи, Россияда Путина вуч авунатIа, гьа кар зани авун лазим я: за идара ийизваз хьунин гьалар, ихтибарлувал арадал хкун герек я.

Чкадин самоуправленидикай рахайтIа, им инсанриз виридалайни гзаф мукьва тир ачух власть я. Муниципальный тешкилатрин кьилерин Совет тешкилнава, республикадин дережада гьялзавай вири месэлаяр чкадин самоуправленидин экспертизадай акъудзавайди я. Идалайни гъейри, хейлин масабурулай тафаватлу яз, зун саки гьар гьафтеда районриз физва ва за инсанрихъ галаз арада масад авачиз алакъа хуьзва. “Зун Президентдин куьмекчи я” тIвар алаз жегьилрин организация тешкилнава. Адахъ республикадин гьар са пипIе кесерлувал ава. За гьисабзавайвал, властдихъ вичин ихтиярдиз вуганвай государстводин векилвилер кьилиз акъуддай мумкинвал ава ва ада а векилвилер кьилиз акъудун истемишунни герек я. Амай векилвилер чкадин самоуправлениди вичи тайинарун герек я.

Чкадин сообществоди вичин хивез тайин тир везифаяр къачун герек я. И рекьяй кIвалах тухузва. И мукьвара республикадин дережада аваз чкадин самоуправленидин Ассоциациядин кIвалах гуьнгуьна хтуна.

Зун гьар гьафтеда администрацийрин кьилерихъ галаз гуьруьшмиш жезва. Республикадин руководство Ахвах райондиз тефена 25 йис алатнавай. Чкадин самоуправленидин гьакъиндай ийизвай рахунрилай зун санал кIвалахунин тайин жуьрейрал элячIзава. Идалайни гъейри, республика вилик тухунин кар алай вири цIуд программани чкадин самоуправленидин дережадихъ галаз кьадай гьалдиз гъизва, ана чпин программаяр туькIуьрзава.

▶ 4

ИТАР-ТАСС-дин майдандал Рамазан Абдулатипова пресс-конференция гана

Алатай йисан нетижаяр къуна

1-3 ◄

Гьакъикъатда лагьайтIа, Дагъустан чкадин самоуправленидин уьлкве я. Тарихдай чаз чизвайвал, чIехи пай жемятар азад обществояр тир. Бязи вахтара хуьрериз фейила, за ихьтин суал гузва: чи сурар мус ва ни, гьихьтин государстводи къайдадиз гъайиди я? Сурарин патахъай чна жаваб гун лазим я. Чи куьчеяр ни къайдадиз гъун лазим я? Гаф кватай чкадал лугьун, зи гъвечIи хуьруь пуд йисан идалай вилик "Виридалайни хъсандиз аваданламишнавай хуьр" конкурсда райондин вишералди хуьрерин арада сифтегьанбурукай са чка кьуна. Гьеле Госдумадин депутат тир чIавуз за чи общинадин вири хуьрериз рехъ тухвана, дустарин ва спонсоррин гьисабдай яд гъана.

Софья КОЗЛОВА, "чкайрал алай власть": - Рамазан Гьажимурадович, Дагъустанда коррупциядихъ галаз женг чIугунин карда асул четинвал ва кьетIенвал квекай ибарат я? ТIалабзава коррупциядиз акси тир виридалайни гзаф ван-сес акъатай крариз баян гун. Республикадин властдин вини кIарара коррупциядихъ галаз чIугвазвай женгина Квез Федеральный Центрадин куьмек гьикьван дережада важиблу тир?

- Коррупцияди Дагъустандин общество-да, санлай Россиядин общественностдани дерин-риз дувулар янава. И барадай чун сад-садалай са акьван тафаватлу жезвач, чун вири гьа са уьлкведа ава эхир. ГьикI хьана лагьайтIа, Дагъустанда власть гуьзчивал алачиз тайин тир ксарин гъиле туна -месэлаяр куьне гьяла, чи кьил тIармир лугьуз хьана.

Коррупция - им лап агъур месэлайрикай сад я. Мисал яз, за районрин са кьадар кьилер дегишарда, амайбур девирдин истемишунрихъ галаз кьадай гьалдиз гъиз жеда лагьана фикирнавай. Эхиримжи вахтара зун инанмиш жезвайвал, шегьердин, райондин чил чпин мукьва-кьилийрин кIвачихъ ягъиз алахъунин фикиррилай саки вири кьилер алуд тавунмаз коррупциядал гъалибвал къазанмишиз хьун лап четин я. Идалайни башкъа, агьалияр чебни правовой майдандилай къерехда яшамиш жез вердиш хьанва. Зи патав делегацияр къвезва ва зун тагькимарзава: чна рехъ кьада, гьарай-вургьай акъатда, вучиз лагьайтIа чи поселокда рехъ авач, газ авач, водопровод авач, чун вирида гадарнава. Ахтармишайла, вири документар чIурукIа туькIуьрнавайди субут жезва. Абур алдатмишзавай, ришветар гайила, абуруз фашал документар туькIуьрзавай, абуру кIвалер эцигзавай, я инфраструктурадиз, я маса крариз ерли килигзавачир. Гьалар гьа ихьтинбур тир. Вуна месэла правовой майдандин сергьятра аваз гьялзавай чIавуз агьалияр иллаки гзаф тажуб жезва.

Алай вахтунда Дагъустан Республикадин Гьукуматди ва парламентди чIехи кIвалах тухузва. Гьар гьикI ятIани и месэладай вилик физвайди аквазва. Гьелбетда и месэладай дибдин дегишвал арадал атанва лугьун гьелелиг фад я. Коррупциядин винел вини дережайра гъалибвал къазанмишайтIани, агъа дережайра гьихьтин гьал ава? И барадай яргъалди кIвалах тухун герек я. За мад сеферда лугьузва: культурадин жигьетдай маса шартIар герек я, инсанар патал маса ивирар герек я.

Татьяна ЯКУНИНА, "Интерфакс": - Рамазан Гьажимурадович, захъ са шумуд суал ава. Куьне экстремизмдиз акси женг профилактикадин жуьреда тухун чарасуз тирдакай лагьанай. Къе жегьилрин арада а профилактика гьикI кьиле тухузва, республикади Каспийдин патарив гвай уьлквейрихъ галаз экономикадин жигьетдай саналди гьикI кIвалахзава?

- Я Каспийдин патав гвай, я Кавказдин, я Закавказьедин республикайрихъ галаз чна санал кIвалахун хъсан дережада авачирдакай за квез гьакъикъатда гьеле лагьана.

Зун вичин вахтунда Дагъустанда Каспийдин патарив гвай государствойрин парламентрин ассамблея кIватIай ксарикай сад я. Теклифай вири ксар атана. Дугъри я, зун республикадай хъфейдалай кьулухъ и кIвалах акъваз хьана.

Къе саналди гьялиз жедай ва гьялун лазимди тир лап гзаф кьадар месэлаяр ава. Гьуьлуьн а пата Къазахстан, Туьркменистан ава. Къазахстан лап активдаказ ва гурлудаказ вилик физвай уьлкве я, амма адахъ галаз чи алакъаяр авач. Ахьтин алакъаяр къайдадик кутуна кIанда и кIвалах чна, са шакни алачиз, ийида.

Са кьве келима жегьилриз талукь месэлайрикай рахан. За мукьвал-мукьвал хабар кьазвайди я: Кавказда дяве кьиле фидай чIавуз диндин фанатизмдин винел гъалибвал куьн гьисабдай къазанмишайди я. Адан винел гъалибвал адетдин культура пропаганда авунин гьисабдай къазанмишайди я. Суваррик за ва хейлин масабуру милли парталар алукIайла, са бязибуру лугьузва: ибур герек авачир уюнар я. Ибур герек авачир уюнар туш. Эгер чна Дагъустандин дишегьлияр милли парталрикай магьрумначиртIа, ахьтин парталар алукIунин адетар хвенвайди тиртIа, лагь кван садра, абур арабрин парталар алаз къекъведайни? Чна жува-жуваз, жуван культурадиз гьуьрметзамач. За гьар юкъуз хилер галачир перем алаз къекъвена кIанда лугьузвач. Урусрин милли парталар квелди писбур я кьван? Вучиз заз Москвада гьич санани урусрин милли манидин ван къвезвач - гьич са ресторандани, гьич са клубдани. Чун гьина ава. И барадай Махачкъала Москвадилай гзаф дережада урусрин шегьер я.

За культурадин адетдин центраяр вучиз тешкилзавайди я ва и кардал жегьилар вучиз желбзавайди я? За Дагъустандин жегьилрин сад лагьай Съезд кьиле тухвана. Зун жегьил хейлин ксарин савадлувилин, къанажагълувилин дережади тажубарна. Съезддин патав за вири программайрай цIуд секция тешкилна. Жегьилри гьикьван теклифар ганатIа чидани квез? Абур и программаяр кьилиз акъудунин кIвалахдик лап активдаказ экечIна.

Чаз "Чун ирссагьибар я" тIвар алаз аялринни жаванрин организация тешкилиз кIанзава. Ихьтин кар вучиз ийидач кьван? За Дагъустанда медениятдинни тарихдин общество тешкилнава. Ада вацра са юкъуз культурадинни савадлувилин кIвалах кьиле тухуда. Общественный деятелар, чиновникар вири районриз фида ва агьалийрихъ галаз гуьруьшмиш жеда.

Эгер 20-йисара савадсузвал терг авунин программа авайтIа, къе Россиядиз авамвал терг авунин программа герек я. И программадал чун машгъулни жезва.

Амма за мад сеферда къейдзава - эгер чна жегьилар дуьзгуьн кIвалахдалди, дуьзгуьн школайралди, дуьзгуьн вузралди таъминар тавуртIа, вири и рахунар гьакIан ихтилатар яз амукьда. Чна жуван аялар акатай гьар нин хьайитIани къаюмвилик кутуна. Гуьгъуьнлай гьа аялри чаз гуьлле гуз гатIумайла, чна лугьузва: а аялар ихьтинбур вучиз я? Абур нин аялар я? Абур чи аялар я! И кар рикIел хвена кIанда!

Евгений КОСОВ, "VIP-премьер" тIвар алай международный журналдин руководитель: - чаз Куь дуст вуж ятIа чизва, и кар чаз аян хьунни мумкин я. Аквар гьаларай, Куь дуст Куьне вафалудаказ къуллугъзавай Дагъустандин халкь я. Квевай Куь мидяй вуж я, душмандин умумиламишнавай къамат гьихьтинди я, -лагьана хабар кьуртIа, Куьне гьихьтин жаваб гуда? Мисал яз, Якутиядин Президентди вичин кьилин душман гьа республикадин бюрократ я лагьана. Суал са кьадар дережада философвилин тах квайди тирди за аннамишзава.

- Месэла, гьелбетда, асул дибдин метлеб авайди я. За гьисабзавайвал, зи кьилин агалкьунрикай сад ва зал ацалтзавай асул четинвилерин чешмени вуч я лагьайтIа, мумкин я, эхиримжи къад йисуз сифте яз са бязи шейэрикай зун, чпин тIвар кьаз, рахана. Заз са шумудра ихьтин меслятар гайиди я: флан касдикай гьич са затIни лугьумир, и касдик кямир, и касдик гьич са дуьшуьшдани кяна виже къведач. За Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидиз Чар гьазурдай чIавуз (гаф кватай чкадал лугьун, жуван рахунар ва докладар за кхьизвайди я), кьилди къачуртIа, регионда тухудай политикадиз талукь теклифрин барадай заз лагьана: ам ваз талукь кар туш, адакай кхьимир. Эгер им зи республика, зи регион, зи уьлкве ятIа, им зи кар вучиз жезвайди туш? Гьавиляй за гьамиша тикрарзава: Дагъустан патал, Россия патал кIвалахзавай гьар са кас (ада кIвалахдин гьи хиле зегьмет чIугвазваз хьайитIани) зи дуст я. Дагъустандин аксина кIвалахзавай, гъарибвал ийиз ва Дагъустан пайгардикай хкудиз башламишзавай гьар са кас лагьайтIа, зи душман я.

Зун вуздин работник я, 15 йисуз закай кафедрадин заведующий, гьуьгъуьнлайни ректор хьана. Сифтедай студентдивай ришвет къачуна, ахпа адаз, вичи-вич гьикI тухвана кIандатIа, гьадан патахъай лекция кIелун - им гьикI жедай кар ятIа, зи кьил акъатзавач. Им гьихьтин кар жезвайди я? Эгер куьне экзамендай пул къачузватIа, куьн ахпа а аялдихъ галаз рахан гьикI хъийизвайди я? Достоевскийди лагьанай: "Дуьнья гуьзелвили къутармишда". Ваъ, дуьнья гуьзелвили ваъ, гъейратди къутармишда. Меденивилин, инсандин лайихлувилин, намуслувилин умумиламишнавай жуьре яз гъейратлувили къутармишда.

"Зи Дагъустандин халкь" тIвар ганвай жуван ктабдин сифте гафуна за мукьвал тир цIуд йисар патал Дагъустандин халкьарин философиядин са жуьредин кIалуб раижнава. И кар за гъавурдик кваз ийизвайди я, вучиз лагьайтIа заз и месэлаяр практикадин хейлин месэлайрилай гзаф мукьва я. Зун душманрихъ къекъвез алахънавач, амма за гьам Дагъустандин, гьам Россиядин душман тир ксариз инсафдач. ЭлячIунин девирда гьахьтин хейлин душманарни майдандиз экъечIзавайди я. Чна чун гьи культурадик экечIдатIа, гьихьтин культура чавай кьабулиз тежедайди ятIа, вучиз чна жуван халкьдин адетар хуьн лазим ятIа, гьа кар тайинарун герек я. Жуван халкьдин тамамди тир мировоззрение адетдин культурадилай гзаф дережада гьич са культурадивайни арадал гъиз жезвайди туш. Им асирралди ахтармишнавай кар я. Къанажагъдин садвал авачиз хьуни лагьайтIа, мировоззрение авачиз хьунал гъизвайди я. Ида инсандин лайихлувилин интересрин чкадал темягькарвилин, тайин шейэрихъ ялунин интерес винел акьалтунал гъизвайди я.

Дагъустанда, Кантан гафаралди лагьайтIа, ягь, намус лугьудай ивиррал къимет эцигзавайди тир. Ихьтин гьал арадал хкун герек я. Ягь, намус авай касди маса касдин намусдик хкIадач, гъарибвал авуналди ва нагьакьан маса крариз кьил ягъуналди, жуван уьлкве, жув агъузардач. Винидихъ лагьай ивирар арадал хкун герек я.

ИТАР-ТАСС, А.ШАШКОВ: - Куьне экстремизмдикай, экстремизмдиз талукь яз Куьне гьихьтин рехъ кьунватIа, гьадакай, гьихьтин камар къачузватIа, гьадакай гьеле лагьана. Алай вахтунда диндин экстремизмдиз Куьне гьихьтин къимет гузватIа, чириз кIанзавай: им алатай къад йисан ирс яни, тахьайтIа, Кавказда, мумкин я, Россияда ва я тахьайтIа, маса уьлквейра сад тир центр авани?

- Эгер чна жуван кIвалелай башламишна, школадилай, идеологиядилай хкечIна са вуч ятIани идара ийизвачтIа, чи паталай са ни ятIани идара ийиз башламишда. Анжах вичин итижар фикирда аваз. Алай аямдин дуьнья -им лап хци конкуренция авай дуьнья я. Дагъустанда ийизвай крарни, Дагъустандиз исламдин лозунгрик кваз экстремизм ва терроризм гъиз алакьунни - им Россиядин государстводин аксина рекье тунвай кIвалах я. Ихтилат тек са Дагъустандикай физвач, ихтилат Россиядин государство зайифарунин къайдайрикай, мумкинвилерикай физва. Гьайиф хьи, хейлин ксари гилани и кар халисандиз аннамишзавач ва гьавиляй и месэладив са акьван дериндай эгечIзавач.

И мукьвара экъечIна рахадайла, за лагьана: чи районра контрпропагандади гьихьтин кIвалах тухузва? Чна хатасузвилин месэлайрай кьилин заместителдин къуллугъ гьакI тIвар патал кардик кутунва. А къуллугъдални и кардикай гьич хабарни авачир колхозчи эцигзава. Плюрализмдин патахъай малумаруналди, чна идеологиядин кIвалах акъвазарна.

Чи милли идея - чи культура - рикIел хвена кIанда. Эгер икI тахьайтIа, чал жуьребажуьре центрайри чпин нагьакьан фикирар илитIда. Виридалайни кьилинди вуч я лагьайтIа, сада-садахъ галаз бягьс чIугуналди, чакай гзафбуру ахьтин центрайриз куьмек гузва. Экстремизм вуч лагьай чIал я? Им культура, илим, образование авач лагьай чIал я. Вичин пешедилай аслу тушиз гьар са касдиз чир хьун лазим тир гуманитарный илим гьихьтин гьалда ава? Им мировоззренидихъ галаз алакъалу илим я эхир. Зурба вири физикар, математикар, духтурар тарихдин алатай вахтара вужар тир? Философар. Къе лагьайтIа, куьн философ жагъуриз алахъ. Захъ 2007-йисуз акъатнавай "Ажалдихъ ялунин къаст" тIвар ганвай ктаб -глобальный инсандин руьгьдин кризисдикай кхьенвай ктаб - ава. Гьа икI, экстремизм - им гьахьтин кризисдин нетижа я. Савадлу обществода экстремизмдиз ва терроризмдиз дувул ядай тIимил мумкинвилер жеда. Экстремизмдини терроризмди чун авай гьал къалурзава, и гьал хъсанвилихъ дегишарун герек я.

Мария АКИМОВА, "Урусрин планета": - Россиядин ихтиярар хуьдайбуру Куьн республикадиз хтайдалай кьулухъ салафитрин общинайрихъ галаз рахунар кьатI хьанва лугьузва. Идан патахъай Куьне гьикI фикирзава?

- Вуч хьайитIани кхьиз жеда. Идаз къаншар яз, за гьисабзавайвал, Советрин Союз чкIайдалай гуьгъуьниз алатнавай девирда Дагъустанда диндин общественностдихъ галаз и жуьреда мад гьич садрани мукьва хьайиди туш. За а общественностдихъ галаз датIана алакъа хуьзва, зун мискIинриз физва. Идалайни гъейри, меслятдал хкун патал вири Дагъустандин мевлид кьиле тухунин теклиф гайиди зун я. За салафитрин терефдин патай векилвалзавай хейлин алимрихъ галаз алакъа хуьзва. Абурукай са бязибур са шумудра зи кIвалени хьана. За салафитринни республикадин муфтийдин ачух гуьруьш тешкилна ва икI мад. И барадай са бязи салафитри государстводин аксина, властдин аксина ачух женг акъвазарнава. Са вахтара хьайивал, гила и алакъаяр акьван гзаф хци жезвайди квез аквадач. За лугьузва: квевай гьар гьихьтин хьайитIани масгьабдал амал ийиз жеда, квевай гьи терефдихъ элкъвена хьайитIани капI ийиз жеда. Им заз талукь кар туш. Куьне халкь къирмишзавайла, инсанар гьелекзавайла, государстводиз далу патахъай гуьлле гузвайла, им зи кар я. Ахьтин ксарихъ галаз чун масакIа рахада.

Санлай къачурла лагьайтIа, рахунар кьиле физва, а рахунар давамарда. Мукьвал тир вахтара, имамриз, устазриз, муфтийриз, алимризни теклифуналди, республикадин Кьилин патав гвай муниципальный тешкилат-

рин кьилерин Советдин заседание тухуда. Анал веревирддай асул тема экстремизмдихъ галаз женг чIугуниз талукьди я. Им къе саналди тухузвай кIвалах я. И ва я маса райондиз фейи чIавуз за гьамиша хабар кьазвайди я: райондин имам гьинва, ам вучиз атанвач? АкI хьайила, абурухъ галаз чарасуз яз санал кIвалахун герек я.

П.РАСУЛОВА, "РИА-Новости" информационный агентство: - Рамазан Гьажимурадович, Куьн республикадиз хкведалди Россиядин Армиядин жергейриз эвер гузвай дагъустанвийрин кьадар рекорддин дережада тIимиларнавай. Дагъустандихъ гьар йисуз армияда къуллугъ ийиз 20 агъзурдалай виниз жегьилар ракъурдай мумкинвал аватIани, гьар йисуз тухузвайди анжах са шумуд виш кас я. Лугьузвайвал, кьушунрин частара дагъустанвийрин къуллугъдилай наразивал авунин хейлин дуьшуьшар жезва. Идан патахъай Куьне гьикI фикирзава?

- Жув къуллугъдал тайинарайвалди зун РФ-дин оборонадин министр С.Шойгудихъ галаз гуьруьшмиш хьана. Адахъ галаз кIевелай меслят хьанвайвал, армиядин жергейриз эвер гудай дагъустанвийрин кьадар артухарда.

2013-йисуз чна и рекъем гьеле хкажна ва армиядин жергейриз кьве агъзур касдилай виниз жегьилриз эвер гана. Амма за гьамиша икI лугьузвайди я: алай вахтунда Россияда маса армия тешкилзава. Ам, виликрай хьиз, садни хкуд тавуна, вири жегьилриз эвер гузвай армия туш, адакай пешекарвилин армия хьанва. Гьавиляй хейлин ксари, гьа гьисабдай дагъустанвийрини, контрактдин системадин бинедаллаз къуллугъзава. Чна лагьайтIа, неинки а жегьил ксариз армиядин жергейриз эвер гунин барадай, гьакIни абур тербияламишунин барадайни кIвалахна кIанда. За и кар инкарзавач: бязи дуьшуьшра дагъустанвияр правовой майдандай экъечIзава, абуру чеб ягьсузвилелди, масадан намусдик хкIадайвал кьиле тухузва. Са вахтунда зун Россия тирвал гзаф къекъвейди я, зун и барадай гьалар пайгардик кутаз алахъайди я. Амма, идахъ галаз сад хьиз, Россиядин къенепатан хейлин районриз фейила, дагъустанвияр басрухдик акатзава. Гзаф дуьшуьшра им тайин ксари гьакъикъи гьалариз дуьзгуьндаказ къимет тагунин нетижа тирдал шак алач: са касдин гуьгьуьл хаз садни кIвачин жезвач, адаз лагьайтIа, вичиз масакIа килигайди хьиз, нубат алачир гаф лагьайди хьиз жезва.

За, куь суалдал элкъвена хтун хъувуналди, лугьузва: дагъустанвияр гьамиша хъсан аскерар яз хьайиди я. За фикирзавайвал, Россиядин армийриз гьа ихьтин аскеррин патахъай игьтияжни ава. Амма, муькуь патахъай рахайтIа, дагъустанвийри уьлкведин вири агьалийрин кьве процентдилай тIимил хьиз тешкилзава, армияда лагьайтIа, пуд процент дагъустанвийри къуллугъзава. Гьина дагъустанвияр, гьина лагьайтIа, масабур аватIа, гьа кардай кьил акъудна кIанда. ТахьайтIа, са гьихьтин ятIани нагьакьан кар авур вири кавказвийриз дагъустанвияр лагьана виже къведач. Инсанрай са тIимил кьван хьайитIани кьил акъудун герек я.

Чи республикада чна гьа ихьтин кIвалах тухузва - призывникдиз армиядин жергейриз эвер гудай чIавуз райондин администрацияди, райондин активди, Агъсакъалрин советди адан винел шефвал къачузва, кьушунрин частарин командованидихъ галаз чарарин алакъа хуьзва. Ихьтин кIвалах тухузва, адахъ нетижаярни ава. ГьакI хьайила, зун инанмиш тирвал, Россиядин Армиядин жергейриз эвер гузвай дагъустанвийрин кьадар артух жеда ва абуруни намуслудаказ ва лайихлудаказ къуллугъда.

За тухузвай кьвед лагьай кIвалах квекай ибарат я лагьайтIа, чаз дагъустанвийрихъ военный училищейриз гьахьдай мумкинвал хьана кIанзава. Куьн къе жегьил офицеррикай гьикьванбур кавказвияр ятIа килиг ва 30 йисан идалай вилик абурун кьадар гьикьван тиртIа, гекъига. Чахъ барабар ихтиярар ва барабар мумкинвилер хьун герек я. Идалайни башкъа, жуван Чарче за лагьана: чеб дуьздаказ тухун тийизвай вири ксар кIевелай пислемишун герек я. Гьа са вахтунда чна дагъустанвияр гьина аваз хьайитIани, абурун ихтиярар хуьда.

Кьилин редактордин гаф

Закон кьабулдатIа?

Дагъустандиз чIаларин дагъ гьавайда лугьузвач. Ина чкадин 32 халкь яшамиш жезва. Абурукай 14-дахъ чпин кIел-кхьинни ава. Амайбур гьелелиг кIел-кхьин авачирбурун жергедик акатзава. Са халкьдизни, гьелбетда, вичин чIал квадариз кIанзавач. Милли литература, искусство, санлай культура несилрилай несилрал агакьарунихъ тамарзлу я вири. Гьавиляй кIел-кхьин авачир гъвечIи халкьарини чпин ван хкажнава. "Чи автономный республикада 32 халкьдикай анжах 14-даз вучиз шегьре рехъ ачухнава, амайбуруз-ваъ", лугьузва абуру. Дагъустандин вири халкьариз, Татарстанда, Чечняда, Ингушетияда хьиз, телерадиопередачаяр милли чIаларал гьар юкъуз, пакамлай няналди, гана кIанзава.

Алай вахтунда гьа кIел-кхьин авай халкьаризни дидед чIалар хуьдай къулай шартIар ава лугьуз жедач. Аялриз хайи чIалан тарсар гунин карда еке кимивилериз рехъ гузва. Районра мярекатар, телепередачаяр, асул гьисабдай, урус чIалал кьиле тухузва, зун гьеле республикадин госвластдин органра, муниципальный тешкилатра, госидарайра дидед чIалар ишлемиш тавуникай эсиллагь рахазвач. Республикадиз автономия ганватIани, гьелелиг адав вичин везифаяр вичиз кIандайвал кьиле тухуз тазвач. Дагъустандин МВД-дин, УФСБ-дин, прокуратурадин, Верховный суддин, Силисдин комитетдин, амай вири федеральный органрин кьиле жедайбурни Москвадай тайинарзава.

Ингье, гьа ихьтин шартIара авайвиляй республикадин кьилиз атай президентривайни милли чIалариз талукьарнавай махсус закон кьабулиз хьаначир. Гьа са вахтунда Россиядин Федерацияда лагьайтIа ихьтин закон кьабул тавунвай республикаяр саки амач. 28-январдиз Россиядин илимрин академиядин Дагъустандин илимрин Центрадин Президиумдин совещанидал чи республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова Дагъларин уьлкведани милли чIалариз талукьарнавай махсус закон кьабулда лагьана малумарна. Аквар гьалда, адалай ихьтин закон кьабулун патал виликамаз пешекаррин арада еке кIвалах тухуз алакьна.

Месэла, гьелбетда, гзаф хциди я. Вучиз лагьайтIа кIел-кхьин авачир андо-цезский 13 ва арчи халкьар икьван чIавалди вири санлай аварар яз гьисабзавай. Вирироссиядин перепись кьиле тухудайлани, абур аварар хьиз къалурзавай. Гила и халкьари чпиз кьилдинвал гун истемишзава. Сад-кьве йис идалай вилик Пятигорскда ООН-ди халкьарин милливал хуьниз талукьарна кьиле тухвай мярекатдални ахвахвийри чпиз чпин чIал хуьнин карда куьмек гун истемишайдини заз жуван вилералди акунай. Авар халкьдин кьилевайбуруз авар халкьдин кьадар агъуз аватна кIанзавач, гьелбетда. 2010-йисуз Вирироссиядин перепись кьиле тухудайла, абуру андо-цезский чIаларал рахазвай халкьар аварар хьиз къейд авун Россиядин Федерациядин руководстводивай, Госдумадивайни кваз истемишнай. И истемишун а чIавуз кьилизни акъуднай. Андо-цезский вири халкьар авар халкьдин сиягьдани тунай.

7-февралдиз акъатай "Настоящее время" газетдин 3-чина и газетдин обозреватель Амил Забитович Саркарова "Язык до республики доведет" кьил ганвай вичин колонкани чи республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова, Дагъустан Республикадин халкьарин милли чIалариз талукь закон кьабулда лагьана, еке викIегьвал авуниз талукьарнава. Гьа са вахтунда и нумрадин 8-чина гьа Амил Саркарова 2010-йисуз кьиле тухвай Вирироссиядин переписдин нетижаяр кьадайла рехъ ганвай гьалатIарни къалурнава. Азербайжан, лезги, табасаран халкьарин кьадарриз талукь яз рехъ ганвай гьалатIрихъай, гьелбетда, кьасухдай авунвайбурун ни къвезва.

Чун XXI асирда яшамиш жезва. Инсаният гьар са жигьетдай вилик фенва. Ихьтин девирда чиз-чиз са халкьдин векилри маса халкьдин дережа, лайихлувал, кьадар агъузаруниз рехъ гана, я абурув и кар ийиз туна виже къведач. Сада-сад алцурардай кьуьруькар акъудунал эхир эцигна кIанда. Эгер чаз чи республикада вири халкьар са хизан хьиз яшамиш хьана кIанзаватIа, гьар сада амайбурун вилик вичин чин яру, утанмиш жедайвал авуна виже къведач.

Куь гьиле авай нумрада ИТАР-ТАСС агентстводин майдандал чи республикадин Кьил Рамазан Абдулатиповахъ галаз кьиле фейи чIехи пресс-конференциядиз талукь материални чапнава. Анални адаз Дагъустан Республикадин милли чIалариз талукьарнавай махсус закон кьабулуни гьихьтин менфят гуда, а закон кьабулуни жуьреба-жуьре миллетрин векилрин арада авай алакъаяр хци хьунал гъунин хаталувал авани? Алай вахтунда Дагъустандин халкьарин чIалар гьихьтин гьалда ава? - лугьудай суалар гана. И суалриз ада агъадихъ галай жаваб гана:

- ЧIалар кардик хьунин дуьзгуьн правовой механизмаяр тайинаруни чIалан правовой бинеяр къайдадик кутадай мумкинвал гуда. Дагъустандин халкьарин чIалар - ибур надир чIалар я ва, гьакI хьайила, абур вилик тухунин правовой заминвилерни герек я. И закон кьабулайдалай гуьгъуьниз вири милли чIалар, гьа гьисабдай урус чIални, вилик тухунин программа туькIуьрда. Чна гьисабзавайвал, ида хейлин месэлаяр пайгардик кутадай мумкинвал гуда. Чна милли чIаларал 764 агъзур экземплярдин кьадарда аваз учебникар акъуднава. Икьван чIавалди ихьтин кар мад хьайиди туш. Гьа и вахтунда чна урус чIал хъсандиз чизваз хьун акьалтIай важиблу кар яз гьисабзава. ИкI тахьайтIа, дагъустанвидивай Россияда конкуренциядин хура акъвазиз жедач.

Гьелбетда, ихьтин закон кьабулун алава финансрин хейлин такьатар кардик кутунихъ галазни алакъалу жезва. Дагъустандин халкьарин арада чуьруькар арадал гъизвай и рехнедал эхир эцигун патал Россиядин Федерациядин Гьукуматди закон кьабулайдалай гуьгъуьниз чи республикадиз вири жуьредин куьмекар гуникни чна еке умудар кутазва. Ихьтин закон кьабул тавуртIа, чавай чи гъвечIи халкьарин милли чIалар и дуьньядилай квахь тавунин вилик пад кьазни жедач.

"Ихтиярар чир хьана кIанда"

АЧУХ ВЛАСТЬ

Жасмина САИДОВА

Шикил ягъайди - Гь. ИСАЕВА

"Чун халкьдин къуллугъда авай ксар я ва халкьдиз чна тухузвай кIвалахдикай вахт-вахтунда хабар гун чи буржи я". И гафаралди Дагъустан Республикада Федеральный антимонопольный управленидин къуллугъдин - Дагъустандин УФАС-дин руководитель **Къурбан КУБАСАЕВА** республикадин газетрин редакторрихъ ва журналистрихъ галаз накь, 12-февралдиз, журналистрин Союзда кьиле фейи пресс-конференция ачухна.

Къейдна кIанда хьи, УФАС-дин Дагъустандин Управление уьлкведин маса регионрин къуллугърив гекъигайла, виридалайни активнибурун жергеда аваз им гзаф йисар я ва и кар федеральный управленидин руководителдини са шумуд сеферда къейд авунай.

"Чун СМИ-риз, гьакIни властдиз са акьван кIан туширди чаз чизва, амма чи кIвалах гьахьтинди я - чна законар кьилиз акъудун истемишзава. Эгер чаз гьахълувили агъавалзавай, инсанар хуьзвай государство туькIуьриз кIанзаватIа, чна, гьа жергедай яз государстводин гьар са къуллугъди вичин кIвалах закондилай къерехдиз экъечI тавуна тамамарун истемишна кIанда", - лагьана ада УФАС-ди алатай йисуз кьиле тухвай кIвалахдикай рахадайла.

"Заз кIанзавайди сад я - республикадин экономикадиз талукь хилерай зегьмет чIугваз кIанзавай, кьилди къачуртIа хуьруьн майишатда кIвалахиз, фермервилин майишатар виликди тухуз кIанзавайбур патал лазим федеральный законар авайди ва и законрин бинедаллаз махсус программаяр туькIуьрнавайди чир хьун. Государстводи чара ийизвай субсидийрикайни инсанриз хъсандиз чир хьун лазим я. Агьалияр чпин ихтияррин гъавурда дуьздаказ авачирвиляй Дагъустандиз субсидияр яз чара ийизвай такьатар ишлемиш тавуна амукьзава - им аламат жедай кар я", - тажубвилелди къейдна ада.

Кубасаева къейд авурвал, алатай йисуз Управлениди ихтиярар чIурун себеб яз суддиз 294 дуьшуьшдиз талукь арзаяр вугана. Анжах 4 дуьшуьшдай УФАС-ди кьабулнавай къарар къуватдай вегьена. Малум хьайивал, 50 процентдилай артух дуьшуьшра къайда чIурунай тахсир государстводин властдин органрин хиве авай.

Санлай къачурла, пресс-конференциядал кьве месэладай суьгьбет кьиле фена: идаради алатай йисуз авур кIвалахдин нетижайрикай ва республикадин дережадин газетриз талукь заказрикай, тендеррикай.

Журналистри монополийриз акси идарадин руководителдиз са жерге суалар гана. Кьилди къачуртIа, хуьруьн майишатдин хиле суьрсет гьасилзавайбуруз ам маса гудай шартIар тешкилунин чарасузвиликай, общественный транспортда къайда туникай, самолетра аваз санай масаниз фин-хтунин къулайвиликай ва авиабилетрин къиметрикай, чилер чара авунин карда гьалтзавай четинвилерикай ва икI мад. Амма вахт бес тахьун себеб яз тагана амукьай суаларни пара хьана. УФАС-дин руководителди журналистриз, гьакIни республикадин вири агьалийриз акур кимивилерикай идарадиз хабар гуниз ва официальный **dagestan.fas.gov.ru** сайтдин куьмекдалди сих алакъа хуьниз эвер гана.

Республикадин Кьилин Чар веревирдзава

Умудрикай крар жедайвал

Мердали ЖАЛИЛОВ

РФ-дин Президентдин Чарчелай гуьгъуьниз дагъустанвийрин вилик чи республикадин Кьилин Чарни атанва. Ам 15-январдиз кьиле фейи Халкьдин Собранидин 32-сессиядал раижна.

Адан асул метлебар гьихьтинбур я? Чаз гьихьтин майилар, мурадар ада артухарзава?..

Сифте хкатзавай метлеб сад я:гьам РФ-дин Президентди, гьам чи республикадин Кьилини раижнавай Чарар чун виликди финин рекьер тийинарзавай асул документар я. Гьар са идарада, тешкилатда, карханада, гьар са къанажагълу инсандини (жергедин лежбердилай, муллимдилай гатIунна, уьлкведин кьиле авай чиновникрал, партийрин регьберрал, дипломатрал къведалдини) веревирдна, краралди кьилиз акъудна кIанзавай мурадринни майилрин чIехи сиягь я. Яни ана чи обществодин вири къатари рикIивай кьатIунна, уьмуьрдин метлебдиз, еришдиз, еридиз элкъуьрна кIанзавай хейлин фикирар санал кIватIнава. Фикирар крариз элкъуьрдай рекьерни хейлин авайди къалурнава. КIвалахна кIанзава!

И кар фермердини, карчидини, депутатдини, чиновникдини, къайда-къанун хуьзвай аскердини, стратегиядин планар туькIуьрзавай генералдини сад хьиз авуртIа, якъин я, чи обществоди сад хьиз виликди еримишда. Чун са коллектив, хизан тирди чир жеда.

Амма чи общество социальный таъминвилел, хсусиятдин кьадардал, гьукумдиз мукьвавилел, руьгьдин жигьетдай инанмишвилерал, культурайрални чIаларал, образованидин жигьетдайни авай гьаларал гьалтайлани, лап жуьреба-жуьре къатарикай ибарат хьанва. Бязибурун арада акьван еке фаркь ава хьи, сад-садаз мукьва хьун патал цIуд йисар, гьакьван гзаф версерни алудун герек жезва. Тек са чи хуьрер къачуртIани, анра фу фахъ агакьариз, ихтиярда авай вад-ругуд сотых чиликайни менфят къачуз тежезвайбурни чпин мулкарал масанрихъай гьанвай ксар кьуна, чпин хийирар мадни артухариз алахънавайбур, ибурулайни пара датIана анжах пулдин гьисабар кьазвай арачияр-алверчияр гзаф хьанва. Ибуру сад хьиз фикир бажагьат ийида. Капиталдин къурулушдин асас хесетни гьам я: вичиз хийир къвезмай кьван а дам фитIинун, текъвезмайла, ам туна, масанал фин, цIийи мулкарни базарар кардик кутун... Вири кризисарни гьа кардихъ галаз алакъалубур я...

Амма чи вилик квай документри масакIа фагьум-фикирун истемишзава.

Месела, РД-дин Кьилин Чарче лагьанвайвал, чи мукьвал тир гележегдин стратегиядин кар алай везифаяр ихьтинбур я: Дагъустандин хатасузвал, ам дурумлудаказ ва къулайдаказ виликди фин таъминарун, гражданрин ихтиярар ва азадвилер хуьн, властдин къурулушра ва обществода "гъулгъулайрин, гьа са чкадал ленг хьунин", жуьреба-жуьре чуьрукрин вахтар алудун; яратмишдай тегьерда ва менфятлудаказ кIвалахунин гьалар мягькембур яз хуьн... Ибур мегер пис мурадар яни?!

РФ-дин Президент В. Путинан Чарчин асул фикирарни гьа ибур тушни бес!

"Чун са государство, са халкь, са уьлкве я. Чун россиявияр, къудратлу Россиядин ватандашар яз хьунал чна дамахзава" къейднава республикадин Кьилин Чарче. Чи гьар са къанажагълу дагъустанвидини и кар гьиссзавайдал шак алач. Амма обществода, неинки чи хьтин регионра, гагь-гагь уьлкведин лап чIехи меркезрани, Гьукумдин кьилин къурулушрани кьиле физвай бязи крар (митингар, кукIунар-чухунар, сада-масад иливар тавунар...) акурла, лугьузвай гафар (Жириновскийри ва масабуру) ван хьайила, са бязи СМИри кьунвай рехъ фагьумайла, чак къалабулух акатзава. Акьван чIехи дяведа акьван пехъи, къуватлу душмандал гъалиб хьайи бубайрин эвледар къе сада сад иливар тийизвай душманриз элкъуьн?.. Им мегер къанажагълу садан кьилени ацакьдай кар яни?

"Зи чил - ви чил… Зи куьче - ви куьче... Зи чIал - ви чIал... Зи дин - ви дин..." лугьудайбур майданра ава. Килиг садра, гьикьван чна чун сад-садавай къакъудзаватIа… Ихьтин гьаларал чи чIехи уьлкведилай къецепата кьиле физвай вакъиайрин ва анрай чал илитIзавай "Америкадин ва я Европадин демократиядин" таъсирни алава жезва.

Чи асул рехъ, инанмишвилер, чун хуьзвай стратегия (идеология) чир тахьайтIа, чи жегьил несилри гьа къецепатан "савкьатар" хъсанбур яз гьисабунни мумкин я. Инаг буш хьайитIа, анаг къуватлу жезвайди я. Душманриз кIанзавайдини гьа кар я.

За гьавиляй лугьузва: чи обществодин саламатвал ва виликди фин, гележегни хуьн таъминарун патал идеологиядин хел лап къуватлу авуна кIанда. Идахъ галаз сад хьиз, инсандиз вичин чилел кIвалахдай, гьакъи къачудай, яшайиш туькIуьрдай, сагъламвал хуьдай, пакадин йикъакай (аялрикай) умудлувилелди фикирдай шартIар яратмишна кIанзава. Дагъдин гъвечIи хуьрелай гатIунна лап чIехи меркезрив агакьдалдини инсанри чеб са государствадин, са къурулушдин, са законри идара ийизвай, сад хьиз, вирида жаваб гузвай обществодин векилар тирди гьиссна кIанда.

Гьа чIавуз чи кьилин документри вилик эцигзавай вири хъсан везифаярни тамамариз жедайдал шак алач.

ИкI хьун патал а документар чеб чирна кIанда. Абур уьмуьрдиз кечирмишунни чарасуз я. Умудрикай крар жедайвал...

Гьалар хъсан патахъ дегишарна кIанзава

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

АЛАЙ вахтунда идарайра, гьакI кьилди-кьилдин ксарини РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова республикадин Халкьдин Собранидиз рекье тунвай Чар веревирдзава. А документда йисан кIвалахдин нетижаяр кьунва ва вилик акъвазнавай важиблу месэлаяр, абур гьялдай рекьер жагъурун лазим тирди къейднава.

"Республика вилик тухунин планрикай лугьудайла, гъавурда акьун лазим я хьи, РФ-дин субъектрин социально-экономический рейтингда Дагъустан эхиримжи чкадал тахьун патал дуьзгуьндаказ кIвалахун лазим я", - лугьузва Чарче.

Чарче образованидин хилезни кьетIен фикир ганва. 2013-йисуз муаллимрин мажибар 25 процентдилай виниз хкажна. Мажибар хкаждайла, государстводи умуд кутунвай кар - талукь тир дережада абуру ученикриз гузвай чирвилерин ери хкажиз алакьнани? Лугьуз жеда хьи, санлай къачуртIа, ваъ. Чаз савадлу, гъейратлу, руьгьдин, пешейрин рекьяй даяхар яз хьайи интеллигенциядин патахъай игьтияж ава. Дагъустандихъ, халкьдихъ, иллаки жегьилрихъ дерин чирвилер чукIурдай ксарин патахъай игьтияж авайди къейднава Чарче.

Рамазан Абдулатипов Дагъустан виниз тир дережайриз акъуддай проектрикайни, кьилди къачуртIа, акьулдиз, зигьиндиз талукь "Гележегдин школа" проектдикай раханва.

Виридуьньядин образованидин контентдикай арада масад авачиз менфят къачудай мумкинвал хьунихъ ученикар ва муаллимар патал еке метлеб ава. Ихьтин месэлайрай чун кьадарсуз къулухъ галама. Гъиле авай йисуз Дагъустандин 450 школа и рекьяй лазим тир тадаракралди таъминардайвал я.

Школайра чирвилер, тербия гунин кар тарифдай чкадал алач. И жигьетдай педагогвилин пешекаррин вилик образованидин хиле гьалар хъсан патахъ дегишарун патал чIехи везифаяр акъвазнава. КьетIен бажарагъ авай аялризни дериндай фикир гана кIанда.

Малум тирвал, "Гележегдин школа" проектдикай рахаз гзаф вахтар я. Амма школайрин практикадай аквазвайвал, гьелелиг са школадани и жигьетдай арадал атанвай крар аквазвач, -лугьузва школадихъ галаз алакъа авайбуру.

Чарче дидед чIалариз и тарсарин муаллимриз, артух фикир гудайди, программаяр активдаказ финансламишайди къейднава. Им, гьелбетда, тебрик ийиз жедай хъсан тереф я. Государствадин сад тир экзамен дуьзгуьндаказ тухунин кIвалах тешкилунин, баллрай кIвенкIве авайбур инженервилин кеспияр къачудай вузриз гьахьунин фикирдал гъунин ва образованидин хиле авай маса татугай крар арадай акъудунин жигьетдай РД-дин образованидин, илимдин ва жегьилриз талукь политикадин министерство тагькимарнава.

Р. Абдулатипов, кьилин образованидин еридикай лугьуналди, республикада кардик квай филиалра авай татугайвилерикайни раханва. Абур дипломар гудай "оптовый точкайриз" элкъвенва, филиалрин кьадарни 60-далай гзаф хьанва. Республикадин Кьилин гафаралди, абурукай анжах муьжуьда кIвалах давамарда. ИкI нетижалу ва нетижасуз вузрин месэладални халкьдин фикир желбнава.

Алай девирда вузар акьалтIарнавай ксаривай кIвалах жагъуриз жезвач. Гьа са вахтунда пешекар рабочий кадрияр авач. Абур виринра герек къвезва, кIвалахарни ава.

Республикадин, гьакI уьлкведин образованидин хиле виридалайни хциз акъвазнавай месэлайрикай сад - им аялрин бахчаяр бес тахьун я. Гьукуматдин кьиле авай ксар и месэладиз кьетIен фикир гуз чалишмиш жезва. "Чна аялрин бахчайра чкайрин кьадар гьич садрани тахьайвал активдаказ артухарзава. Алатай йисуз ва алай йисан сифте кьилера аялрин цIийи 30 бахча ишлемишиз вахкун таъминарна", - къейднава Чарче.

Республикадин Кьили дидебубаяр, аялар бахчайра кьабулунин кIвалах ачухдаказ, са жуьрединни ришветар къачун тийидайвал, туькIуьрдайдахъ инанмишарзава.

Дугъриданни, ингье и кар вири Россияда кьилиз акъудун патал 1-январдилай РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводи цIийи къарар кьабулнава. Адан бинедаллаз дидебубайривай гила аялриз бахчайра чкаяр кIваляй экъечI тавуна кьаз, гьакIни абурувай чпин аялдал учир мус агакьдатIа, вилик шумуд аял куматIа гуьзчивални ийиз жеда. Имни электронный къайдадин учир я.

Жувахъ электронный почта авай касдивай Интернетдай РД-дин образованидин, илимдин ва жегьилриз талукь политикадин министерстводиз, ана кардик кутунвай сайтдай **(http://gu.dagminobr.ru/)** электронный къайдада арза вугуз жеда. Ана лазим вири къейдер къалурнава.

Педагогри, республикадин образованидин, илимдин ва жегьилриз талукь политикадин министерстводи, маса идарайрин руководителри и крариз фикир гун герек я. Чарче къалурнавай месэлаяр гьялун патал вири къуватар эцигна, кIвалахдайдак умуд кутазва республикадин Кьили.

Хъсан крар ийин

Райсудин НАБИЕВ

ЧАЗ, гьар садаз, жуван хайи макан, сифте нубатда кIан хьун ва чун анин халис иеси хьун лазим я. Жуван гъвечIи ватан гьихьтинди хьайитIани, ада чун хвена, хуьзва, идалай кьулухъни хуьдайдал шак алач. Ам чи чIехи, улу-бубайри тунвай ирс я, масакIа хьунни мумкин туш. Хайи ерийрихъ авай чи вафалувал, кIанивал, ам хуьз гьазурвал гьамиша вине хьун герек я.

Ихьтин гьиссер чна чи веледрин, акьалтзавай несилрин руьгьдикни кутун девирди кIевелай истемишзава, гьикI лагьайтIа, чаз тежрибадайни ачухдиз аквазва ва и кар Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидиз Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипован Чарчени ачухдиз къейднава. Ам кIелайла малум жезвайвал, яратмишунардай крарин ва менфятлудаказ кIвалахунин гьалар мягькембур яз хуьнин майилвилер авай ксарин девир алукьнава. Чарче республикадин руководстводи властдин ва чи обществодин вилик эцигзавай везифаяр ачухдиз аквазва. ГьакI хьайила, жув хайи, жуваз фу, уьмуьр гузай хайи ерийрикай шаирри, писателри, публицистри тербиядин затIар кхьенва, режисерри фильмаяр ва телефильмаярни гьазурна чал агакьарнава.

Заз и макъалада чухсагъул лугьуз кIанзава чи бажарагълу шаир ва писатель Абдуселим Исмаиловаз, ада чIугур ва исятдани давамарзавай зегьметдай. И йикъара Кьасумхуьруьн телевиденидай адан иштираквални аваз 1996-йисуз Сулейман-Стальский райондин, хуьрерин яшайишдиз, культурадиз, тарихдиз талукьарнавай телефильм къалурна. Ана ГТРК-дин яратмишунардайбуруни иштиракнавайдини аквазва. Сагърай чеб ам арадал гъана, халкьдиз раиж авур. Анай райондин саки вири хуьрерин яшайишдикай, авай гьаларикай хабар гузва, мадни лагьайтIа, рикIел хкизва, жуван ерияр вилик тухуз кIан хьунин гьиссер кутазва.

Кьилди къачуртIа, жуван хуьруьн тарих кIватIзавай ва адакай ктаб гьазурзавай заз анай вижевай делилар, шак алач, хейлин масабурузни чпин ерийрикайни чир хьана.

Чахъни берекатлу хуьрер, адалатлу хизанар, багълар, тамар, гуьнеярни тепеяр, уьзуьмлухарни техилрин никIер авазва. Чун, гъвечIи-чIехи, абурун иесияр я, гьа са вахтунда чна абур артмишни авуна кIанда ва хуьнни. Анжах икI эгечIайла, чавай Республикадин Кьилин Чарчин истемишунар кьилизни акъудиз жедайдал шак алач, гьикI лагьайтIа Чарчи чаз гьар садаз хъсан крар авуниз эвер гузва.

Дербентдин 2000 йис

Къадим шегьер - къадим эсер

("Дербенд-наме" хроникадай)

(*Эвел 6-нумрада*)

* * *

Кубад-шагьдин буйругъдалди Дербентдин куьгьне цал алай чка жагъур хъувуна. Ам гьуьле, цик, къумади кІевирнаваз хьана.

Кубада, вичин аскерарни галаз, са йисан къене а цлан чкІанвай ва ханвай вири чкаяр туькІуьр хъувуна. Гьуьлелай та Табасарандив агакьна, жуьреба-жуьре чкайрал а цлак ракьун варарни кутуна. (Тарихдин бязи чешмейра къейднавайвал, виликдай а цлак кІарасдин варар кутунвай. Душманар атайла, абур куз, рехъ ачух жезвай. Гила а кардал эхир эцигун патал кІарасдин варар ракьунбуралди эвезна).

Куьгьне цал тамамвилелди къайдадиз хкайдалай кьулухъ Кубада, кьибледихъайни накьвадикай цІийи сенгер кьаз, къванцин цІийи цални эцигиз гьиле кьуна. И кар ада, вичин кьушунни галаз, ирид вацран вахтунда кьилиз акъудна. Кеферпата авай хьтин цал кьибледихъайни хкаж хьана. Дербент шегьер юкьва гьатна.

Ихьтин мягькем цларин юкьва гьатай шегьердал мад Хаканавай гьужумар ийиз ва адаз зиянар гуз хьун мумкин тушир. (Тарихдин чешмейра къейднавайвал, ихьтин цлари шегьер адал гьар са патахъай гьужумар ийиз хьайи къунши тайифайрикай, хазаррикай, алланрикай, туьркверикай, серирикай ва маса чапхунчийрикай хуьз куьмек гузвай). Эгер, месела, душманрин кьадар виш агъзурдилайни алатиз хьанайтІани, варарин патав виш кас акъвазарун бес жезвай. Абурулай душмандин рехъ атІуз, къеледиз ахъай тийиз алакьзавай. Идахъ галаз сад хьиз, Дербентдилай кьибледихъ галай вири вилаятрин (Эрменистандин, Азербайжандин, Гуржистандин ва гьакІ Лезгистандинни) саламатвал таъминариз жезвай. Хаканакай (хазаррикай) мад къурху амукьнач.

Кубада, вичиз пабвиле Хакана гайи руш гьакІ сагъдиз туна, ахпа ам Хаканал-бубадал рекье хтуна. Кар анал алай хьи, эгер Хаканан рушакай Кубадан паб хьанайтІа, адахъ аяларни жедай. И чІавуз Кубадшагьдихъ хьтин ихтиярар адан папахъни хьун лазим тир. Яни девлет Хаканахъ галаз пайна кІанзавай.

И кар тавун патал Кубада Хаканан руш бубад патав рахкурна.

Руш хтайвалди Хакан гъавурда акьуна - Кубада къеледин цлар эцигна куьтягьнава, гила адавай мад Кубадахъ галаз виликдай хьиз дявеяр ийиз жедач. Къеледин цлари ам хуьзвай.

Къеледин вири варарал лап викІегь, гьамиша женгиниз физ гьазур къаравулар (аскерар) акъвазарнавай.

Дербентдин цлар хкажайдалай кьулухъ Кубадшагь вичин вилаятриз - Азербайжандиз, Ирандиз (гилан Ирак ва Кеферпатан Иран алай чкаяр) хъфена.

Хаканани мад ина дурум хганач, амни вичин вилаятриз хъфена. Адан вилаятрик Дешти Кыпчак (иник Балхаш вирелай Дунай вацІув агакьна чилер квай. Урусри и чилериз-РагъакІидай патаз - Половецкий чил лугьузвай), Семендер (гилан Махачкъала алай ва адалай кефердихъ галай чилер), Тарки, Анжи, Эндирей, Ихран (анин сердервиле Гелбах акъвазнавай), ЧІехи Маджар ва ГъвечІи Маджар (Кума вацІун патав юкьван виш йисара хьайи шегьерар), Джулад (Терек вацІун патав Кабардино-Балкарияда хьайи шегьер), маса чкаяр квай.

И чилерал, Терекдин къерехра, къизилдин ва гимишдин мяденарни алай. (И мяденрикай Терский областдиз талукь географиядин очеркра (Владикавказ. 1978-йис кхьинар авунва). И мяденар Хакана вичин кьушунрин кьиле авай полководецдин, чкадин итим-Ихрандин (Кеферпатан дагълух Дагъустан, Гуржистандив агакьна) сердердин ихтиярдиз вугана.

ИкІ са хейлин йисара Кубаданни Хаканан арада ислягьвилин алакъаяр давам хьана.

(*КьатІ ама*)

Белиждин месэлаяр веревирдна

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

6-февралдиз Дербент райондин Белиж поселокдин "Лезгинка" тІвар алай залда агьалийрин собрание кьиле фена.

Ана Дагъустан Республикадин Кьилин советник Деньга Халитова, "Дербент район" муниципальный райондин кьилин сад лагьай заместитель Али Хасбулатова, поселокдин МО-дин кьил Рамиз Гьабибулаева, администрациядин кьил Несредин Ахундова, Кьиблепатан Дагъустанда РД-дин Кьил Р. Абдулатипован тереф хуьзвай общественный тешкилатдин председатель Мегьамед Гоганова, Махачкъаладай атанвай "Зун Президентдин куьмекчи я" общественный гьерекатдин векилар Мегьамед Мегьамедова, Рагьим Сайдумова, райондин архитектурадин, финансрин ва экономикадин управленийрин начальникри, Дербент райондин Нуьгди, Сабнава, Чинар ва Татляр хуьрерин кьилери, агьалийрин патай векилри, поселокдин дяведин, зегьметдин ва Афгъанистандин вакъиайрин общественный тешкилатрин векилри, депутатри, интеллигенцияди ва жергедин агьалийри иштиракна.

- Чун къе ина кІватІ хьунин себеб Белижда арадал атанвай кьван месэлаяр райондин, гьукуматдин, чкадин самоуправленидин ва инициативный дестедин куьмекдалди алудун я, - лагьана мярекат ачухай **Али ХАСБУЛАТОВА.** - Ина ц Іуд йисаралди гьял тавунвай месэлайрикай чаз чизва. Абур гьялун чкадин самоуправленидиз, райондин администрациядиз, республикадин ва федеральный центрадиз талукь я. Гьелбетда, бязи месэлаяр чи къуватдалдини агализ жеда.

Белиждин жемят къанун-къайдадал амал ийизвай, зегьметдал рикІ алай, къуни-къуншидиз куьмекдин гьил яргъи ийидай ватанпересар я. Чун чи гьавурда гьатзава, инициативный дестедихъ галаз чи арада ихтилатни хьана.

Республикадин Кьили, халкьди эцигзавай месэлаяр властдин кьиле авайбуру гьялун патал, жемятдихъ галаз гуьруьшар тухуниз эверзава. Ихьтин гуьруьшри чи кІвалах вилик тухунизни куьмекда.

- Зун Белиждиз сад лагьай сеферда атанва, - башламишна **Деньга ХАЛИТОВА**. - Поселокдин инициативный дестедихъ галаз зун таниш я. За гьисабзавайвал, чна вирида, чун яшамиш жезвай Дагъустандин гьар са хуьре, поселокда, шегьерда халкьдин уьмуьр хушбахтлуди авун патал зегьмет чІугвазва. Республикадин Кьили хкянавай рехъ гьихьтинди я лагьайтІа, чна чи уьмуьр хъсанарун патал авай месэлаяр я Москвадал, я тахьайтІа са "чара халудал" вегьин тавуна, чкайрал гьялуналди акьалтІарун герек я. Авай вири месэлаяр са чкадин властдиз талукьбур туш. Аник республикадин ва Федеральный центрадиз талукьбурни ква. Ихьтин чІехи месэлаяр Дагъустандин маса районрани вилик акъвазнава. Чи планда ихьтин гуьруьшар Хасавюрт районда ва масанрани тухун ава.

Чаз ихьтин гуьруьшрин нетижа менфятлуди хьана кІанзава. Са-са месэлаяр чкадин самоуправленидиз ва райондин администрациядиз талукьбур туш ва я абурувай гьялизни жедач. Чи везифадик ихьтин месэлаяр республикадин ва федеральный центрадин вилик эцигун ква. Абур гьялунин мураддалди, им РД-дин Кьилин фикир я РД-дин Гьукуматдин, "Дербент район" муниципальный райондин, администрациядин, "Белиж поселок" поселокдин администрациядин ва общественностдин активдин арада гьарда вичиз талукь ва тІем акакьзавай экономикадин, яшайишдин, культурадин ва тербиядин месэлаяр вичин хивез къачуна ва гьакІни абур кьилиз акъуддай вахтар эцигна икьрар кутІунна кІанда.

Къенин чи гуьруьш, гьарай-вургьай галачиз, менфят гудайвал тухун лазим я. Республикадин Кьили, районрин, поселокрин ва хуьрерин властри, жемятдихъ ва коммерциядинбур тушир тешкилатрихъ галаз санал кІвалахун къайдада тунин месэла эцигнава. Гьелбетда, общественный икьрар гьазурдайла, райондин администрациядини бязи месэлайрин мажбурнамаяр вичин хивез къачуда ва муькуь месэлаяр республикадин органрин вилик эцигда. Къе вахтар дегиш хьанва. Куьн са пата, чун са пата авач. Чна куьн активистрихъ ва общественный регьберрихъ галаз саналди кІвалахда. Заз чиз, къе чна чи хивез са жерге мажбурнамаярни къачуда ва къарарни кьабулда.

Анал рахай М.Гоганова гуьруьшда иштиракиз Избербашдай, Чинардай, Татлярдай инсанарни атанвайди малумарна. Гьял тавунвай месэлаяр виринра сад я. Чи везифа абур властдин къурулушрив гьялиз тун я. Чи тІалабунриз ва истемишунриз килигна, къе и гуьруьшни кьиле физва. Республикадин Кьили халкьдикай фикирзава. Дагъустанда авай пуд миллион касдикай гьар садаз вичиз аквазвай месэла важиблуди хьиз ава. Вири санлай, гьиле-гьилди гьялиз хьун намумкин я. Чна гьялиз жедай са жерге месэлайрин тІварар кьуна кІанда.

Айдемир ГЬАЖИЕВ - поселокдин Агъсакъалрин советдин председатель:

- Зун иниз начагъ яз къатканвай больницадай атанвайди я. Яргъал йисара зегьмет чІугунвай пенсионерриз я ацукьдай, я акъваздай къулай са чка авач. Властдин кьиле авайбурулай наразивал къалурдай митингар тухудай чка яз белижвийриз Дербент шегьерда авай "Лысый парк" къалурнава. Им ачухдаказ жуван гаф лугьун патал чи ихтиярар хуьзвай къарар яни?

Чна вилик йисара Президентдин тІварцІихъ кхьей, кимивилериз рехъ гузвайди къалурнавай арзаярни элкъвена Дербент райондиз рахкурна. ЦІуд йисара чи арзаяр кваз кьазвач. Поселокда авай кьван культурадин идараяр, ял ядай паркар, скверар, майдандин къваларни кваз вири маса ганва. Зун гележегда эцигна кІан жедай яшайишдин объектрикай раханни ийизвач. Перепись тухудайла хьайитІа, гъалатІриз рехъ гана, агьалийрин кьадар авайдалай тІимил къалурнава. Куьне за гъизвай рекъемриз фикир це: 1991-йисуз Гьукуматди тухвай переписдин делилралди, Белиж поселокда 18600 кас яшамиш жезвайтІа, гила поселок авайдалай хейлин чІехини хьайила 2010-йисан делилралди, поселокда 12500 агьали яшамиш жезвалда. Айнаяр алачизни и рекъемрай ина чІуру ният авайди аквазва.

Белиж районда авай чІехи поселок ятІани, районда вири общественный мярекатар Мамедкъалада тухузва, вучиз лагьайтІа, райондин бюджетдай чІехи пулар аниз ахъайзава ва социальный жигьетдай объектарни ана эцигзава. Им районда яшамиш жезвай халкьарин ихтияррин барабарвал хуьнин лишан яни?

Белиж поселок, Дербент райондикай хкудна, кьилдин административный къурулушдиз элкъуьр тавунмаз, ина я ислягьвал, я садвал жедач.

Шекспир САМЕДОВ - поселокдин инициативный дестедин активист:

- Гьуьрметлу мугьманар! Къе чун и залда поселокда кІватІ хьанвай лап важиблу месэлаяр ашкара авуна, веревирдна талукь къарар кьабулун патал кІватІ хьанва. Гьял тавунвай месэлайрин сан лап екеди я. За абурукай инал лап важиблубур раижда:

- кІвалахдик квачирбурун кьадар гзаф хьуниз килигна, кІвалахдай чкаяр тешкилун;

- ихьтин чІехи поселокда общественный мярекатар тухудай, агьалийри ял ядай Культурадин дворец эцигун;

- поселокда авайди 75 кас гьакьдайди я. Аялрин цІийи бахча эцигун;

- поселокдин кьилин куьчейра къир цун пландик кутун;

- Белижда гъиле кьунвай больницадин дарамат эцигна акьалтІарун;

- поселокда инал-анал аламай республикадин къурулушрив гвай чилер маса гун акъвазарун (тахьайтІа, пака социальный объектар эцигдай чкани жагьин хъийидач).

Поселокдин генеральный план туькІуьрун;

- "экономика лацу авунин" кІвалах гъиле кьун;

- поселокдин бюджет тежер кьадар гъвечІиди я. Чна тІалабзава, райондин бюджет поселенийриз пайнавай гьал ахтармишун;

- райондин администрацияда ва управленийра кІвалахзавай белижвияр саки авач. Кадрийрин патахъай и гьал дегишарун.

Ахпа анал Белиждин пенсионеррин Союздин председатель Умар Умаров, дишегьлийрин патай Рая Эмирбегова, Афгъанистандин ветеран Агьмед Агьмедов, поселокдин зегьметдин ва дяведин ветеранрин патай Саидагьмед СултІанагьмедов ва масабур рахана.

Собранидин нетижаяр кьур Деньга Халитова халкьди собранидал раижнавай кьван месэлаяр умумиламишун ва кутІунзавай общественный икьрардик кутадай важиблу месэлаяр хкягьун патал Ш.Самедоваз инициативный десте туькІуьрунин патахъай тапшуругъ гана.

Чаз амадагвал герек я

МЯРЕКАТАР

Нариман ИБРАГЬИМОВ

7-февралдиз республикадин Милли библиотекада "Культурадин йисакай, Дербентдин 2000 йисан юбилейдикай ва СНГ-дин уьлквейра Туризмдин йисакай кхьин, хабардар авун патал Дагъустан Республикадин властдин органрини массовый информациядин такьатри санал кІвалахун" темадай семинар-совещание кьиле фена.

И мярекатда РД-дин печатдин ва информациядин, культурадин министрар Азнаур Аджиева, Зарема Бутаевади РД-дин туризмдин рекьяй Комитетдин председателдин заместитель Муслимат Халимбеговади, Дербентдин 2000 йисан юбилей кьиле тухунин дирекциядин регьбердин заместитель Шагьмардан Салигьова, республикадин милли газетрин, журналрин, телеканалрин кьилин редакторри, прессадин, гьукумдин идарайрин векилри иштиракна.

- Гьуьрметлу юлдашар, дугъриданни, цІинин ва къвезвай йисар лишанлу вакъиайралди девлетлу я, - лагьана мярекат кьиле тухвай Азнаур Аджиева. - Массовый информациядин такьатрин виликни культурадин, туризмдин хилери тухузвай кІвалахдикай, Дербентдин юбилейдиз гьазурвилер аквазвай гьалдикай кхьинин везифа акъвазнава. И месэлайрикай РД-дин Кьил Р.Абдулатипова вичин Чарчени лагьанва. Гьа са вахтунда куьне мукьвал жезвай Гъалибвилин 70 йисан юбилейни рикІелай алудмир. Ватан патал къизгьин женгера иштиракайбурун кьадар гьар йисуз тІимил жезва. Абуру къалурай уьтквемвилин, ватанпересвилин чешнедалди чна акьалтзавай несилриз тербия гана кІанда, - къейдна министрди.

РД-дин кинематографистрин Союздин председатель Мегьамед Сулейманова кІватІ хьанвайбуруз шад хабар гана: РФ-дин Президент В.Путина Указдал къул чІугуналди, Кеферпатан Кавказдин кинофильмаяр гьазурдай студия (Советрин девирда авайди тир) чкадал хканва. Ада гьакІ Россиядин кинематографистрин Союздин членвиле кьабулнавай министр Азнаур Аджиевав, жегьил актер Арслан Мирзабеговав ва РГВК-дин режиссер Елена Тагьировадив билетар вахкана.

РД-дин культурадин министр З.Бутаевади саналди ихьтин мярекат кьиле тухунал разивална ва ам куьрелди Культурадин йис чи агьалияр патал квелди лишанлу жедатІа, гьадал акъвазна.

Малум хьайивал, кьилди къачуртІа, апрелдиз Москвадин культурадин ва искусствадин университетдихъ галаз санал "Алай аямдин шартІара культура ва регионрин политика" тІвар алаз Международный форум кьиле фида. Адан лишандик кваз милли ва классикадин искусствадин "Зи Дагъустан" фестиваль-конкурсни тешкилда. Гьа са вахтунда Москвада авай Дагъустандин векилханада фестивалдин лауреатри концерт гуда. Форум тешкилиз, кьиле тухуз Дагъустан Республикадин Кьили, Москвадин культурадин форумди, "Виридуьньядин культурадин югъ" Международный ассоциацияди, "Урус дуьнья" Фондуни ва ЮНЕСКО-дин крарин рекьяй РФ-дин комиссияди куьмек гудайвал я. Гьа и Форумдин вилик республикадин саки вири районра милли искусствадин фестивалар-конкурсар кьиле тухуда ва гъалиб хьайибур уьлкведин меркездизни фида.

Йисан вири вахтунда министерствади гьам жегьил ва гьам устадвилин дережадив агакьнавай драматургрин, композиторрин (республикадин милли театрар пьесайралди, музыкадалди таъминарунин мураддалди) конкурсар кьиле тухуда.

Бажарагълу жегьилриз виликди рехъ ачухун ва лайихлу эсерар яратмишун патал музыкадай, драматургиядай, изобразительный ва декоративно-прикладной искусствойрай, кинематографиядай Г.Гьасанован, С.Агабабован, М.Жамалан, Х.Аскар-Сарыджадин, А.-П.Салаватован, Г.Рустамован, Б.Мурадовадин, И.Баталбеговадин тІварарихъ галай премияр тайинарнава.

Республикадин симинин пагьливанрин конкурс давамарда. "Культура ислягьвал хуьнин жигьетдай лап важиблу хел я" тІвар алаз Махачкъалада межрегиональный конференция жеда. Къадим шегьердин юбилейдин лишандик кваз тешкилзавай фестивалар, выставкаяр, концертарни тІимил туш. Дагъустанвийри хушдиз кьабулзавай "Къугъугъ, руьгь", "Порт-Петровскдин "Ассамблеяр", "Дагъвияр" фестивалар, "Сталкер" кинофестиваль давамарда. Адет тирвал, "Шарвили", "Цамаури" суварри гзаф халкьар кІватІда. ЦІи дагъустанвийри жегьилрин регионрин уртах "Россия зи Ватан я" фестивалдани иштиракда.

- Куьрелди, Культурадин йис тирвиляй вакъиаяр, мярекатар гзаф жеда, - лагьана З.Бутаевади. - Къейд ийиз кІанзава хьи, Культурадин йис чна республикадин гзаф чкайра театррин, музейрин ракІарар агьалийриз пулсуз ачухунилай, юкьван школайра культурадин ачух тарсар тухунилай башламишна. Чна республикада авай архитектурадин, тарихдин надир имаратарни хуьнин гьакъиндай къайгъу чІугвазва. ЦІи Махачкъалада Барятинскийдин КІвал, Культурадин дворец цІийи кьилелай туькІуьр хъувуна куьтягьда, Дагъустандин госфилармониядин дарамат ремонт авун патал проектдинни сметадин документар гьазурзава.

ЦІи чна Дагъларин уьлкведин тІвар машгьурай зурба ва баркаллу ксарин, культурадин ва искусствадин деятелрин (СтІал Сулейманан, Кахаб-Росодай тир Магьмудан, Барият Мурадовадин, Мурадхан ва Шемсижагьан Къухмазоврин, Саният Мурадовадин, Анвар Аджиеван, Николай Лакован) юбилеяр лайихлудаказ къейдда.

Культурадин министерствади хуьрерин агьалияр, аяларни фикирдай акъуднавач. Вилик вахтара хьиз республикадин искусствадин устадри хуьрериз физ, концертар гуда. Чкайрал тешкилнавай Россиядин халкьарин адетдин культурадин центрайра тухудай серенжемрин календарь тайинарнава.

Апрелдиз, майдиз республикадин халкьдин яратмишунрин кІвалин гуьзчивилик кваз "ГъвечІи дагъвияр" тІвар алаз аялрин яратмишунрин фестивалди вичин кІвалах башламишда. Бажарагълу аялри Вирироссиядин ва международный конкурсра, фестивалра иштиракда. Махачкъалада "Кавказдин аялриз Кавказда ислягьвал хьана кІанзава" тІвар алай аялрин фестиваль кьиле фида. Пландик кутунвай мярекатар мадни ава, абурукай халкьдиз хабар гун, кхьин патал чна санал кІвалахун лазим я. Чаз амадагвал герек я, - лагьана эхирдай З.Бутаевади.

Россиядин лап кьиблепатан шегьер юбилейдиз гьазур жезвай гьалдикай Дербентдин 2000 йисан юбилейдиз бахшнавай мярекатар кьиле тухудай дирекциядин руководителдин заместитель Шагьмардан Салигьова малумат гана.

- Гьуьрметлу дустар, заз сифте нубатда куь фикир а кардал желб ийиз кІанзава хьи, Дербент Россияда авай къадим шегьер я ва адан юбилейдиз талукь мярекатрин проектдинни сметадин документарни туькІуьрнава. Крар гзаф ава, амма вахт тІимил ама. Смоленск, Казань, Ярославль чпин юбилейриз 6-7 йисуз гьазур хьана. Са бязи ксари авур манийвилер себеб яз, кьве йис къадим шегьердин шумуд йис ятІа, гьам тайинариз акъудна. Чаз гьазурвилер акваз амукьайди кьве йис я, - лагьана Ш.Салигьова. - ЯтІани шегьердин администрацияди, Имам Музамудинович исятдани Москвада авайди я талукь месэлаяр гьялиз, чи дирекцияди ва шегьерэгьлийри чпелай алакьдай вири крар ийизва. ЦІуд йисаралди кьилиз акъуд тавур, фикир тагай крар гила авуниз мажбур хьанва.

Юбилейдиз гьазур хьунал шегьерэгьлиярни желбнава. "Лап къулай куьче", "Лап хъсан гьаят", "Лап мешреблу кІвал" конкурсар малумарнава. Федеральный бюджетдай юбилейдин вири серенжемар кьиле тухун патал 1 миллиардни 700 миллион манат ахъайнава. Гьелбетда, тамамарна кІанзавай кьван кІвалахриз тамашайла, им тІимил я. Гьавиляй шегьердин администрацияди, РД-дин милли крарин рекьяй министерствадин куьмекни галаз, Россиядин субъектрай ва къецепатан уьлквейрайни амадагар, спонсорар жагъурзава. "Россиядин ракьун рекьер" ОАО-ди вокзал ремонт авун, "Сумма" группади зирзибил гьялдай завод ва Дербентдин динрин музей эцигун чпин хивез къачунва. "Нафта-Москвади", "Газпромди" хиве кьунвай крарни ава. Гьафтеда садра юбилейдиз гьазурвал акунин тешкиллувилин комитет кІватІ жезва ва ада авунвай, хъувуна кІанзавай крарин гьахъ-гьисаб кьазва.

Журналистри Дербентдин юбилейдиз гьазур жезвай месэладиз еке итиж авуна. Иллаки пулунихъ галаз алакъалу месэладиз. Абуруз Дербентдикай репортажар, кинофильмаяр, передачаяр гьазурунай пул кІан хьана ва им чпин къуллугъдин дуьмдуьз везифа тирди рикІелай ракъурна. Журналистрин гьа и ва маса суалриз Дербентдин администрациядин пресс-къуллугъдин векил Тельман Гьасанова тамам жавабар гана.

СНГ-дин уьлквейра малумарнавай Туризмдин йисакай ва Дагъларин уьлкведа туризмдин хел авай гьалдикай малумат Муслимат Халимбеговади гана.

Ада малумарайвал, республикада туриствилин информационный центр ва 28 муниципалитетда адан подразделенияр ачухнава. Абурун макьсад чи республикадин туризмдин мумкинвилерикай малуматар гун ва республикадин тІвар хъсан патахъай кьадай гьалар арадал гъун я. Гьа са вахтунда туриствилин интернет-портални кардик кутада. Ана туриствилин маршрутрикай, Дагъустандин гуьзел, тарихдин чкайрикай, туризмдин рекьяй тешкилзавай вири мярекатрикай, мугьманханайрикай ва маса герек крарикай тамам малуматар жеда.

Семинар-совещанидал гъайи месэлайрин гьакъиндай СМИ-рин векилри чпин фикирарни лагьана.

Хъсан крарин иесияр жен

Музафар ГЬАСАНОВ, дяведин, зегьметдин ветеран, пенсияда авай муаллим

Заз лезгийрин тарихда чпин баркаллу тІварар тунвай рухвайрикай жуван фикирар лугьуз кІанзава. Бут- Къазмайрин хуьруьн рекьин къерехда виридан виле авай чкадал Афгъанистандин женгера еке кьегьаливилер авур интернационалист, Яру Гъетрен ордендин сагьиб рагьметлу Алиметов Софьяназ чкадин скульптор Саидов Микьдада вижевай памятник эцигнава. Гьар йисан 15-февралдиз анал чкадин ва къунши хуьрерайни жемятар, школьникар кІватІ жезва, кьегьал рикІел хкизва.

Бут-Къазмайрин юкьван школадин тарихдин муаллим Исмаилов Ревшана экспонатралди девлетлу музей тешкилнава.

Пенсияда авай чІаларин муаллим Саидов Эседуллагьа Бут-Къазмайрин тарихдикай вижевай ктаб кхьенва.

Кьурагь райондин Бугъдатепеда Кьуьчхуьр Саидаз зурба памятник эцигнава. Ам ахъайдайла, къунши хуьрерайни иштираквал аваз, еке мярекат кьиле фенай.

Гила чна вил вегьен. Гъепцегьрилай башламишна Рутулив агакьдалди. Инра баркаллу крар авур рухваяр тІимил авани? Чна абур рикІелай алудун дуьз туш. Мегьарамдхуьруьн 1-нумрадин школадиз чи чІехи алим Мегьамед Гьажиеван тІвар ганва. Школадин гьаятда М.Гьажиеван памятникни хьанайтІа, хъсан жедай.

Докъузпара райондал алай тІвар садазни хуш туш жеди. Адаз райондай акъатнавай баркаллу рухвайрикай (Н.Самурский, С.Керимов, Ахундов ва мсб.), садан тІвар гайитІа, пара абурлу кар жеда.

Ахцегь райондин тІвар виниз акъуднавай машгьур ксар цІудралди ава. Абурук зурба инкъилабчияр тир Къ.Агъасиев, М.Айдунбеговни акатзава. Гьайиф хьи, и тІварар яваш-яваш машгьурвилин сиягьрай акъатзава. Мисал яз, Мегьарамдхуьруьн районда кьве совхоздал абурун тІварар алайди тир. Гила гьа совхозарни амач - тІварарни. Абурухъ галаз санал кІвалахай чи стха миллетрин векилар тир Махач Дахадаеван, Уллубий Буйнакскидин тІварар чи еке шегьеррал, районрал, куьчейрал ала. Абуруз памятникарни эцигнава.

За фикирзава, Ахцегь райондин регьберри чи ялавлу революционер Къ. Агъасиеван кІарабар хутахна, Ахцегьа халкьди икрамдай дуьз чкадал фаракъат хъувуна, адаз са памятникни эцигда.

Мукьдадир Айдунбегован тІвар чи лезгийрини хкьазмач. Чи газетда ганвай Д. Шерифалиеван "Ахцегьар - ачух цавун кІаник квай музей. Ам чна гьикІ хуьзва?" макъалада кьегьал рухвайринни рушарин сиягь ава. А сиягьдик Мукьдадиран тІвар квач.

Жуван газетдикайни са кьве гаф: Зи бубани газетдин еке амадаг тир, подписка тавур са йисни хьайиди туш. "Лезги газет" чи хизанди хъсан хабарар гвай багьа мугьман хьиз гуьзлемишзава. За газетдин редакцияда кІвалахзавай вири коллективдиз алукьнавай ЦІийи йис мубаракзава. Къуй квез Аллагьди сагъ чан гурай, квехъ кІвалахда еке агалкьунар хьурай!

Афгъанистандай чи аскерар ахкъудайдалай инихъ - 25 йис

Нурлу гъетер-гъалибчияр

Дирибаш сапёр

Гъазурайди - Земфира БАБАЕВА

Советрин Союздин Игит **ИСРАФИЛОВ Абас Исламович** Краснознаменный Туркестандин округдин 40-армиядик квай гвардиядин гьавадинни-десантдин 103-дивизиядин гвардиядин парашютно-десантдин 357-полкунин инженерно-сапёррин взводдин командирдин заместитель, гвардиядин сержант тир.

Исрафилов Абас Исламович 1960-йисан 28-сентябрдиз Дербент райондин Белиж посёлокда дидедиз хьана. 8-класс куьтягьай 1975-йисуз ам Дербент шегьердин 6-нумрадин профессионально-техникский училищедик экечIна. Хъсан къиметар аваз кIелзавай жегьил училищедик экечIайла, муаллимар мягьтел хьанай. Амма Абасахъ вичин мурад авай, адаз эцигунардай устIар жез кIанзавай.

Училище куьтягьайла, Абаса асунарни сувагъардай устIарвиле кIвалахиз башламишна. Лагьана кIанда хьи, Дербентдин духтурханадин дарамат эцигдайлани Абаса иштиракнай.

1980-йис чи уьлкведа кьетIенди тир - Советрин Союзда Гатун XXII Олимпиададин къугъунар кьиле тухузвай. А чIавуз Дагъустандай гзаф жегьилар "Олимпийский деревня" эцигун патал Москвадиз рекье тунай. Абурун жергеда Абас Исрафиловни авай. Амма и важиблу эцигунра яргъалди кIвалахун Абасаз кьисмет хьанач. Жегьилдиз Советрин Армиядин жергейриз эвер гана. Къуллугъиз Абас Латвиядин гьавадин десантдин частариз акъатна.

1980-йисан майдиз Абаса къуллугъзавай подразделение Минскдай самолетра аваз Афгъанистандиз ракъурна. 1981-йисан 26-октябрдалди Абас Исрафилова Афгъанистанда интернационалиствилин буржи тамамарна. Гвардиядин сержант Абаса саперрин взводдин везифаяр тамамарзавай командир яз, женгерин гзаф гьерекатра, операцийра иштиракна. Колоннаяр физвай рекьер, душмандин кьушунри гьужумзавай чкаяр ахтармишна, абур хатасуз авуна.

Афгъанистандин дяведа душманри ишлемишзавай минаяр лап муракаббур тир. Абурай нивай хьайитIани кьил акъудиз жедачир. Гьа и кар себеб яз чи гзаф аскерар телеф хьанай. Амма делилри тестикьарзавайвал, Абас минаяр хатасуз авунин рекьяй устад тир. Гьавиляй адан взвод мукьвал-мукьвал женгинин тапшуругъар кьилиз акъудиз ракъурзавай.

Адахъ галаз къуллугъай, Рубас хуьряй тир Сабир Набиева рикIел хкизва:

- Зунни Афгъанистандиз гьа сифте аскеррихъ галаз акъатнай, - лугьузва ада. - Зун гьавадин десантдин дивизияда артиллерист тир. Са шумуд вацралай чи батарея Исрафилов Абаса къуллугъзавай батальондик кутуна. Гьа ина чун таниш хьана. Чун авай Лагман вилаятда Дагъустандай 25 аскерди къуллугъзавай, азад вахт хьайивалди, чун санал кIватI жедай. Абасакай рахайтIа, адаз командиррин, аскеррин арада гзаф гьуьрмет авай, адал алукьдай, хабар кьадай, куьмек тIалабдай. Ахьтин викIегь, намуслу гада зал гьалтайди туш. Ам секин, къастунал кIеви, са чIавузни усалвал тавур, вири четинвилерай уьтквемдаказ экъечIдай инсан тир. Абаса регьбервал гузвай саперрин взводди 1981-йисан апрелдилай сентябрдалди рекьерикай, чиликай 139 мина, 51 фугас хкудна, абур хатасуз авуна. Абурукай Игитди кьилди вичи 76 мина, 42 фугас хатасуз авуна. Вад вацра Абас 118 сеферда ажалдин вилик акъвазна. Душмандин женгинин суьрсет авай кьве ва медикаментар авай са складар тергна.

Гвардиядин сержант Абас Исрафилован наградайрин листина къейднава хьи, 1981-йисан 17-октябрдиз Лагман вилаятдин Алишанг хуьруьн патав операция кьиле тухудайла, душмандин мужагьидрин еке десте малум хьана. И чIавуз Абас кьиле авай саперрин взводди лишанчийрин хатасузвал таъминарзавай бронегруппа фин патал рекьер минайрикай михьзавай. Алишанг хуьре кьуд мина ва фугасар хкудна, зиянсуз ийидайла, взводдиз душманрин дестеди далдадикай гуьлле гана. Гуьллейрин хура гьатнавай Абаса чиликай мад кьве фугас хкудна. Сад хатасуз авуна, муькуьди хъийидайла, адан руфунихъ гуьллеяр галукьна. Лап залан хер хьайи Игитди вичвичикай квахьдалди аскерриз регьбервал гана, душмандин хура мягькемдиз акъвазна...

Госпиталдиз хутахай командир залан хирерикди 1981-йисан 26-октябрдиз телеф хьана.

1990-йисан 26-декабрдин Советрин уьлкведин президетдин Указдин бинедаллаз, Афгъанистанда интернационалиствилин буржи тамамардайла къалурай викIегьвилерай, кьегьалвилерай гвардиядин старший сержант Абас Исламович Исрафиловаз Советрин Союздин Игитвилин тIвар гана.

Ватанди Абасан жуьрэтлувилер Ленинан, Яру Пайдахдин орденралди, "Дирибашвиляй" медалдалдини къейдна.

Советрин Союздин Игит Абас Исрафилован тIварунихъ хайи поселокда са куьче, ада кIелай школа янава. Белижда Игитдиз памятник эцигнава.

Баркалла ахьтин рухваяр вердишарзавай диде-бубайриз. Игитар инсанрин рикIера гьамишалугъ яз амукьда.

Тарихда амукьдай тIварар

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Инсандиз дидедилайни Ватандилай гзаф ширин маса затIар авач жеди. Ватандивайни дидедивай яргъа хьанмазни и кар гена дериндай гьиссда.

Лезги халкьдин векилрини, Ватан кIеве гьатайла, чеб алай чка чирна. Абурун тIварар тарихда, ктабра гьатнава ва чна рикIерани хуьзва.

Саки 35 йис идалай вилик Афгъанистанда башламиш хьайи дяведин муракаб йисарани къунши уьлкведиз интернационалиствилин буржи тамамариз рекье тур советрин гзаф аскеррихъ галаз санал лезги рухвайрини, кьегьалвилер къалуруналди, баркалла къазанмишна.

КIуьд йисалай виниз давам хьайи дяведа Советрин Союздин кьушунрик квай 15 агъзурдав агакьна аскерарни офицерар телеф хьана. ЦIудралди кьегьал рухваяр орденризни медалриз лайихлу хьана. Афгъандин дяведа пуд агъзурдав агакьна дагъустанвийрини иштиракна. Делилри тестикьарзавайвал, Афгъанистандани дерейрани рагара, хуьрера 194 дагъустанви телеф хьана. Абурун арада 29 аварви, 24 дарги, 22 урус, 19 лезги, 18 къумукь, 5 лакви, 3 табасаранви, 2 чеченви, 2 азербайжанви ва гьакI маса миллетрин векилар авай. Къейд авун лазим я хьи, Афгъанистандин дяведа телеф хьайи ва гел галачиз квахьай 50 дагъустанвидин гьакъиндай гилани тайин делилар авач.

Чак руьгь кутадай делил ам я хьи, Афгъанистанда къуллугъай Кеферпатан Кавказдин республикайрин векилрикай пуд касдиз Советрин Союздин ва гуьгъуьнлай Россиядин Федерациядин Игитвилин тIварар гана. Абурукай кьвед дагъустанвияр я. Душманрихъ галаз кьиле фейи къизгъин женгера кьегьалвилер къалурай Абас Исрафиловаз (Белиж посёлок) ва Нугьидин Гьажиеваз (ЦIунти район) Игитвилин тIварар гана.

* * *

Республикада Афгъанистандай чи аскерар ахкъудайдалай инихъ 25 йис тамам хьуниз талукь мярекатар чка-чкада тешкилзава. Гъукуматди абурун гьакъиндай къайгъударвал ийизва. Алатай йисуз Дагъустандин 50 кас "афгъанвийриз" чпин яшайишдин кIвалерин гьалар хъсанарун патал сертификатар гана. Урусрин драмтеатрда РД-дин зегьметдинни яшайишдин рекьяй вилик финин ва культурадин министерствойри 25 йисан юбилейдиз талукьарнавай еке мярекат кьиле фида. 15-февралдиз Махачкъала шегьердин администрацияди Гъалибвилин паркуна митинг тухуда.

Ватанпересар тербияламишзава

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

Дербент райондин школайра акьалтзавай несил ватанпересар яз тербияламишуниз кьетIен фикир гузва ва и жигьетдай жуьреба-жуьре мярекатар тухузва. Ихьтинбурукай сад, советрин кьушунар Афгъанистандай акъудна 25 йис тамам хьуниз талукьарнавай мярекат, и йикъара Дербент райондин Хазар хуьруьн юкьван школада кьиле фена.

Россиядин Федерациядин гимн ягъайдалай гуьгъуьниз мярекат ачухна. Анал рахай Дагъустандин военный комиссариатдин Дербент, Дагъустандин Огни шегьеррин ва Дербент райондин отделдин начальник Адил Къулиева, Афгъанистанда интернациональный буржи тамамардайла, советрин кьушунрин аскерри ва офицерри игитвал ва викIегьвал къалурайди къейдна. - Ана чи 15 агъзурдалай гзаф гражданар телеф хьана, - давамарна ада. - 15-февраль, чи кьушунар Афгъанистандай акъудна, дяве куьтягь хьайи югъ я. Ам афгъандин ветеранриз суварни я, интернациональный буржи тамамардайла телеф хьайибур рикIел хуьнин ва гъам чIугунин югъни. Чна абур рикIел хуьзва ва Ватан хуьдай гележегдин аскерриз, чи игитрин чешнейралди военно-патриотвилин, интернациональный тербия гудай кIвалах тешкилун лазим я.

Дербент райондин МО-дин кьил Къурбан Къурбанова вичин рахунра советрин аскерри, присягадиз вафалувал хвена, лазим атайла чпин чанарни къурбандна, интернациональный буржи намуслувилелди кьилиз акъудайди къейдна. Иллаки абурун чешнейралди, - давамарна ада, - чна акьалтзавай несил жуван уьмуьрдал, хизандал, багъри Ватандал рикI алайбур яз чIехи авун лазим я.

КIватI хьанвайбур Афгъанистанда ва маса яракьлу акьунра чанар къурбанд авур аскеррин экуь къаматар рикIел хуьн ва абуруз гьуьрмет авунин лишан яз са декьикьада кисна акъвазна.

Ахпа Къ.Къурбанов вичин рахунра афгъанвийрин союздин Советди районда тухузвай чIехи ва важиблу кIвалахдал акъвазна. Мярекатда иштиракзавай афгъанви-ветеранрихъ элкъвена, ада абуруз жегьилар ватанпересар яз тербияламишунай тухузвай кIвалахдай чухсагъул лагьана.

Шад линейкадал гьакIни райондин образованидин управленидин начальник Муьгьуьдин Къагьриманов, Карл Марксан тIварунихъ галай МУП-дин директор Шамсудин Къурбанов, "Каспий" телеканалдин генеральный директор Айваз Алиханов рахана.

Ш.Къурбанова Хазардин школадиз автоматдин макет ва чIугунвай шикил багъишна, А.Алиханова афгъандин ветеранриз къиметлу пишкешар гана.

Афгъанвийрин тIварцIихъай рахай райондин Союздин председатель Гьасайни Гьасайниева Къ.Къурбановаз ва А.Къулиеваз Афгъанда телеф хьайи чпин юлдашар ва чеб рикIелай ракъур тийизвайдай сагърай лагьана ва гележегдани акьалтзавай несилдиз ватанпересвилин тербия гунин карда галатун тийижиз кIвалах тухудайдахъ инанмишарна.

РикIелай ракъурзавач

Марсел РИЗАЕВ

Малум тирвал, Афгъанистандиз интернационалиствилин буржи тамамариз рекье тур аскеррин чIехи пай 19-20 йиса авай жегьилар тир. Абурук Сулейман-Стальский райондайни викIегь гадаярни квай. Османов Раидин, Селимов Гьажи, Къурбанов Гуьлмегьамед, Саидов Абдул районэгьлийри рикIел хкизва. Афгъанистандин дяведин къизгъин женгер Нариман Садыкъидизни, Ислеман Ризаевазни акуна.

Ислеман Мевлидинович Сулейман-Стальский райондин Афгъанистандин дяведин ветеранрин Союздин председатель я.

- Чи Союз 1994-йисуз тешкилайди я, - лугьузва И.Ризаева. - Союздин гуьзчивилик вири ветеранар "афгъанвияр" ква. Чна мукьвал-мукьвал жуьреба-жуьре мярекатар тешкилзава, дяведа телеф хьайибур рикIел хкизва. Гьар йисан 15-февралдиз, адет хьанвайвал, Афгъанистандай Советрин кьушунар ахкъуд хъувур югъ шад гьалара къейдзава. Мярекатдиз виликан "афгъанвийриз", абурун ва телеф хьайи аскеррин хизанриз теклифзава. Чи арайра амачир кьегьал рухвайрин хизанриз куьмекар гузва. Лугьун лазим я хьи, райондин са бязи идарайриз, школайриз, куьчейриз дяведа телеф хьайи викIегь юлдашрин тIварар ганва. Чи Союздиз "Сулейман-Стальский район" муниципальный тешкилатдин кьил Нариман Абдулмуталибова герек куьмекар гузва.

Къейд авун лазим я хьи, И.Ризаева Кундуз, Термез, Файзабад вилаятра къуллугъна. Са шумуд сеферда душманрихъ галаз кьиле фейи женгера иштиракна. Адаз "Интернационалист - аскердиз", "Афгъанистандин халкьдин патай" медалар ава.

Прокурордин трибуна

Кьилин везифа - инсанрин ихтиярар хуьн

РАМАЗАНОВ Рафик Рамазанович 1956-йисуз Рутул райондин Шиназрин хуьре дидедиз хьана. 1972-йисуз Махачкъалада юкьван чирвилерин мектеб, 1981-йисуз Москвада Ломоносован тIварунихъ галай госуниверситет агалкьунралди акьалтIарна. 1972-1974-йисара Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. Зегьметдин биография 1981-84-йисара Иркутский,1984-89-йисара Владимирский областра прокуратурадин силисчивилин къуллугъдилай башламишна. 1989-94-йисара ада "Дагснаб" ОАО-дин юридический отделдин начальниквиле, ахпа 7 йисуз РД-дин Госсоветда къанунар хуьнин управленидин хилен заведующийвиле, йисни зура Махачкъаладин Советский райондин прокурордин куьмекчивиле, 2002-йисалай Рутул райондин прокурорвиле намуслудаказ кIвалахна. И девирда юстициядин старший советниквилин дережадиз акъатай Рафик Рамазановича 2013-йисан октябрдилай Ахцегь райондин прокурордин жавабдар везифаяр тамамарзава.

ТуькIвей хизанда кьве велед тербияламишзава. Руш Каринадини гада Рамазана бубадин рехъ давамарзава.

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

- **Рафик Рамазанович, куьн цIийи коллективдихъ, районда авай гьаларихъ галаз мукьувай таниш хьана. Гила кардин яцIа гьатдай вахтни алукьнава, тушни?**

- Чи гъвечIи коллективда сад-садан гъавурда акьазва, за сифтедамаз лугьун, гьарда вичин везифаяр гьакъисагъвилелди тамамарзава. Къейд ийиз кIанзава хьи, прокуротурадин кIвалах югъ-къандавай артух жезвай шартIара, штатар тIимил я. Са штат хгунин месэла за республикадин прокуратурадин вилик эцигнава.

Гьалар ина эхиримжи йисара гьа сад хьтин дурумлубур я. Тахсиркарвилерин кьадар артух хьанвач. Инсан кьиникьин, гуж гъалиб авунин, къакъудун-тарашун хьтин залан тахсиркарвилерин кьадар къвердавай тIимил жезва. Тахсиркарвилер асул гьисабдай ички хъуниз, къалмакъалдиз, бюджетдин такьатар чуьнуьхуниз, лутувилелдини къалп документар туькIуьруналди инсанар алдатмишуниз, аварийриз талукьбур я. 2013-йисуз районда, винидихъ тIвар кьур хьтин, 40 тахсиркарвал регистрация авунва (2012-йисузни гьакьван тир). Гьакьван ксар гьар жуьре жавабдарвилериз чIугунва. Залан тахсиркарвилер туширвиляй абурун 90 процентдилай артух чимиз-чимиз дуьздал акъудзава. Республикадин шегьерривни бязи районрив гекъигайла, ина тахсиркарвилерин кьадар са шумуд сеферда тIимил я. Экстремизмдин, терроризмдин ва маса залан тахсиркарвилер авач. Жемят закондиз муьтIуьгъ, адалатлувал кIани медениди я. Райондин идараярни карханаяр прокурорвилин гуьзчивилик ква. Жемятдихъ галаз тахсиркарвилерин вилик пад кьунин кIвалах зайифарзавач.

- **ЦIийи чкадал куьне кIвалах квелай башламишна?**

- Сифте нубатда зун райондин активдихъ галаз таниш хьана. Законлувал мягькемарунин карда чкадин властдин къурулушдихъ галаз сих алакъаяр дуьзмишунихъ кьетIен метлеб ава. Кьвед лагьайди, ина жезвай тахсиркарвилер веревирд авунин ва гележегда абурун вилик пад кьаз алахъунин мураддалди эхиримжи кьве йисан вахтунда райондин прокуратурадин кIвалахдин нетижаяр ахтармишна. Пуд лагьайди, гьар са кар зегьметдин къулай чкадилайни низамкъайда мягькемарунилай башламишна кIанда. Квез аквазва хьи, прокуратурадин куьгьне дарамат хъсан гьалда авач: сувагъар хкатзава, ферер авай цлариз хаталу материалар янава, иски хьанвай пол-потолок хъсандиз ремонтна, рак-дакIар дегишарна кIанзава ва икI мад. Прокуратурадин дарамат капитальнидаказ туькIуьр хъувун патал чна талукь документация гьазурзава. ЦIи, я тахьайтIа къведай йисуз, РД-дин прокуратурадин харжидалди и чка неинки лайихлу гьалдиз хкида, гьакI девирдин истемишунрив кьадай мебелдалди ва оргтехникадалди тадаракламишда, агьалияр кьабулдай къулай шартIар яратмишда.

- **Ахцегь ва яргъал йисара куьне кIвалахай Рутул районра инсанрин саламатвал хуьнин месэлаяр, кьетIенвилер сад-садав гекъигуналди вуч лугьуз жеда?**

- Гьа сад хьтин дагълух шартIара авай къунши районар яз кьетIен лишанар, тафаватлувилер саки авач. Тахсиркарвилерни гьа сад хьтинбур я. Анжах Ахцегь районда жемят пара хьуниз килигна, къайдаяр хуьдай органрин кIвалахдин жавабдарвални артух я. Бязи тахсиркарвилерин кьилин себебни бейкарвал, кесибрин ва чиновникрин темягькарвал, нефсинин къативал я. Гьукуматдин ва маса ксарин гьисабдай гьал-агьвал хъсанариз кIан хьуни абур ракьара гьатунал гъизва.

- **Районда коррупция, наркомания, ичкибазвал, терроризм, экстремизм, вагьабизм хьтин тахсиркарвилерин аксина тухузвай профилактикадин кIвалахдикай лагьанайтIа, кIанзавай.**

- Коррупциядихъ, экстремизмдихъ, терроризмдихъ галаз женг чIугунин гьакъиндай Федеральный законрин сергьятра аваз къайдаяр хуьдай органринни чкадин самоуправленидин къуватралди вилик пад кьунин кIвалахар кьиле тухузва, гьавиляй агалкьунарни ава. ИкI, шаз чиновникри чпин къуллугъдин мумкинвилерикай менфят къачунин жуьредин са тахсиркарвал дуьздал акъудна, уголовный дело къарагъарна. Гьелбетда, им коррупциядин тахсиркарвилерикай чи район михьи я лагьай чIал туш. Кар абур дуьздал акъудунин гьар жуьредин четинвилера ава. Авай малуматрай, гьукуматдин ва муниципальный са жерге къуллугъчийри налогрикай кьил къакъудун патал декларацийра чпин къазанжийрин ва эменни-малдин гьакъиндай дуьз делилар гузвач ва икI мад. Гъилевай йисуз ихьтин крар мукьуфдивди ахтармишун планламишнава.

Ичкибазвал гьелбетда, ава, амма, виликрай хьиз, гзаф кьадарра -ваъ. Азарлу кьилдин ксар къайдаяр хуьдай органрин, гьакI духтуррин гуьзчивилик ква. Наркоманрикай рахайтIа, гьабурни официальнидаказ учётда сад-кьве кас ава. Наркотикар гьасилунихъ ва маса гунихъ галаз алакъалу дуьшуьшарни эхиримжи йисара саки малум туш, я тахьайтIа абур винел акъудиз жезвач. Вагьабизм. Вуж диндин гьи рекьин терефдар ятIа, ада гьикI ибадат ийизватIа, вичин кар я. Чинебадаказ законсуз са вуч ятIани ийизва жеди (ахьтинди фад-геж ракьара гьатда), амма ачухдаказ законар чIурзавайбур малум туш. Вагьабизмдин хилен терефдарар тир ксарин учёт прокуратурада авач. Амма абур вири къайдаяр хуьзвай талукь тир органрин гуьзчивилик квайди ва профилактикадин кIвалах тухузвайди заз чида.

Разивилелди къейд ийин, районда эхиримжи 10 йисуз терроризмдин ва экстремизмдин тахсиркарвилер, я абур арадал атун мумкин тир бине авач. Обществода инсанрин хци наразивилер авач, гьарда са жуьре кьил хуьзва. Гъилиз дуллух къведай кIвалахдикай магьрумбур пата-къерехдиз физва, хсуси майишатрин, гъвечIи бизнесдин крарал машгъул я. Гьукуматдин патай куьмек, гьар жуьредин пенсияр, пособияр, субсидияр ава.

Инсанрин патай авай наразивилерни яшайишдин къайдасузвилиз, чиновникрин къайгъусузвилиз талукьбур я. Гьар са арза чна регистрация ийизва, мукьуфдивди ахтармишзава, тестикь жезвай кимивилерай талукь тир чкайриз представленияр кхьизва, арзачидизни жаваб хгузва.

- **Районда участковый уполномоченныйрин кIвалах гьикI эцигнава?**

- Авайвал лагьайтIа, важиблуди тир и кардив чи гъил гьелелиг агакьнавач. И месэла кьвед лагьай кварталдиз ахтармишун фикирдиз къачунва. Участковый полицейскидиз вичин участокда, талукь тушир са месэлани авач. Профилактикадин кIвалах тухун, лазим атай чIавуз серенжемар вахтунда кьабулиз хьун патал адаз ана яшамиш жезвай вири инсанар, абурулай нелай вуч алакьдатIа чир хьун лазим я.

- **Алай макъамда ваз прокурорвилин къуллугъдин кьилин везифа вуч яз аквазва?**

- Чи кьилин везифаяр Федеральный законра тайинарнава: къайдаяр хуьдай органрин гьерекатрин законлувилел гуьзчивал тухуналди тахсиркарвилерихъ галаз кьетIи женг чIугун. Уьмуьрдин вири хилера законлувал, адалатлувал хуьнин къаравулда акъвазун. Жемят законрин гъавурдик кутун. Инсанрин законлу ихтиярар, азадвилер хуьн патал прокурорвилин ахтармишунар тешкилун ва икI мад.

- **Рафик Рамазанович, чи газетдикай менфят къачуналди ваз районэгьлийрихъ элкъвена лугьудай гафар авани?**

- Гьуьрметлу районэгьлияр, сад лагьайди, гьар са кас вичин законлу ихтиярар чириз ва хуьз алахъна кIанда. И месэладай, буюр, чна квез чалай алакьдай вири жуьредин куьмекар гуда. Кьвед лагьайди, тахсиркарвилер ашкара авунин, дуьздал акъудунин, законсуз вири крарин вилик пад кьунин месэлайра прокуратура хабардар авун тIалабзава. Обществода адалатлувал хуьнин карда им куь патай чаз еке куьмек жеда.

Наркоконтролдин материалрай

Гьазурайди - Нурдин РАШИДОВ

Уголовный дело къарагъарна

Республикадин наркополицейскийрив Туралида яшамиш жезвай 38 йиса авай агьалиди Москвадай автобусда аваз наркотикар гьизвайдан гьакъиндай хабар агакьна. Наркоконтролдин къуллугъчийри Махачкъаладин Кефер патан автостанциядал Москвадай хтай автобус гуьзлемишна ва шак физвай пассажир ахтармишна.

Наркополицейскийриз гайи малумат тестикь хьана. Ахтармишайла, а пассажирдин шалвардин жибиндай кьериз-цIаруз гьатзавай наркотик (кокаин) жагъана. Ам вичин дустуни дад акун патал гайиди я лугьузвай.

Адалай уголовный дело къарагъарнава...

Наркотикриз жуванди-чаради авайди туш

Россиядин Федерациядин ФСКН-дин Дагъустанда авай Управленидин къуллугъчийри гьар йисуз дустагърин территорийриз наркотикар гадарзавай, тухузвай цIудралди дуьшуьшар дуьздал акъудзава ва я вилик пад кьазва. Гьайиф хьи, тахсиркарвилерихъ галаз женг чIугуна кIанзавайбуру чпи чIуру крариз рехъ гузвай дуьшуьшар тIимил жезвач. Месела, и мукьвара наркоконтролдин управленидин Махачкъалада авай отделдин къуллугъчийри РД-дин УФСИН-дин оперативникрихъ галаз санал "Загородный" поселокда авай 2-нумрадин ИК-дин (исправительная колония), махсус пунктунал, тади гьалда вилик пад кьадай серенжемар тухудайла, къенепатан къуллугъдин сержант, 1985-йисуз хайи А.А. кьуна. Ахтармишунар тухвайла, адавай 11,2 грамм героин ва 0,8 гр. наркотик (метадон) жагъана. Наркотикар ада, дустагъда ацукьнавайбурукай садахъ галаз меслят хьана, вичин къуллугъдикай менфят къачуна, колонияда ацуьнавайбурун арада чукIурдайвал тир. Кьунвай сержантдивай банкунин карта ва шак фидай хьтин кхьинар авай блокнотни вахчуна.

Им наркополицейскийри УФСИН-дин къуллугъчийрихъ галаз тухвай тек са серенжем туш. Абур ихьтин кьиникьал гъизвай агъу чIукIурзавайбурун вилик пад кьун патал гьар юкъуз женгина ава.

Наркопритон дуьздал акъудна

ЦIийи йисан каникулрин вахтунда, тади гьалда гел жагъурдай серенжемар кьиле тухудайла, РФ-дин ФСКН-дин Дагъустанда авай Управленидин къуллугъчийриз Махачкъала шегьердин Лаптиеван тIварунихъ галай куьчеда авай 67-нумрадин 1-корпусдин са кIвале наркопритон авайди акуна. КIвалин иесидилай гъейри, ина мад кьве шегьерэгьлиди "лезет" хкудзавай. И серенжемда гьакI республикадин къенепатан крарин органрин работникрини иштиракзавай. КIвализ хабарсуз къуьнерал чинер алайбур пайда хьайила, абур чеб-чпикай квахьна. Ахтармишайла абурувай гьар садавай дезоморфиндай ацIанвай медшприцар, кIвалин иесидивай гьакI наркотикар квай такьатар гьазурдай къаб-къажах, гьа зегьримардай ацIанвай пластмассадин бутылка жагъана.

Материал кIватIдайла малум хьайивал, иесиди вичин кIвал наркотикар гьазурун ва ишлемишун патал маса ксарив са шумуд сеферда вугузваз хьана, яни ада винидихъ лагьанвай адресда наркопритон тешкилнавай. И тахсиркарвиляй ам РФ-дин УК-дин 232-статьядин бинедаллаз уголовный рекьяй жавабдарвилиз чIугвадайвал я. Яни а статьяда 7 йисал къведалди кар гун къалурнава. И месэла гьялун, гьелтбетда, суддин органрин хиве ава.

понедельник, 17 февраля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11.30 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.
19.45 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильмы
08.15 Д/с «Япония глазами гурмана с Нардой»
08.50 Д/с «Под солнцем»
09.40 Передача «Чистое сердце»
10.05 Х/ф «Топкапи»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV- shop
12.55 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и Доктора Ватсона. Охота на тигра»
14.05 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей»
16.05 Мультфильм
16.20 TV- shop
16.30 Время новостей Дагестана
16: 55 Д/с «Под солнцем»
17.45 Мультфильм
18.00 «Красота 05.ru»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» «Уроки родного языка» Открытый урок табасаранского языка в школе города Даг. Огни
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 Х/ф «Сердца четырех»
22.00 Время новостей плюс
22.40 Золотая коллекция фильмов о Дагестане. Д/ф «Сокровищница Дагестана»
23.00 «WEB-обзор»
23.25 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

.5.00 Новости.
5.05 "Олимпийское утро на Первом".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Сноуборд-кросс. Мужчины. Квалификация.
12.00 Новости.
12.15 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
12.30 "Время обедать!"
13.10 "Сочи-2014".
13.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Сноуборд-кросс. Мужчины. Финал. Керлинг. Мужчины. Россия - Германия.
15.00 Новости.
15.15 XXII зимние Олимпийские игры в Сочи. Керлинг. Мужчины. Россия - Германия.
17.00 Д/ф "Владислав Третьяк. Вратарь без маски". (12+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Бобслей. Мужчины. Двойки. Фигурное катание. Танцы.
20.30 "Время".
20.50 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фигурное катание. Танцы. Произвольная программа. Продолжение. Бобслей. Мужчины. Двойки.
23.10 "Вечерний Ургант".
0.00 "Сочи-2014". Итоги дня.
0.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
2.00 Х/ф "Секретные материалы".
3.00 Новости.
3.05 Х/ф "Секретные материалы".
4.20 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Найти и обезвредить. Кроты".
9.55 "О самом главном".
10.30 "Дневник Олимпиады"
11.00 "Вести".
11.30 "Местное время. Вести - Москва".
11.50 "Вести. Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Пока станица спит".
17.00 "Вести".
17.10 "Местное время. Вести - Москва".
17.30 Т/с "Ликвидация".
18.30 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Биатлон. Масс-старт. Женщины.
19.45 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 "Спокойной ночи, малыши!"
21.10 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Прыжки с трамплина. К125. Командное первенство. Мужчины.
23.00 "Дневник Олимпиады".
23.30 "Последняя миссия. Операция в Кабуле".
0.25 "Девчата".
1.05 Х/ф "Кто поедет в Трускавец".
2.35 Т/с "Закон и порядок 19". (США).
3.30 "Найти и обезвредить. Кроты".
4.25 "Комната смеха".

НТВ

6.00 "НТВ утром".
8.40 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.55 "До суда".
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.25 "Суд присяжных. Окончательный вердикт"
14.35 "Дело врачей".
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.25 "Прокурорская проверка".
17.40 "Говорим и показываем".
18.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
21.25 Т/с "Шаман 2".
23.15 "Сегодня. Итоги".
23.35 Боевик "Морские дьяволы".
2.35 "Дикий мир".
3.05 Х/ф "Второй убойный".
5.00 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.30 Х/ф "Тест на любовь".
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Тест на любовь".
12.25 "Постскриптум".
13.25 "В центре событий".
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Городское собрание".
16.00 Х/ф "Рожденная революцией"
17.10 "Петровка, 38".
17.30 "События".
17.50 "Дары волхвов". Спецрепортаж.
18.25 "Право голоса".
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Лето волков".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.20 Т/с "Пуля-дура. Изумрудное дело агента".
23.15 "Без обмана". "Ни под каким соусом!"
0.05 "События. 25-й час".
0.40 Д/ф "Мэрилин Монро и ее последняя любовь".
1.45 Т/с "Инспектор Линли".
3.35 Х/ф "Ребенок к ноябрю".
5.25 "Осторожно, мошенники!"

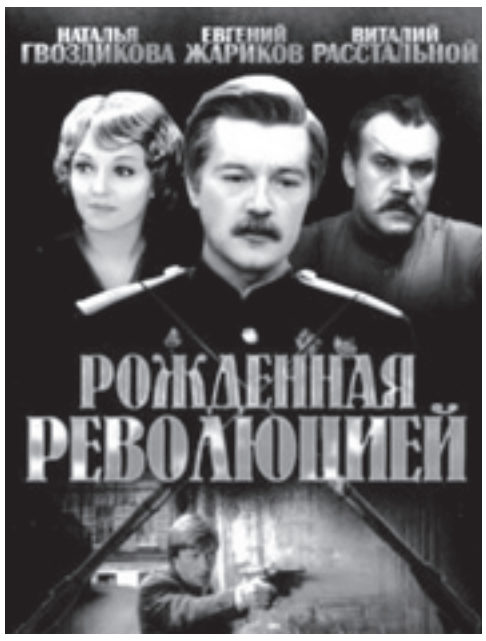

СТС

6.00 М/с "Маленький принц". (6+).
8.00 6 кадров.
10.30 Мелодрама "Один день". (США - Великобритания).
12.30 Даешь молодежь!
13.30 Т/с "Воронины".
14.00 Т/с "Кухня".
16.00 Т/с "Воронины".
18.30 Т/с "Воронины".
21.00 Т/с "Корабль".
22.00 Комедия "Большой Стэн". (США).
0.00 6 кадров.
0.30 Кино в деталях с Ф. Бондарчуком.
1.30 6 кадров.
1.45 Боевик "Солдаты неудачи". (США - Великобритания - Германия). (18+).
3.40 Боевик "Космолузер".
5.20 Животный смех.

REN TV

5.00 Т/с "Вовочка 3".
5.30 Т/с "Вовочка 4".
6.00 "Следаки".
6.30 "Званый ужин".
7.30 "Смотреть всем!"
8.00 "112".
8.30 "Новости 24".
9.00 Х/ф "Глубокое синее море". (США).
11.00 "Пища богов".
12.00 "112".
12.30 "Новости 24".
13.00 "Званый ужин".
14.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!"
18.00 "Верное средство".
19.00 "112".
19.30 "Новости 24".
20.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
23.00 "Новости 24".
23.30 Х/ф "Взрыв из прошлого". (США).
1.30 Х/ф "Шаг вперед".
3.30 Х/ф "Взрыв из прошлого". (США).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30-16.00 Т/с "Смерть шпионам. Крым"
12.00,15.30,18.30 "Сейчас"
19.00-19.30 Т/с "Детективы. Молоко убежало".
20.00 Т/с "Детективы. Нешкольные страсти".
20.30-22.25 Т/с "След. Цена обиды".
22.00 "Сейчас".
23.20 "Момент истины".
0.15 "Место происшествия. О главном".
1.15 "Правда жизни". Спецрепортаж.
1.50-5/05 Т/с "Детективы. Бочка".

КУЛЬТУРА

7.00 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Марокко".
12.50 Д/ф "Аттракционы Юрия Дурова".
13.20 "Линия жизни". О. Николаева.
14.15 Т/с "В лесах и на горах"
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Пророк в своем отечестве". "Точка отсчета - планета Земля. Никита Моисеев".
15.40 Х/ф "Сережа".
17.05 "Игры классиков". Галина Вишневская и Мстислав Ростропович.
17.40 Д/ф "Огюст Монферран".
18.10 "Полиглот". Немецкий с нуля за 16 часов!
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 "Сати. Нескучная классика..." с Г. Писаренко.
20.10 "Правила жизни".
20.40 "Острова". Е. Санаева
21.25 "Тем временем".
22.10 Д/ф "Тайная жизнь льда".
23.00 "Под небом театра". "Николай Евреинов. Сверхшут".
23.30 "Новости культуры".
23.50 Х/ф "Марокко".
1.20 Ф. Шуберт. Соната для скрипки и фортепиано. Исполнители Г. Кремер и О. Майзенберг.
1.40 "Наблюдатель".
2.40 Д/ф "Аксум".

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 Джейми: обед за 30 минут.
7.30 Т/с "Альф". (США).
8.00 Полезное утро.
8.40 Тайны еды.
8.55 Т/с "Альф". (США).
9.25 По делам несовершеннолетних.
12.25 Детектив "Тихие сосны".
14.15 Т/с "Великолепный век". (Турция).
18.00 Д/с "Звездные истории".
19.00 Мелодрама "Там, где живет любовь..."
20.50 Мелодрама "Героиня своего романа".
22.40 Д/с "Звездные истории".
23.00 Одна за всех.
23.30 Детектив "Ловушка для одинокого мужчины".
1.20 Мелодрама "За отдельными столиками".
3.15 Т/с "Комиссар Рекс".
5.00 По делам несовершеннолетних.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

ТВ-3

6.00 Удивительное утро.
7.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 Д/ф "Вся правда о... Круги на полях".
11.00 Х/ф "День сурка".
13.00 Х/ф "Побег из Лос-Анджелеса". (США).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка".
17.30 Д/ф "Гадалка".
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с "Пятая стража".
19.30 Т/с "Обмани меня".
21.15 Т/с "Кости".
22.00 Т/с "Кости".
23.00 Х/ф "Подъем с глубины". (США).
1.00 Х-Версии. Другие новости.
1.30 Х/ф "День катастрофы".

вторник, 18 февраля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Шолтавысы »
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.35 Акценты
19.05 Парус надежды
19.25 Махачкала
19.40 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Под солнцем»
09.40 «WEB-обзор»
10.05 Золотая коллекция фильмов о Дагестане. Д/ф «Сокровищница Дагестана»
10.25 Х/ф «Сердца четырех»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV- shop
12.55 «Вдохновение»
13.30 Д/ф «Затерянные миры. Наследники Чингисхана»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Т/с «Владыка морей» 17 с.
16.05 Мультфильм
16.20 TV- shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Д/с «Под солнцем»
17.45 Д/с «Испанские города XXI века»
18.25 Мультфильмы
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
19.55 «Бизнес Дагестана»
20.30 TV- shop
20.35 Х/ф «Неисправимый лгун»
21.55 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Крупным планом»
23.30 Т/с «Правое дело»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Олимпийское утро на Первом".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка"
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 "Время обедать!"
13.00 "Сочи-2014".
13.30 XXII зимние Олимпийские игры в Сочи. Лыжное двоеборье.
14.25 "Энциклопедия зимней Олимпиады".
15.00 Новости.
15.20 Д/ф "Вячеслав Фетисов. Все по-честному". (12+).
16.00 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Лыжное двоеборье.
18.00 Вечерние новости.
18.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Коньки. Мужчины.
20.00 "Пусть говорят из Сочи".
21.00 "Время".
21.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фристайл. Мужчины. Хаф-пайп. Финал. Бобслей. Женщины.
22.30 "Когда плавится лед".
23.30 "Вечерний Ургант".
0.00 "Сочи-2014". Итоги дня.
0.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
2.30 Х/ф "Нецелованная".
3.00 Новости.
3.05 Х/ф "Нецелованная".
4.30 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Жизнь взаймы. Ломбарды. Возвращение".
9.55 "О самом главном".
10.30 "Дневник Олимпиады".
11.00 "Вести".
11.30 "Местное время. Вести - Москва".
11.50 "Вести. Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Пока станица спит".
17.00 "Вести".
17.10 "Местное время. Вести - Москва".
17.30 Т/с "Ликвидация".
18.30 "Прямой эфир".
19.40 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Людмила".
22.50 "Дневник Олимпиады".
23.20 Т/с "Людмила".
1.15 Детектив "Анискин и Фантомас"
2.40 Т/с "Закон и порядок 19". (США).
3.30 "Жизнь взаймы. Ломбарды. Возвращение".
4.45 "Вести. Дежурная часть".

НТВ

6.00 "НТВ утром".
8.40 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.55 "До суда".
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.25 "Суд присяжных. Окончательный вердикт".
14.35 "Дело врачей".
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.25 "Прокурорская проверка".
17.40 "Говорим и показываем".
18.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
21.25 Т/с "Шаман 2".
23.15 "Сегодня. Итоги".
23.35 Боевик "Морские дьяволы".
1.35 "Квартирный вопрос".
2.35 "Главная дорога".
3.05 Х/ф "Второй убойный".
5.00 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.30 Х/ф "Ночное происшествие".
10.20 Д/ф "Тамара Семина. Всегда наоборот".
11.10 "Петровка, 38".
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Наваждение".
13.40 "Без обмана". "Ни под каким соусом!"
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Наша Москва".
15.30 Х/ф "Рожденная революцией"
16.30 "Доктор И..."
17.10 "Петровка, 38".
17.30 "События".
17.50 "Истории спасения".
18.25 "Право голоса".
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Лето волков".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.20 Т/с "Пуля-дура. Изумрудное дело агента".
23.20 Д/ф "Олег Янковский. Последняя охота".
0.10 "События. 25-й час".
0.45 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".
2.40 Т/с "Исцеление любовью".
3.35 Д/ф "Имя. Зашифрованная судьба".
5.20 Т/с "Энциклопедия кошек". (США).

СТС

6.00 М/с "Маленький принц". (6+).
7.20 М/с "Пингвиненок Пороро". (6+).
7.30 М/с "Клуб Винкс - школа волшебниц".
8.00 6 кадров.
9.00 6 кадров.
9.30 Т/с "Корабль".
10.30 6 кадров.
12.30 Даешь молодежь!
14.00 Т/с "Кухня".
16.00 Т/с "Воронины".
18.30 Т/с "Воронины".
19.00 Т/с "Воронины".
21.00 Т/с "Корабль".
22.00 Комедия "Мужчина по вызову". (США).
23.40 6 кадров.
0.00 6 кадров.
0.30 Комедия "Фортуна Вегаса". (США - Великобритания - Франция).
2.15 Мелодрама "Далекая страна". (США).
4.55 Галилео.

REN TV

5.00 Х/ф "Взрыв из прошлого". (США).
5.30 Т/с "Вовочка 4".
6.00 "Следаки".
6.30 "Званый ужин".
7.30 "Смотреть всем!"
8.00 "112".
8.30 "Новости 24".
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
11.00 "Пища богов".
12.00 "112".
12.30 "Новости 24".
13.00 "Званый ужин".
14.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!"
18.00 "Верное средство".
19.00 "112".
19.30 "Новости 24".
20.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
22.00 "Пища богов".
23.00 "Новости 24".
23.30 Х/ф "Выкуп". (США).
1.45 "Смотреть всем!"
2.45 Х/ф "Выкуп". (США).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30-12.30 Т/с "Операция "Горгона"
12.00 "Сейчас".
15.00 "Место происшествия".
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
17.00 Комедия "Гость с Кубани". (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00-20.00 Т/с "Детективы. Под маской мести"
20.30-22.25 Т/с "След. Синяк".
23.20 Комедия "Женатый холостяк". (12+).
1.05-5.30 Т/с "Детективы. Молоко убежало".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Шанхайский экспресс". (США).
12.35 Д/ф
13.15 "Правила жизни".
13.45 "Пятое измерение".
14.15 Т/с "В лесах и на горах"
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Пророк в своем отечестве".
15.40 "Сати. Нескучная классика..." с Г. Писаренко.
16.20 "Острова". Е. Санаева.
17.05 "Игры классиков". Алексис Вайссенберг и Герберт фон Караян
17.55 Д/ф
18.10 "Полиглот". Немецкий с нуля за 16 часов!
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 Д/с
20.10 "Правила жизни".
20.40 "Больше, чем любовь". В. Мотыль и Л. Подаруева.
21.25 "Игра в бисер" с И. Волгиным. "Владимир Набоков "Лолита".
22.10 Д/с "Великий замысел по Стивену Хокингу"
22.50 Д/ф "Эдуард Мане".
23.00 "Под небом театра". "Гордон Крэг. Думай обо мне".
23.30 "Новости культуры".
23.50 Х/ф "Шанхайский экспресс". (США).
1.10 П. Чайковский. Симфония "Зимние грезы"
1.55 "Наблюдатель".

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 Джейми: обед за 30 минут.
7.30 Т/с "Альф". (США).
8.00 Полезное утро.
8.40 Тайны еды.
8.55 Т/с "Альф". (США).
9.30 По делам несовершеннолетних.
13.30 Мелодрама "Там, где живет любовь..."
15.20 Мелодрама "Королек - птичка певчая".
18.00 Д/с "Звездные истории".
19.00 Мелодрама "Моя мама - Снегурочка".
20.45 Мелодрама "Возвращение блудного папы".
22.40 Д/с "Звездные истории".
23.00 Одна за всех.
23.30 Мелодрама "Давай поженимся".
1.05 Триллер "Калифорния".
3.25 Т/с "Комиссар Рекс". (Австрия - Германия).
5.20 Д/с "Звездные истории".
5.40 Тайны еды.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

ТВ-3

6.00 Удивительное утро.
7.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 Т/с "Белый воротничок".
11.45 Т/с "Обмани меня".
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Экстрасенсы-детективы
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка".
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с "Пятая стража".
19.30 Т/с "Обмани меня".
21.15 Т/с "Кости".
23.00 Х/ф "День сурка".
1.00 Х-Версии. Другие новости.
1.15 Покер. Битва Профессионалов. (18+).
2.15 Х/ф "День катастрофы 2: Конец света". (Германия - США).
5.45 М/ф.

среда, 19 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Под солнцем»
09.40 «Крупным планом»
10.05 «Бизнес Дагестана»
10.40 Ретро-концерт
11.05 Х/ф «Неисправимый лгун»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV- shop
12.55 «Правовое поле»
13.25 «Красота 05.ru»
14.05 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей»
16.05 Мультфильм
16.20 TV- shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Д/с «Под солнцем»
17.45 Д/с «Испанские города XXI века»
18.25 Мультфильмы
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Урок родного языка
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 «На виду»
20.30 TV- shop
20.35 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и Доктора Ватсона. Собака Баскервилей» 1 с.
22.00 Время новостей плюс
22.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. К 2000-летию Дербента. Д/ф «Дербент»
22.55 «Аутодафе»
00.45 Т/с «Правое дело»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Продолжение т/с «Правое дело»
01.30 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Олимпийское утро на Первом".
9.00 Новости.
9.15 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Сноуборд. Параллельный гигантский слалом. Квалификация. Горные лыжи. Мужчины. Гигантский слалом.
12.00 Новости.
12.15 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Горные лыжи. Мужчины. Гигантский слалом. Продолжение. Сноуборд. Параллельный гигантский слалом.
15.00 Новости.
15.15 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Горные лыжи. Мужчины. Гигантский слалом.
16.00 "Сочи-2014".
16.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Хоккей. Четвертьфинал. Фигурное катание. Женщины. Короткая программа В перерыве - Новости.
20.35 "Время".
20.55 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фигурное катание. Женщины. Короткая программа.
23.30 "Вечерний Ургант".
0.00 "Сочи-2014". Итоги дня.
0.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
2.00 Х/ф "Вулкан". (12+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф "Вулкан". (12+).
4.00 "В наше время". (12+).

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Аллергия. Реквием по жизни?"
9.55 "О самом главном".
10.30 "Дневник Олимпиады".
11.00 "Вести".
11.30 "Местное время. Вести - Москва".
11.50 "Вести. Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 Т/с "Пока станица спит".
15.35 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Лыжные гонки. Командный спринт. Финал.
16.50 "Вести".
17.10 "Местное время. Вести - Москва".
17.30 Т/с "Ликвидация".
18.20 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Биатлон. Смешанная эстафета.
20.00 "Вести".
20.45 "Спокойной ночи, малыши!"
20.55 Т/с "Людмила".
22.50 "Дневник Олимпиады".
23.15 Т/с "Людмила".
1.05 Детектив "Анискин и Фантомас"
2.35 Т/с "Закон и порядок 19". (США).
3.30 "Аллергия. Реквием по жизни?"
4.45 "Вести. Дежурная часть".

НТВ

6.00 "НТВ утром".
8.40 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.55 "До суда".
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.25 "Суд присяжных. Окончательный вердикт".
14.35 "Дело врачей".
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.25 "Прокурорская проверка".
17.40 "Говорим и показываем".
18.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
21.25 Т/с "Шаман 2".
23.10 "Сегодня. Итоги".
23.30 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. "Арсенал" (Великобритания) - "Бавария" (Германия).
1.40 "Лига чемпионов УЕФА. Обзор".
2.10 "Дачный ответ".
3.10 Боевик "Морские дьяволы".
5.10 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.35 Х/ф "Жизнь одна".
10.40 Д/ф "Сергей Безруков. Исповедь хулигана"
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Тихая застава".
13.40 Д/ф "Короли без капусты".
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Наша Москва".
15.30 Х/ф "Рожденная революцией"
16.35 "Доктор И..."
17.10 "Петровка, 38".
17.30 "События".
17.50 "Линия защиты".
18.25 "Право голоса".
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Лето волков".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.20 Т/с "Пуля-дура. Изумрудное дело агента".
23.10 "Хроники московского быта. Когда не было кино".
0.00 "События. 25-й час".
0.25 "Русский вопрос".
1.15 Детектив "Расследования Мердока".
3.05 Т/с "Исцеление любовью".
4.00 "Петровка, 38".
4.20 Д/ф "Верните деньги".
5.15 Т/с "Энциклопедия кошек". (США).

СТС

6.00 М/с "Маленький принц". (6+).
8.00 6 кадров.
9.00 6 кадров.
9.30 Т/с "Корабль".
10.30 6 кадров.
12.30 Даешь молодежь!
14.00 Т/с "Кухня".
16.00 Т/с "Воронины".
18.30 Т/с "Воронины".
19.00 Т/с "Воронины".
21.00 Т/с "Корабль".
22.00 Комедия "Мужчина по вызову. Европейский жиголо". (США).
23.35 6 кадров.
0.00 6 кадров.
0.30 Комедия "Старая закалка". (США). (18+).
2.15 Х/ф "Груз".
4.20 Галилео.
5.20 Животный смех.
5.50 Музыка на СТС.

REN TV

5.00 Т/с "Вовочка 4".
6.00 "Следаки".
6.30 "Званый ужин".
7.30 "Смотреть всем!"
8.00 "112".
8.30 "Новости 24".
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко".
11.00 "Пища богов".
12.00 "112".
12.30 "Новости 24".
13.00 "Званый ужин".
14.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!"
18.00 "Верное средство".
19.00 "112".
19.30 "Новости 24".
20.00 "Вам и не снилось": "Битва с черным драконом"
23.00 "Новости 24".
23.30 Х/ф "Шестой день".
1.50 "Смотреть всем!"
2.10 Х/ф "Шестой день".
4.30 Т/с "Вовочка 4".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30-14.00 Т/с "Снайпер 2. Тунгус"
15.00 "Место происшествия".
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Комедия "Женатый холостяк". (12+).

18.30 "Сейчас".
19.00-20.00 Т/с "Детективы. Привычка убивать".
20.30-22.25 Т/с "След. Тяжелый день".
22.00 "Сейчас".
23.20 Комедия "Где находится Нофелет?" (12+).
0.55 Драма "Признать виновным". (12+).
2.30-5.25 Т/с "Детективы. Под маской мести".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Белокурая Венера". (США).
12.50 Д/ф "Дмитрий Балашов. Хождения во времена".
13.15 "Правила жизни".
13.45 "Красуйся, град Петров!" Зодчие Михаил Земцов, Пьетро Трезини, Антонио Ринальди и Иван Старов.
14.15 Т/с "В лесах и на горах"
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Пророк в своем отечестве". "Мудрец из Чухломы. Иван Озеров".
15.40 Д/с
16.20 "Больше, чем любовь". В. Мотыль и Л. Подаруева.
17.05 "Игры классиков". Борис Христов.
17.30 Д/ф
18.10 "Полиглот". Немецкий с нуля за 16 часов!
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 "Абсолютный слух".
20.10 "Правила жизни".
20.40 Д/ф "Две жизни".
21.25 Д/ф "Пиковая дама Григория Елисеева".
22.10 Д/с "Великий замысел по Стивену Хокингу".
23.00 "Под небом театра". "Антонен Арто. Галлюцинации".
23.30 "Новости культуры".
23.50 Х/ф "Белокурая Венера". (США).
1.20 Концерт Нью-йоркского филармонического оркестра в Карнеги-холл.

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 Джейми: обед за 30 минут.
7.30 Т/с "Альф". (США).
8.00 Полезное утро.
8.40 Тайны еды.
9.10 Т/с "Альф". (США).
9.40 По делам несовершеннолетних.
12.40 Мелодрама "Моя мама - Снегурочка".
14.25 Мелодрама "Женский доктор". (Украина).
18.00 Д/с "Звездные истории".
19.00 Мелодрама "Найди меня".
20.50 Детектив "Роман выходного дня".
23.00 Одна за всех.
23.30 Комедия "Дама с попугаем".
1.25 Комедия "Кое-что за исключением рая".
3.10 Т/с "Комиссар Рекс".
5.00 По делам несовершеннолетних.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

ТВ-3

6.00 Удивительное утро.
7.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 Т/с "Белый воротничок".
11.45 Т/с "Обмани меня".
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Экстрасенсы-детективы.
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка".
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с "Пятая стража".
19.30 Т/с "Обмани меня".
21.15 Т/с "Кости".
23.00 Х/ф "Киллер". (США).
1.00 Х-Версии. Другие новости.
1.15 Покер. Битва Профессионалов. (18+).
2.15 Х/ф "Бэтмен". (США).
4.45 Д/ф "Пятое измерение".
5.45 М/ф.

четверг, 20 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08. Местное время. Вести-Дагестан
08-36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Даргала анкъи»
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Под солнцем»
09.40 «Аутодафе»
10.25 Золотая коллекция фильмов о родном крае. К 2000-летию Дербента. Д/ф «Дербент»
10.40 Х/ф «Дорога к дому»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV- shop
12.55 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и Доктора Ватсона. Собака Баскервилей» 1 с.
14.10 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей»
16.05 Мультфильм
16.20 TV- shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Д/с «Под солнцем»
17.45 Д/ф «Испанские города XXI века»
18.30 Обзор газеты «Хlакъикъат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 «На виду. Спорт»
20.30 TV- shop
20.35 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и Доктора Ватсона. Собака Баскервилей» 2 с.
22.05 «Спасите детство»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Мужской разговор»
00.00 Т/с «Правое дело»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Продолжение т/с «Правое дело»
01.30 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Олимпийское утро на Первом".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
11.45 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фристайл. Мужчины. Ски-кросс. Квалификация.
12.00 Новости.
12.15 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Лыжное двоеборье.
13.10 "Сочи-2014".
13.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фристайл. Мужчины. Ски-кросс. Финал. Лыжное двоеборье.
16.00 "В наше время".
17.00 Д/ф "Алексей Мишин. Между звездами".
18.00 Вечерние новости.
18.50 Д/с "Олимпийские вершины: "Биатлон".
19.50 "Пусть говорят из Сочи".
21.00 "Время".
21.30 Х/ф "У Бога свои планы"
23.20 "Вечерний Ургант".
0.00 "Сочи-2014". Итоги дня.
0.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
2.00 Х/ф "Чужие".
3.00 Новости.
3.05 Х/ф "Чужие".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Операция "Эдельвейс". Последняя тайна"
9.55 "О самом главном".
10.30 "Дневник Олимпиады".
11.00 "Вести".
11.30 "Местное время. Вести - Москва".
11.50 "Вести. Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Пока станица спит".
17.00 "Вести".
17.10 "Местное время. Вести - Москва".
17.30 Т/с "Ликвидация".
18.30 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Фигурное катание. Женщины.

20.50 "Вести".
21.05 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Фигурное катание.
23.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". Олимпийский выпуск".
0.55 "Честный детектив".
1.25 Х/ф "Артистка из Грибова"
2.55 "Операция "Эдельвейс". Последняя тайна"
3.50 "Комната смеха".

НТВ

6.00 "НТВ утром".
8.35 "Спасатели".
9.05 "Медицинские тайны".
9.40 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.55 "До суда".
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.25 "Суд присяжных. Окончательный вердикт".
14.35 "Дело врачей".
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.25 "Прокурорская проверка".
17.40 "Говорим и показываем".
18.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
21.40 Т/с "Шаман 2".
23.30 "Сегодня. Итоги".
23.50 Футбол. Лига Европы УЕФА. "Бетис" (Испания) - "Рубин" (Россия).
2.00 "Лига Европы УЕФА. Обзор".
2.30 Боевик "Морские дьяволы".
4.30 "Дикий мир".
5.00 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.30 Х/ф "Рядом с нами".
10.20 Д/ф
11.10 "Петровка, 38".
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Крепость"
13.40 "Хроники московского быта. Когда не было кино".
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Наша Москва".
15.30 Х/ф "Рожденная революцией"
16.35 "Доктор И..."
17.10 "Петровка, 38".
17.30 "События".
17.50 "Осторожно, мошенники!"
18.25 "Право голоса".
19.30 "Город новостей".
19.45 Х/ф "Рябиновый вальс".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.20 Т/с "Пуля-дура. Изумрудное дело агента".
23.15 Неочевидное-вероятное. "Повелитель белых медведей".
0.15 "События. 25-й час".
0.50 Х/ф "Корсиканец".
2.45 Т/с "Исцеление любовью"
3.45 "Петровка, 38".
4.00 Д/ф "Мэрилин Монро и ее последняя любовь".
5.10 Т/с "Энциклопедия кошек"

СТС

6.00 М/с
8.00 6 кадров.
9.30 Т/с "Корабль".
10.30 6 кадров.
12.30 Даешь молодежь!
13.30 Даешь молодежь!
14.00 Т/с "Кухня".
16.00 Т/с "Воронины".
18.30 Т/с "Воронины".
21.00 Т/с "Корабль".
22.00 Комедия "Цыпочка".
0.00 6 кадров.
0.30 Драма "Неприкасаемые"
2.25 Триллер "Новый Апокалипсис. Молния судьбы"
3.55 Галилео.
4.55 Животный смех.

REN TV

5.00 Т/с "Вовочка 4".
6.00 "Следаки".
6.30 "Званый ужин".
7.30 "Смотреть всем!"
8.00 "112".
8.30 "Новости 24".
9.00 "Вам и не снилось": "Битва с черным драконом"
12.00 "112".
12.30 "Новости 24".
13.00 "Званый ужин".
14.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!"
18.00 "Верное средство".
19.00 "112".
19.30 "Новости 24".
20.00 "Великие тайны души".
23.00 "Новости 24".
23.30 Х/ф "Время". (США).
1.30 "Чистая работа". (12+).
2.30 Х/ф "Время". (США).
4.30 Т/с "Вовочка 4".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Драма "Признать виновным". (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Х/ф "Сын полка".
15.00 "Место происшествия".
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.55 Комедия "Где находится Нофелет?" (12+).
18.30 "Сейчас".
19.00-20.00 Т/с "Детективы. Надежный сейф".
20.30-23.25 Т/с "След. Старая гвардия".
22.00 "Сейчас".
23.20 Комедия "Гость с Кубани". (12+).
0.45 Мелодрама "Приходи на меня посмотреть".
2.55-5/15 Т/с "Детективы. Надежный сейф".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Кровавая императрица". (США).
13.00 Д/ф "Куско. Город инков, город испанцев".
13.15 "Правила жизни".
13.45 "Россия, любовь моя!" Ведущий Пьер Кристиан Броше. "Дагестанская лезгинка".
14.15 Т/с "В лесах и на горах"
15.00 "Новости культуры".
15.10 "Пророк в своем отечестве". "Как выживать в невидимых мирах.
15.40 "Абсолютный слух".
16.20 Д/ф "Пиковая дама Григория Елисеева".
17.05 "Игры классиков". Марта Аргерих.
17.50 Д/ф "Ассизи. Земля святых". (Германия).
18.10 "Полиглот". Немецкий с нуля за 16 часов!
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Главная роль".
19.30 "Черные дыры. Белые пятна".
20.10 "Правила жизни".
20.40 "Кто мы?" "Судьба без почвы и почва без судьбы". Фильм 4.
21.05 Д/ф
21.25 "Культурная революция"
22.10 Д/с
23.00 "Под небом театра". "Мейерхольд и ученики. Ремни от сандалий".
23.30 "Новости культуры".
23.50 Х/ф "Кровавая императрица". (США).
1.35 Играет Валерий Афанасьев.
1.55 "Наблюдатель".

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 Джейми: обед за 30 минут.
7.30 Т/с "Альф". (США).
8.00 Полезное утро.
8.40 Тайны еды.
9.10 Т/с "Альф". (США).
9.40 По делам несовершеннолетних.
12.40 Мелодрама "Найди меня".
14.25 Мелодрама "Женский доктор". (Украина).
18.00 Д/с "Звездные истории".
19.00 Мелодрама "Глупая звезда".
20.50 Мелодрама "Ледяная страсть".
23.00 Одна за всех.
23.30 Х/ф "Американская дочь".
1.25 Комедия "Лунный свет и Валентино".
3.25 Т/с "Комиссар Рекс".
5.20 Д/с "Звездные истории".
5.45 Тайны еды.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

ТВ-3

6.00 Удивительное утро.
7.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 Т/с "Белый воротничок".
11.45 Т/с "Обмани меня".
12.35 Т/с "Обмани меня".
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Экстрасенсы-детективы.
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка".
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с "Пятая стража".
19.30 Т/с "Обмани меня".
21.15 Т/с "Кости".
23.00 Х/ф "Саблезубая тварь". (США).
1.00 Х-Версии. Другие новости.
1.15 Большая игра. (18+).
2.15 Х/ф "Бэтмен возвращается". (США).
4.45 Д/ф "Пятое измерение".
5.45 М/ф.

пятница, 21 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08. Местное время. Вести-Дагестан
08-36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.30 Реклама.
18.35 «Планета Культура»
19.25 Махачкала
19.35 Реклама.
19.40 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги» «2014 год - год культуры» Телеочерк (0+)
08.00 Обзор газеты «Хlакъикъат»
08.15 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Под солнцем»
09.40 «Мужской разговор»
10.40 «Спасите детство»
11.05 Х/ф «Ключи от неба»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV- shop
12.55 Тележурнал «Скоро свадьба!»
13.30 Х/ф «Приключения Шерлока Холмса и Доктора Ватсона. Собака Баскервилей» 2 с.
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Продолжение х/ф «Приключения Шерлока Холмса и Доктора Ватсона. Собака Баскервилей» 2 с. (12+)
15.10 Т/с «Владыка морей» 20 с.
16.20 TV- shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Д/с «Под солнцем»
17.45 Д/ф «Испанские города XXI века»
18.15 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» «К 25 - летию вывода советских войск из Афганистана» Телеочерк
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Здоровье»
20.40 TV- shop
20.50 Мультфильм
21.05 «Галерея искусств»
21.40 Время новостей. Криминал
22.00 Время новостей плюс
22.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Три этюда о Дагестане»
23.00 «Город молодых»
23.30 Т/с «Правое дело»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Олимпийское утро на Первом".
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
11.45 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фристайл. Женщины. Ски-кросс. Квалификация.
12.00 Новости.
12.15 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
12.25 "Время обедать!"
13.10 "Сочи-2014".
13.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фристайл. Женщины. Ски-кросс. Финал.
15.00 Новости.
15.15 "Олимпийские вершины". Хоккей. (12+).
16.15 "Энциклопедия зимней Олимпиады".
16.45 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Горные лыжи. Женщины. Слалом.
18.00 Вечерние новости.
18.25 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Биатлон. Женщины. Эстафета.
20.00 "Пусть говорят из Сочи".
21.00 "Время".
21.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Хоккей. Полуфинал. Горные лыжи. Женщины. Слалом.
23.30 "Вечерний Ургант".
0.00 "Сочи-2014". Итоги дня.
0.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
2.30 Х/ф "Сицилийский клан".
4.40 "В наше время". (12+).

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
8.55 "Мусульмане".
9.05 "Звездные вдовы".
9.55 "О самом главном".
10.30 "Дневник Олимпиады".
11.00 "Вести".
11.30 "Местное время. Вести - Москва".
11.50 "Вести. Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Пока станица спит".
17.00 "Вести".
17.10 "Местное время. Вести - Москва".
17.30 "Смеяться разрешается".
18.30 "Прямой эфир".
19.40 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
20.25 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Шорт-трек.
22.45 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". Олимпийский выпуск".
0.35 Х/ф "Я подарю себе чудо".
2.40 Х/ф "Артистка из Грибова"
4.05 "Комната смеха".

НТВ

6.00 "НТВ утром".
8.40 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.55 "До суда".
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.25 "Суд присяжных. Окончательный вердикт".
14.35 "Дело врачей".
15.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.25 "Прокурорская проверка".
17.40 "Говорим и показываем".
18.30 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
23.30 "Улицы разбитых фонарей 13": счастливый сезон "Ментов".
0.25 Боевик "Морские дьяволы".
2.25 "Спасатели".
2.55 Х/ф "Второй убойный".
4.50 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.30 Х/ф "Семь невест ефрейтора Збруева".
10.20 Д/ф "Семен Морозов". Судьба, с которой я не боролся".
11.10 "Петровка, 38".
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Крепость"
13.40 Д/ф "Советский гамбит. Дело Юрия Чурбанова".
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Наша Москва".
15.30 Х/ф "Рожденная революцией"
16.35 "Доктор И..."
17.10 "Петровка, 38".
17.30 "События".
17.50 "Тайны нашего кино". "Золотой теленок".
18.25 "Право голоса".
19.30 "Город новостей".
19.45 Х/ф "Женская логика 3".
21.55 "События".
22.20 Приют комедиантов.
0.15 "Спешите видеть!"
0.45 Х/ф "Наваждение".
2.40 Т/с "Исцеление любовью".
3.35 Д/ф "Сверхлюди".

СТС

6.00 М/с "Маленький принц". (6+).
7.20 М/с "Пингвиненок Пороро". (6+).
7.30 М/с "Клуб Винкс - школа волшебниц".
8.00 6 кадров.
9.30 Т/с "Корабль".
10.30 6 кадров.
12.30 Даешь молодежь!
13.30 Даешь молодежь!
14.00 Т/с "Кухня".
16.00 Т/с "Воронины".
18.30 Т/с "Воронины".
19.00 Т/с "Воронины".
21.00 Т/с "Корабль".
22.00 Шоу Уральских пельменей. Год в сапогах.
23.30 Шоу Уральских пельменей. Шагом фарш!
1.00 Perfetto! Секреты итальянского кофе с Леонидом Парфеновым.
1.35 Триллер "88 минут".
3.40 Комедия "Ну ты и придурок". (США - Германия).
5.30 Музыка на СТС.

REN TV

5.00 Т/с "Вовочка 4".
6.00 "Следаки".
6.30 "Званый ужин".
7.30 "Смотреть всем!"
8.00 "112".
8.30 "Новости 24".
9.00 "Великие тайны души".
12.00 "112".
12.30 "Новости 24".
13.00 "Званый ужин".
14.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!"
18.00 "Верное средство".
19.00 "112".
19.30 "Новости 24".
20.00 "Тайны мира с Анной Чапман": "Гибель Меркурия".
21.00 "Странное дело": "По следам богов".
22.00 "Секретные территории": "Есть ли жизнь во Вселенной?"
23.00 "Смотреть всем!"
0.00 Х/ф "Вавилон нашей эры". (США - Великобритания - Франция).
1.50 Х/ф "Дум". (США).
3.45 Х/ф "Вавилон нашей эры". (США - Великобритания - Франция).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 Т/с "Вечный зов" (12+).
10.00 "Сейчас".
10.30 Т/с "Вечный зов" (12+).
12.00 "Сейчас".
12.30 Т/с "Вечный зов" (12+).
15.30 "Сейчас".
16.00 Т/с "Вечный зов" (12+).
18.00 "Место происшествия".
18.30 "Сейчас".
19.00 "Правда жизни". Спецрепортаж.
19.35-1.10 Т/с "След. В тихом омуте".
1.55 Т/с "Вечный зов" (12+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.20 Х/ф "Злоключения Полины". (США).
12.10 Д/ф
12.25 Д/ф "Радиоволна".
13.20 "Правила жизни".
13.50 "Письма из провинции". Смоленск.
14.20 Д/ф "Влюбленный в кино. Георгий Натансон".
15.00 "Новости культуры".
15.10 Х/ф "Шумный день".
16.50 "Билет в Большой".
17.30 Д/ф "Открытие Абелева".
18.05 "Игры классиков". Святослав Рихтер и Давид Ойстрах.
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Смехоностальгия".
19.45 К юбилею киностудии "Мосфильм". "90 шагов".
20.00 Х/ф "Крейцерова соната".
22.30 Д/ф "Полеты наяву".
23.20 "Новости культуры".
23.40 Х/ф "Долина прощаний". (Япония).
1.50 М/ф "Конфликт".
1.55 "Искатели". "Железная маска Дома Романовых".
2.40 Д/ф "Долина реки Орхон. Камни, города, ступы". (Германия).

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 Джейми: обед за 30 минут.
7.30 Т/с "Альф". (США).
8.00 Полезное утро.
8.40 Тайны еды.
8.55 По делам несовершеннолетних.
10.55 Мелодрама "Женский доктор". (Украина).
18.00 Д/с "Звездные истории".
19.00 Мелодрама "Надежда как свидетельство жизни". (Украина).
22.25 Д/с "Звездные истории".
23.00 Одна за всех.
23.30 Мелодрама "Время счастья". (Россия - Украина).
1.30 Мюзикл "Нью-Йорк, Нью-Йорк". (США).
4.25 Т/с "Комиссар Рекс".
5.25 Д/с "Звездные истории".
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

ТВ-3

6.00 Удивительное утро.
7.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 Т/с "Белый воротничок".
10.55 Т/с "Белый воротничок".
11.45 Т/с "Обмани меня".
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Экстрасенсы-детективы.
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка".
18.00 Х-Версии. Другие новости.
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф "Полицейская академия 3". (США).
21.45 Х/ф "Полицейская академия 4". (США).
23.30 Секс мистика. (18+).
0.30 Европейский покерный тур. (18+).
1.30 Х/ф "Бэтмен навсегда".
4.00 Х/ф "Киллер". (США).

суббота, 22 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.05 Реклама
10.10 Дагестан спортивный
10.30 Светофор. Школа 42 и 26
10.55 Реклама
11.10 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.35 «Город молодых»
10.05 «Галерея искусств»
10.45 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Три этюда о Дагестане»
11.05 Мультфильм
11.25 О здоровье ребенка в прямом эфире программы «Мой малыш»
12.00 «Галерея вкусов»
12.45 TV- shop
12.50 Фильм-концерт «Букет мелодий»
13.25 Х/ф «Зверобой»
16.10 Мультфильм
16.20 TV- shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Д/с «Затерянные миры»
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Беседа с молодым поэтом Батмановым
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 Передача «Чистое сердце»
20.20 «Полифония»
22.20 TV- shop
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Солдат Иван Бровкин»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.45 Х/ф "Баллада о солдате"
6.00 Новости.
6.10 Х/ф "Баллада о солдате"
7.35 "Играй, гармонь любимая!"
8.20 М/с "София Прекрасная".
8.45 М/с "Смешарики. Новые приключения".
9.00 "Умницы и умники".
9.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Смак". (12+).
10.55 Д/ф "Любовь Успенская. "Я знаю тайну одиночества".
12.00 Новости.
12.15 "Идеальный ремонт".
13.10 "Сочи-2014".
13.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Лыжи. Женщины.
15.00 Х/ф "Служили два товарища". (12+).
17.00 Д/ф "Олег Янковский. "Я, на свою беду, бессмертен".
18.00 Вечерние новости.
18.15 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Коньки.
19.30 "Олимпийские вершины". Фигурное катание.
20.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Фигурное катание. В перерыве - "Время".
0.00 "Сочи-2014". Итоги дня.
0.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
2.30 Х/ф "Один прекрасный день". (12+).
4.30 "В наше время". (12+).

РОССИЯ 1

5.00 Комедия "Крепкий орешек".
6.35 "Сельское утро".

7.05 "Диалоги о животных".
8.00 "Вести".
8.10 "Местное время. Вести - Москва".
8.20 "Военная программа".
8.50 "Планета собак".
9.20 "Субботник".
10.05 "Моя планета" представляет. "Баргузинский заповедник". "Дрвенград. Город, который построил Эмир".
11.00 "Вести".
11.10 "Местное время. Вести - Москва".
11.20 "Вести. Дежурная часть".
11.55 "Дневник Олимпиады".
12.25 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Сноуборд.
15.05 "Десять миллионов".
16.10 "Субботний вечер".
18.05 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Биатлон. Эстафета. Мужчины.
20.00 "Вести в субботу".
20.45 Х/ф "Жизнь рассудит".
0.30 "Дневник Олимпиады".
1.00 Х/ф "Терапия любовью".
3.15 Х/ф "Привет с фронта".

НТВ

5.40 Т/с "Завещание Ленина". (12+).
7.25 "Смотр".
8.00 "Сегодня".
8.15 Лотерея "Золотой ключ".
8.45 "Их нравы".
9.25 "Готовим с Алексеем Зиминым".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога".
10.55 "Кулинарный поединок".
12.00 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.25 "Своя игра".
14.10 Боевик "Морские дьяволы. Смерч".
19.00 "Центральное телевидение".
19.50 Боевик "Морские дьяволы. Смерч".
0.45 Х/ф "Репортаж судьбы".
2.40 "Авиаторы". (12+).
3.15 Т/с "Дело Крапивиных".
5.15 Т/с "Преступление будет раскрыто".

ТВЦ

5.15 "Марш-бросок".
5.50 Т/с "Энциклопедия кошек". (США).
6.25 "АБВГДейка".
6.55 Х/ф "Перед рассветом".
8.40 "Православная энциклопедия".
9.10 Х/ф "Раз, два - горе не беда!" (6+).
10.35 "Добро пожаловать домой!" (6+).
11.30 "События".
11.50 Д/ф "Олег Янковский. Последняя охота".
12.45 Х/ф "Райское яблочко".
14.30 "События".
14.45 "Петровка, 38".
14.55 Х/ф "Арлетт".
16.50 Детектив "Развод и девичья фамилия".
21.00 "Постскриптум".
22.00 Т/с "Инспектор Линли". (Великобритания).
23.50 "Временно доступен". Алексей Пушков.
0.55 Х/ф "Тихая застава".
2.45 Д/ф "История болезни. СПИД".
4.25 Т/с "Энциклопедия кошек". (США).

СТС

6.00 М/ф
10.10 Комедия "Кот". (США).
11.40 Т/с "Восьмидесятые".
13.10 Шоу Уральских пельменей. Нано-концерт, на!
14.30 Т/с "Воронины".
16.00 Т/с "Воронины".
16.30 6 кадров.
16.55 Шоу Уральских пельменей. Шагом фарш!
18.25 Анимац. фильм "Мадагаскар 2. Побег из Африки". (США).
20.00 Боевик "Трансформеры 3. Темная сторона Луны". (США).
22.55 Шоу Уральских пельменей. Нано-концерт, на!
0.15 Боевик "Абсолютное оружие".
2.05 Боевик "Орки!" (США).
3.40 Галилео.
4.40 Животный смех.
5.40 Музыка на СТС.

REN TV

5.00 Х/ф "Вавилон нашей эры". (США - Великобритания - Франция).
5.30 "Наследники богов".
6.30 "Оружие богов".
7.30 "Следы богов".
8.30 "Секретный план богов". "Война миров".
9.30 "Бессмертие против смерти".
10.30 "Мужчина против женщины".
11.30 "Еда против человека".
12.30 "Битва славянских богов".
13.30 "Битва времен".
15.30 "Битва затерянных миров".
16.30 "Заговор против России".
17.30 "Битва двух океанов".
18.30 "Вечность против Апокалипсиса".
19.30 "Сумрачные твари".
20.30 Концерт "Смех сквозь хохот".
0.20 Х/ф "Три дня в Одессе"

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.45 М/ф: "Сказка про храброго зайца", "Мальчик с пальчик", "Серая шейка".
9.35 "День ангела".
10.00 "Сейчас".
10.10-17.40 Т/с "След. Заяц".
18.30 "Сейчас".
19.00 Т/с "Спецназ"
1.40 Детектив "Белая стрела".
3.25 Т/с "Вечный зов" (12+).
6.15 Мелодрама "Приходи на меня посмотреть".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Библейский сюжет".
10.35 Х/ф "Шумный день".
12.10 Д/ф "Пароль - Валентина Сперантова".
12.50 "Большая семья". Микаэлу Таривердиеву посвящается... Ведущие Юрий Стоянов и Анастасия Голуб.
13.45 "Пряничный домик". "Когда б вы знали, из какого сора..."
14.10 М/ф: "Волшебный магазин", "Волк и теленок".
14.50 Д/ф "Карнавал животных". (Франция).
15.25 "Красуйся, град Петров!" Петергоф. Коттедж.
15.50 Д/ф "Песнь Баака".
16.45 "Романтика романса". Тайна танго.
17.40 Д/ф "Николай Еременко-мл".
18.20 Х/ф "Эскадрон гусар летучих".
21.00 Диана Арбенина и "Ночные снайперы". Юбилейный концерт "20 лет на сцене".
22.30 "Белая студия".
23.10 Х/ф "Бунтовщик без причины". (США).
1.05 "От Баха до Beatles".
1.55 "Легенды мирового кино". Натали Вуд.
2.25 "Обыкновенный концерт".
2.50 Д/ф "Вольтер".

ДОМАШНИЙ

6.30 Стильное настроение.
7.00 Джейми: обед за 30 минут.
7.30 Т/с "Альф". (США).
8.00 Полезное утро.
8.30 Тайны еды.
8.45 Т/с "Альф". (США).
9.15 Главные люди.
9.45 Т/с "Она написала убийство". (США).
11.40 Х/ф "На златом крыльце сидели..." (6+).
12.55 Мелодрама "Дочки-матери".
14.50 Спросите повара.
15.50 Бери и ешь.
16.20 Мелодрама "Вас ожидает гражданка Никанорова".
18.00 Д/с "Звездные истории".
19.00 Т/с "Великолепный век". (Турция).
22.40 Д/с "Звездные истории".
23.00 Одна за всех.
23.30 Мелодрама "Привет, киндер!"
1.30 Фильм-опера "Отелло".
3.55 Д/с "Звездные истории".
5.15 Бери и ешь.
5.45 Тайны еды.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

РАДИО

ИСЛЕН, 17-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 18-ФЕВРАЛЬ
12.10 ««Дагъустан». Хабарар.
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 19-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 20-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 21-ФЕВРАЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 22-ФЕВРАЛЬ
10.43 «Гьафтедин нетижаяр».
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 23-ФЕВРАЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Х/ф "Тайна железной двери".
10.30 Х/ф "Черный замок Ольшанский".
13.00 Х/ф "Джек Хантер. Небесная звезда".
15.00 Х/ф "Джек Хантер. Проклятие гробницы Эхнатона". (США).
17.00 Х/ф "Джек Хантер. В поисках сокровищ Угарита". (США).
19.00 Х/ф "Человек-паук 2".
21.45 Х/ф "Солдат". (США).
23.45 Секс мистика. (18+).
0.45 Х/ф "Мистер Сталь".
2.45 Х/ф "Бэтмен и Робин".
5.15 Д/ф "Пятое измерение"

воскресенье, 23 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10:20 Местное время. Вести-Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Беседа с молодым поэтом Батмановым
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Тележурнал для детей «Хочу все знать»
09.05 Х/ф «Солдат Иван Бровкин»
11.00 «Полифония»
12.50 TV- shop
12.55 «Наши дети»
13.25 Х/ф «Собака на сене»
16.05 TV- shop
16.10 К 2000-летию Дербента. Д/ф «Дербент – маленькая модель мира»
17.20 «Галерея вкусов»
18.10 Ко Дню защитника Отечества. Д/ф «Заслон»
19.10 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 Ко Дню защитника Отечества. Х/ф «Офицеры»
21.50 «Человек и право»
23.00 Х/ф «Иван Бровкин на Целине»
01.00 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.35 Х/ф "Горячий снег".
6.00 Новости.
6.10 Х/ф "Горячий снег".
7.40 "Армейский магазин".
8.15 М/с "София Прекрасная"
8.40 М/с "Смешарики. Пин-код"
8.55 "Здоровье".
10.00 Новости.
10.15 Х/ф "Офицеры".
12.00 Новости.
12.20 Концерт к Дню защитника Отечества в Кремле "С песней к Победе!"
14.25 Х/ф "Небесный тихоход".
16.00 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи". Хоккей. Финал.
18.30 "XXII зимние Олимпийские игры в Сочи".
20.00 Церемония закрытия XXII зимних Олимпийских игр в Сочи.
22.30 "Золотые моменты Олимпиады".
23.35 Х/ф "Гамбит".
1.15 Х/ф "Оптом дешевле 2". (12+).
3.00 Д/ф "Вся правда о диетах". (12+).
4.00 "В наше время". (12+).

РОССИЯ 1

5.10 Х/ф "Чистое небо".
7.15 "Вся Россия".
7.25 "Сам себе режиссер".
8.20 "Смехопанорама".
8.50 "Утренняя почта".
9.25 "Сто к одному".
10.10 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе.
10.50 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Лыжные гонки. Масс-старт. 50 км.
14.00 "Вести".
14.20 "Местное время. Вести - Москва".
14.30 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи. Бобслей. Четверки.
15.45 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.
18.05 Праздничный концерт ко Дню защитника Отечества.
20.00 Церемония закрытия XXII Зимних Олимпийских игр в Сочи. Прямой эфир.
22.30 "Вести недели".
0.00 Х/ф "Приказано женить".
2.10 Х/ф "Мой нежно любимый детектив".
3.50 "Планета собак".
4.25 "Комната смеха".

НТВ

6.05 Т/с "Завещание Ленина". (12+).
8.00 "Сегодня".
8.15 Лотерея "Русское лото плюс".
8.45 "Их нравы".
9.25 "Едим дома".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
10.55 "Чудо техники". (12+).
11.25 "Поедем, поедим!"
12.00 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.25 "Своя игра".
14.10 Боевик "Морские дьяволы. Смерч".
19.00 "Сегодня. Итоги".
19.50 Боевик "Морские дьяволы. Смерч".
0.35 Х/ф "Вопрос чести".
2.25 "Авиаторы". (12+).
3.00 Т/с "Дело Крапивиных".

ТВЦ

5.15 Х/ф "Раз, два - горе не беда!" (6+).
6.45 Х/ф "Зеленый фургон".
8.00 "Фактор жизни". (6+).
8.35 Х/ф "Аты-баты, шли солдаты..."
10.20 "Барышня и кулинар".
10.55 "Приштинский бросок". Спецрепортаж.
11.30 "События".
11.50 Д/ф "Патриарх Алексий - перед богом и людьми".
12.40 Х/ф "Дорогой мой человек".
14.50 "Московская неделя".
15.20 Фильм-концерт "Задорнов больше чем Задорнов".
17.00 Х/ф "Грозовые ворота"
21.00 "В центре событий".
22.00 Х/ф "Отставник".
1.45 Д/ф "Кронштадт. 310 лет".
2.50 Х/ф "Семь невест ефрейтора Збруева".
4.40 "Линия защиты".

СТС

6.00 М/ф "Степа-моряк".
11.00 Снимите это немедленно!
12.00 Успеть за 24 часа.
13.00 6 кадров.
14.25 Анимац. фильм "Мадагаскар 2. Побег из Африки". (США).
16.00 6 кадров.
16.35 Боевик "Трансформеры 3. Темная сторона Луны". (США).
19.30 Анимац. фильм "Добрыня Никитич и Змей Горыныч".
20.50 Анимац. фильм "Иван Царевич и серый волк".
22.30 Шоу Уральских пельменей. Год в сапогах.
0.00 Драма "Атлант расправил плечи". (США).
1.50 Х/ф "Дорога в Зарахемле". (США).
3.45 Галилео.
4.45 Животный смех.
5.45 Музыка на СТС.

REN TV

5.00 Концерт "Смех сквозь хохот".
9.00 "В поисках книги судеб"
10.00 "Великая китайская грамота".
11.00 "Власть огня".
12.00 "Великая сила слова".
13.00 "Правда об НЛО!"
14.10 "Проклятые камни".
15.10 "Месть пиковой дамы".
16.10 "Пыль".
17.15 "Пятый элемент".
18.20 "Зона заражения. Полураспад".
19.20 "Пункт назначения".
20.30 "Война миров".
21.30 "Завещание древних славян".
22.30 "Мумия. Возвращение из мертвых".
23.30 "Тело как улика".
0.30 Х/ф "Слуга государев".
3.00 Х/ф "Львиная доля".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.10 Х/ф "Илья Муромец".
10.00 "Сейчас".
10.10-16.10 Т/с "След. Один на всех".

17.00 "Место происшествия. О главном".
18.00 "Главное".
19.00 Т/с "Снайпер. Оружие возмездия"
22.25 Х/ф "Без права на ошибку".
2.35 Х/ф "Сын полка". (12+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт".
10.35 Х/ф "Суворов".
12.20 "Легенды мирового кино". Всеволод Пудовкин.
12.45 "Россия, любовь моя!" Ведущий Пьер Кристиан Броше. "Русские зимние праздники".
13.15 М/ф.
14.55 Д/с "Из жизни животных". (Франция).
15.45 "Пешком..." Москва мемориальная.
16.15 Концерт "Служить России".
17.15 "Искатели". "Битва Панфиловцев".
18.05 Анимац. фильм "Сказка сказок".
18.35 Концерт "Всем нашим встречам..."
19.50 Х/ф "Валентино".
21.30 "По следам тайны". "Новые "Воспоминания о будущем".
22.20 Опера "Пиковая дама".
1.25 М/ф: "Бедная Лиза", "Скамейка".
1.55 "Искатели". "Битва Панфиловцев".
2.40 Д/ф "Сус. Крепость династии Аглабидов".

ДОМАШНИЙ

6.30 Стильное настроение.
7.00 Джейми: обед за 30 минут.
7.30 Т/с "Альф". (США).
8.00 Полезное утро.
8.30 Т/с "Альф". (США).
9.00 Главные люди.
9.30 Т/с "Она написала убийство". (США).
11.25 Х/ф "Снежная королева". (6+).
12.50 Комедия "Баламут".
14.35 Мелодрама "Надежда как свидетельство жизни". (Украина).
18.00 Д/с "Звездные истории".
19.00 Мелодрама "Королек - птичка певчая". (Турция).
21.35 Д/с "Звездные истории".
23.00 Одна за всех.
23.30 Триллер "Чизкейк".
1.15 "Очарованные Луной".
3.15 Д/с "Звездные истории".
5.50 Тайны еды.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.15 Х/ф "Руслан и Людмила".
12.15 Х/ф "Мистер Сталь".
14.15 Х/ф "Человек-паук 2".
17.00 Х/ф "Солдат". (США).
19.00 Х/ф "Возвращение Супермена". (США).
22.00 Х/ф "Фантом". (США).
0.00 Секс мистика. (18+).
1.00 Х/ф "Полицейская академия 3". (США).
2.45 Х/ф "Полицейская академия 4". (США).
4.30 Х/ф "Типа крутой охранник". (США).

СПОРТ с 17 ПО 23 ФЕВРАЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 Олимпийское время. Панорама дня.
9.00 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.

ВТОРНИК

7.00 Олимпийское время. Панорама дня.
9.00 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.

СРЕДА

7.00 Олимпийское время. Панорама дня.
9.00 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.

ЧЕТВЕРГ

7.00 Олимпийское время. Панорама дня.
9.00 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.

ПЯТНИЦА

7.00 Олимпийское время. Панорама дня.
9.00 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.

СУББОТА

7.00 Олимпийское время. Панорама дня.
9.00 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 Олимпийское время. Панорама дня.
9.00 XXII Зимние Олимпийские игры в Сочи.

РАСПИСАНИЕ ОЛИМПИЙСКИЙ ИГР.

ВРЕМЯ МОСКОВСКОЕ. В ПРЯМОМ ЭФИРЕ НА ПЕРВОМ И ТЕЛЕКАНАЛЕ «РОССИЯ».

МУЖСКИЕ СОРЕВНОВАНИЕ ОБОЗНАЧЕНЫ БУКВОЙ «М», ЖЕНСКИЕ - «Ж»

17 ФЕВРАЛЯ

9.00. Керлинг. Ж. Круговой турнир.
11.00 Сноуборд. М. Сноуборд-кросс
14.00 Керлинг. М. Круговой турнир
16.30 Хоккей. Ж. Полуфинал
17.45 Фристайл. М. Акробатика
18.30 Бобслей. М. Двойки
19.Биатлон. Ж. Масс старт.
19.00 Фигурное катание. Танцы на льду произвольный танец.
19.00 Керлинг. Ж. Круговой турнир
21.00 Хоккей. Ж. Полуфинал
21.15 Прыжки с трамплина. М. К 125. Командное первенство

18 ФЕВРАЛЯ

11.00 Горные лыжи. Ж. Гигантский слалом
12.00 Хоккей. М. Квалификационный раунд
13.30 Лыжное двоеборье. М.
13.30 Шорт-трек. Ж. Эстафета
16.30 Хоккей. М. Квалификационный раунд
17.00 Конькобежный спорт М. 10000 м
17.45 Фристайл. М. Хафпайп

19 ФЕВРАЛЯ

9.15 Сноуборд. Параллельный гигантский слалом.
11.00 Горный лыжи М.Гигантский слалом.
12.00 Хоккей. М. Четвертьфинал
13.15 Лыжные гонки. Командный спринт. Классический стиль.
14.00 Керлинг. Ж. Полуфиналы
16.30 Хоккей. М. Четвертьфинал
17.30 Конькобежный спорт Ж. 5000 м
18.30 Биатлон. Смешанная эстафета
19.00 Фигурное катание. Ж. Короткая программа
19.00 Керлинг. М. Полуфиналы
20.15 Бобслей. Ж.
21.00 Хоккей. М. Четвертьфинал
21.00 Хоккей. М. Четвертьфинал

20 ФЕВРАЛЯ

11.45 Фристайл. М. Ски кросс
12.00 Лыжное двоеборье. М. Командное первенство
12.30 Керлинг Ж. Матч за третье место
16.00 Хоккей. Ж. Матч за третье место
17.30 Керлинг Ж. Финал
18.30 Фристайл Ж. Хафпайп
19.00 Фигурное катание. Ж. Произвольная программа
21.00 Хоккей. Ж. Финал

21. ФЕВРАЛЯ

11.45 Фристайл. Ж. Ски кросс
12.30 Керлинг. М.Матч за третье место
16.00 Хоккей. М. Полуфинал
16.45 Горные лыжи. Ж.Слалом
17.30 Керлинг. М. Финал
18.30 Биатлон. Ж. Эстафета
20.30 Шарт-трек. 500 м. Мужчины – финал. 5000 м. эстафета. Мужчины – финал. 1000 м. Женщины – финал
21.00 Хоккей. М. Полуфинал

22 ФЕВРАЛЯ

9.15 Сноуборд. Параллельный слалом
13.30 Лыжные гонки. Ж. Масс - старт. Свободный стиль.
16.45 Горные лыжи. М. Слалом
17.30 Конькобежный спорт. Командная гонка преследования
18.30 Биатлон. М. Эстафета?
19.00 Хоккей. М. Матч за третье место
20.30 Фигурное катание. Показательные выступления

23 ФЕВРАЛЯ

11.00 лыжные гонки. М. Свободный стиль. 50 км
13.30 Бобслей. М. Четверки
16.00 Хоккей. М. Финал
20.00 Церемония закрытия

ТНТ с 17 ПО 23 ФЕВРАЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.55 М/с
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Комедия "Кенгуру Джекпот". (Австралия - США). (12+).
13.30 Т/с "Универ". "Стипендия"
14.00 Т/с "Универ". "Фантазии"
14.30 Т/с "Интерны"
15.00 Т/с "Интерны"
15.30-19.30 Т/с "Универ. Новая общага". "Примирение"
20.00 Т/с "Интерны"
20.30 Т/с "Интерны"
21.00 Боевик "Агент под прикрытием". (США).
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката".
0.30 Драма "Новый свет".
3.10 Т/с "Дневники вампира 2". "Возвращение"
4.55 Т/с "Дневники вампира 2". "Восход плохой луны"
5.45 Т/с "Саша+Маша".
6.05 Т/с "Адские кошки"

ВТОРНИК

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". "Обезьяньи мозги" (12+).
7.30 Т/с "Могучие рейнджеры: Мегафорс". "Рико - робот", 16 с. (12+).
8.20 М/с "Планета Шина". "Акт первый, шин первый / Денежный костюм Шина" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Боевик "Агент под прикрытием". (США).
13.30 Т/с "Универ". "Фантазии"
14.00 Т/с "Универ". "Крутой Саня"
14.30 Т/с "Интерны"
15.00 Т/с "Интерны"
15.30-18.30 Т/с "Деффчонки". "Приезд Васьки"
19.00 Т/с "Универ. Новая общага"
19.30 Т/с "Универ. Новая общага"
20.00 Т/с "Интерны"
20.30 Т/с "Интерны"
21.00 Мелодрама "Первая дочь страны". (США).
23.00 "Дом 2. Город любви"
0.00 "Дом 2. После заката".
0.30 Мелодрама "В любви и войне". (США). (12+).
2.45 Т/с "Дневники вампира 2". "Воспоминания"
3.35 Т/с "Дневники вампира 2". "Убей или будешь убит"
4.25 Т/с "Дневники вампира 2". "План Б"
5.15 Т/с "Саша+Маша"
6.05 Т/с "Адские кошки"

СРЕДА

7.00 М/с
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Мелодрама "Первая дочь страны". (США).
13.30 Т/с "Универ". "Крутой Саня"
14.00 Т/с "Универ". "Скрытая камера"
14.30-18.30 Т/с "Интерны"
19.00 Т/с "Универ. Новая общага"
19.30 Т/с "Универ. Новая общага"
20.00 Т/с "Интерны"
21.00 Комедия "Сердцеедки". (США).
23.20 "Дом 2. Город любви"
0.20 "Дом 2. После заката"
0.50 Комедия "Рискованный бизнес". (США).
2.55 Т/с "Дневники вампира 2". "Маскарад"
3.45 Т/с "Дневники вампира 2". "Роуз"
4.35 Т/с "Дневники вампира 2". "Катерина"
5.25 Т/с "Саша+Маша"
6.05 Т/с "Адские кошки"

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". "Перчатка" (12+).
7.30 Т/с "Могучие рейнджеры: Мегафорс". "Состояние человека" (12+).
7.55 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Наивные штаны. Семь пятниц" (12+).
8.20 М/с "Планета Шина". "Нянька для Чокчока / Языковой маневр ум"
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Комедия "Сердцеедки". (США).
14.00 Т/с "Универ". "День рождения Тани"
14.30 Т/с "Интерны"
15.00 Т/с "Интерны"
15.30-18.30 Т/с "Реальные пацаны". "Кабельщик"
19.00 Т/с "Универ. Новая общага"
19.30 Т/с "Универ. Новая общага"
20.00 Т/с "Интерны"
20.30 Т/с "Интерны"
21.00 Мелодрама "Даю год". (Великобритания - Германия - Франция).
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката"
0.30 Боевик "Коррупционер". (США).
2.40 Т/с "Дневники вампира 2". "Жертвоприношение"
3.35 Т/с "Дневники вампира 2". "При свете луны"
4.25 Т/с "Дневники вампира 2". "Падение"
5.15 Т/с "Саша+Маша"
6.05 Т/с "Адские кошки"

ПЯТНИЦА

7.00 М/с "Черепашки-ниндзя". "Паника в канализации" (12+).
7.30 Т/с "Могучие рейнджеры: Мегафорс". "Посланник" (12+).
7.55 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Без шапочный Патрик. Магазин игрушечных ужасов" (12+).
8.20 М/с "Планета Шина". "Опасность на первой базе / Боевой ударный отряд по борьбе с монстрами" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Мелодрама "Даю год". (Великобритания - Германия - Франция).
13.30 Т/с "Универ". "День рождения Тани"
14.00 Т/с "Универ". "Шкаф
14.30 Т/с "Интерны"
15.00 Т/с "Интерны"
15.30-19.30 Т/с "Универ". "Люди Икс"
20.00 "Comedy Woman".
21.00 "Комеди Клаб".
22.00 "Концерт дуэта им Чехова. Избранное. Том 1".
23.00 "ХБ" (18+).
23.30 "Дом 2. Город любви".
0.30 "Дом 2. После заката".
1.00 Триллер "Джон Кью". (США).
3.20 Т/с "Дневники вампира 2". "Проблемы с папочкой"
4.10 Т/с "Дневники вампира 2". "Воющий волк"
5.05 Т/с "Дневники вампира 2". "Званый ужин"
5.50 Т/с "Саша+Маша".
6.05 Т/с "Адские кошки"

СУББОТА

7.00 Т/с "Счастливы вместе". "Любовь в законе"
7.40 М/с "Слаггерра". "Выхода нет" (12+).
8.05 М/с "Бен 10: Омниверс". "Сделка" (12+).
8.30 М/с "Скан-ту-гоу". "Возрождение, Антарес"
9.00 "Дом 2. Lite".
10.00 "Битва экстрасенсов".
11.00 "Школа ремонта".
12.00 "Два с половиной повара. Открытая кухня".
12.30 "Фэшн терапия"
13.00 "Экстрасенсы ведут расследование".
14.00 "Комеди клаб. Лучшее"
14.30 "Comedy Woman. Лучшее"
15.30 "Stand up", 16 с.
16.30 "Комеди Клаб".
17.30-19.30 Т/с "Интерны"
20.00 Х/ф "Начало". (США).
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката".
0.30 Драма "Жена путешественника во времени".
2.35 "Дом 2. Город любви".
3.35 Комедия "Гарольд и Кумар: Побег из Гуантанамо". (США).
5.45 Т/с "Саша+Маша".
6.00 М/с

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 Т/с "Счастливы вместе". "Место встречи повторить нельзя"
7.30 Т/с "Счастливы вместе". "Букин против Букина"
8.00 М/с "Слаггерра". "Грязная работа" (12+).
8.25 Т/с "Могучие рейнджеры: Мегафорс". "Чья очередь плакать?" (12+).
8.55 Лотерея "Первая Национальная лотерея".
9.00 "Дом 2. Lite".
10.00 "Битва экстрасенсов".
11.00 "Школа ремонта".
12.00 "Comedy Woman".
13.00 "Перезагрузка".
14.00 "Comedy Баттл".
15.00 Х/ф "Начало". (США).
18.00 Триллер "Пункт назначения 4". (США).
19.30 "Comedy Club. Exclusive"
20.00 "Экстрасенсы ведут расследование".
22.00 "Stand up"
23.00 "Дом 2. Город любви".
0.00 "Дом 2. После заката".
0.35 Мелодрама "Сладкий ноябрь". (США). (12+).
2.55 "Дом 2. Город любви".
3.55 Комедия "Каникулы в Европе". (США). (12+).
5.50 Т/с "Саша+Маша".
6.00 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Девичник. Выставка домашних питомцев" (12+).
6.30 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Губка Боб Квадратные штаны и большая волна" (12+).

Программа гьазурайди - Насима Велибегова

ВикIегь дагъви, кар алакьдай пешекар

Кьегьалвилин гьунар ава Фиярихъ…

Инесса НАСИРОВА,
ДГУ-дин филфакдин 1-курсунин студентка

АХЦЕГЬРИЛАЙ винидихъ Гьамам дередай Хинез фидайла, 20 километрдиз кьван ккаж хьайила, рехъ чапла патахъ чара жезва. А рехъ кьуна фейитIа, куьн Фиярин хуьруьз акъатда. Ам Ахцегь районда къадим хуьрерикай сад я. Вични яйлахринни булахрин юкьва атабубайри бине кутур къеледиз ухшар ава.

Ана, гьелбетда, асул гьисабдай хипехъанвилел машгъул жезва. Хуьр Азербайжандин сергьятдин мукьув гва. Хипер виликрай хъуьтIуьн вахтунда Мугъандиз гьалдай, гатуз яйлахриз куьчар хъийидай. Агакьнавай делилралди, революциядилай виликан девирда Фия 150 агъзурдалайни гзаф лапагар авай. Советрин властдин девирдани ана дагъвийри абурун кьадар мадни артмишна, майишат вири республикада тIвар-ван авайдаз элкъуьрна.

Ватандин ЧIехи дяве башламиш хьайила, и гъвечIи хуьряй виш касдилай виниз жегьилар Ватан хуьз рекье гьатна. Абурун са паюниз элкъвена хайи ерийрал хтун кьисмет хьанач. Амайбур хуруйрал орденарни медалар алаз хтана. Фиявийри фронтдизни еке куьмекар гана. Колхоздин кьилевайбуру, зегьметчи чубанри душмандихъ галаз женг чIугваз фейибурун хизанар, балаяр гишила тунач, хиперин нек, ниси, як гуз, етим-есир кашакай хвена. Чи хипехъанрин намуслу зегьмет гьукуматдини квадарнач - гзафбуруз орденар, медалар, премияр, гьакIни ашкъиламишдай шейэр гана.

1960-йисаралди чи хуьруьз муаллимар, духтурар ва маса кадрияр патал хуьрерай, гьакI Урусатдайни къведай. Ахпа явашяваш чи хуьряйни вузар куьтягьайбур, гьар жуьре хилерай пешекарар хьана.

Къейд ийиз кIанзава хьи, Фиярин хуьр машгъур авурбурук тIвар-ван авай манидар Тарлан Мамедов, гьакIни зи чIехи бубадин дуст рагьметлу ашукь Ширин ва мсб. акатзава. Адан рехъ къе рухвайрини давамарзава, абурукайни бажарагълу манидарар, ашукьар хьанва. Ингье абур: Айдун, Шемшир, Симсар, Серван, Перваз, Рамазан. Къуй абурухъ мадни агалкьунар хьурай. Ширин бубади ингье гьикI тарифнаватIа Фиярин:

Дагъустандин кьакьан дагъларин къене
Михьи гьава, серин ятар Фиярин.
Булахринни гуьрчег яйлахрин къене
Артмиш жезва мал-девлетар Фиярин.

Зул хьайила, физва вири арандиз,
Гад хьайила, куьч хъжеда дагъларизз.
Чи адет я гьуьрмет авун мугьманриз,
Салам хьурай квез мецелай Фиярин.

Гайи буйругъ кьиле тухуз хизандин,
Зегьметдикай пайдахна гьар инсандин.
Ашукь Ширин, цуьк авурай ватанди,
Кьегьалвилин гьунар ава Фиярихъ.

Фиярин интеллигенциядин векилрикай сад зи чIехи буба Насиров Идаят Насруллаевични я. Ам 1949-йисан 4-февралдиз лежбердин хизанда дидедиз хьана. Хуьре 8 йисан мектеб, 1966-йисуз Ахцегьрин къеледа школа-интернат хъсан къиметралди акьалтIарай адаз Дагмединститутдиз гьахьиз кIанзавай, гьаниз документар вугунни авунай. А йисуз 10 ва 11-классар санал ахъайнай, гьавиляй вузриз гьахьиз кIанз атай абитуриентрин кьадарни гзаф тир. Мединститутда Идаят Насруллаевичаз Ахцегь районда медкадрияр гзаф ава, райкомдай, райисполкомдай направление гвачиз, медвуздиз кьабулиз жедач лагьана. Ам тадиз Ахцегьиз хтанай ва герек чар тухвана, документар са гуж-баладалди кьабулиз тунай. Амма, конкурсдай акъатнач лагьана, гуьгъуьнлай адав документар вахканай.

Гуьгъуьнин йисуз вичин яш анжах 18 йис хьанвай И.Насиров, садални алукь тавуна, Саратовдиз рекье гьатна. Ам фиявийрикай и шегьердиз фейи сифте жегьил я. Ана ада зооветеринарный институт акьалтIарна -хипехъанвилин майишатдиз гьа и рекьяй пешекарар сифте нубатда герек я эхир. Саратов гзаф вузар авай студенческий шегьер я. Лугьудайвал, зи чIехи бубадин "кIвач кьезилди" хьана - ада гзаф хуьруьнвийриз а шегьердиз рехъ ачухна: 40-далай гзаф фиявийри ана кьилин образование къачуна. Алай вахтунда Саратовда 50-далайни гзаф фиявийрин хизанар яшамиш жезва.

Идаят Насирован зегьметдин рехъ хайи хуьруьн Ф.Энгельсан тIварунихъ галай колхозда кIвалахунилай башламиш хьана. Ам жегьилри сифтегьан комсомол организациядин секретарвилени ккяна. Ада хуьре комсомолринни жегьилрин бригада туькIуьрна, школадин ва колхоздин идарайрин дараматар эцигна. 1971-йисуз ада колхоздин учетчиквиле кIвалахна. Ахпа Мугъандиз маларин фермадин заведующийвиле рекье туна. Намуслу зегьметдай Идаят 1972-йисуз ВЛКСМ-дин ЦК-дин Гьуьрметдин грамотадиз лайихлу хьана. Гьа и йисуз ам комсомолдин Ахцегь райкомдин II лагьай секретарвиле ккяна. Са акьван вахт арадай фенач, хъсан пешекар Мугъанда кардик квай куьчери малдарвилин станциядин кьилин зоотехниквиле рекье туна. 1975-йисуз Ахцегь райондин хуьруьн майишатдин управленидин старший зоотехниквиле, гуьгъуьнлай хуьруьн майишатдин продукциядин еридал гуьзчивалдай госзаготинспекциядин старший инспекторвиле, 1982-йисуз Ахцегь райондин "Октябрдин 60 йис" совхоздин директорвиле тайинарна. Ана са куьруь вахтунда дояркайриз щитрикай дагъда кIвалер эцигна, а йисара майишатда садрани тахьай агалкьун хьана: гьар виш хипекай 96 кIел къачуна.

Хайи хуьруьн колхоздин председателдин заместителвиле кIвалахдайла, И.Насирова, майишатдин правленидин социальный месэлайризни гзаф фикир гана. ИкI, булахар туькIуьрна. Гьамамрин, школайрин проектар гьазурна. Телевышка, аялрин бахча, колхоздин идараяр, тевлеяр эцигна. Жемятди кIватIай, гьакIни рекьидалди вилик рагьметлу Къурбанов Абдуллагьа веси авуна тур 1200 манат пул ишлемишна, СМУ-дин кьилин бухгалтер Умудалиев Булуха материалралди куьмек гуналди хуьруьн сурар элкъуьрна кIевна. Авур кьван вири кIвалахрикай кхьейтIа, тамам са ктаб жеда. Дяведин йисарилай инихъ амай куьгьне техника списатна, колхоздиз цIийи машинар, "Беларусь" тракторар къачуна.

Идалайни гъейри, эгер виликрай къишлахрал кьуьд акъудзавай чубанриз гузвай гъуьр Дагъустандай Азербайжандин Сарджалар станциядал рекье твазвай (вагонра аваз), гатфариз яйлахриз ккведайла, абуру ам са гуж-баладалди хуьруьз ккизвай. Зи чIехи бубади колхоздин куьмекдалди гъуьр Белиждай Фиярин хуьруьз ккидайвал ва хизанриз чкадал пайдайвал, гзаф идарайриз фена, зегьмет чIугуна.

1988-йисан 14-16-июлдиз еке къвалар къун себеб яз, рекьер, муькъвер, электролинияр чIур хьанай. Фияр, Хинер, Гутумар райцентрадиз фидай рекьер авачиз амукьнай. Колхоздин правленидин къарардалди И.Насиров, Фиярин патай векил яз, тIурфандин чIуру нетижаяр арадай акъудун патал Ахцегьар галай терефдихъ рекье туна. Кьуд вацра ада пуд муьгъ, 20 км электролинияр, 20 км. рехъ арадал ккана.

1989-йисуз Мугъанда кьурагьвал хьанай. Правлениди Идаят Насруллаевич са бригадани галаз алафар гьазурун патал Ставропольский крайдиз рекье туна. Ана кIвалах викIегьдаказ, гьакъисагъвилелди тешкилунин нетижада Мугъандиз къишлахрал 120 тонн мух агакьарна. 400 тонн векъи алафар Кабардино-Балкариядин Солдатское станциядал маркара туна. Гьайиф хьи, чи арайра пехил, чархара лашар тваз алахъдай чIуру ксарни авачиз туш. ИкI, И.Насирова Ставрополда еке зегьметар чIугвадай вахтунда зи чIехи бубадин крар, гьерекатар ахтармишдай ревизия рекье тунай, гуя ада пулар тIуьна лугьуз.

А ревизиядин членриз бубадин кIвал чIурдай ниятар авай. Гена лап хъсан бухгалтер, кIвалахрай кьил акъудиз алакьдай тежрибалу кас - Исмаилов Мегьамед халуди, чкадал фена, ахтармишунар авурла, Идаят михьиди, са кепекни артух харж тавурди яз тестикь хьанай. Эхь, кIвалах чидай, кар алакьдай касдин рекьел къараткенар вегьедайбурни кими жедач. И.Насирован мурад, къаст хайи хуьр аваданлу, берекатлу авун тир. Гьайиф хьи, чIуру къилихар, ниятар авай ксари ам хуьруьвай къакъудна.

Зи чIехи бубадин мурад вичелай гуьгъуьниз хъсан гел тун я. Эхирни ам, колхоз туна, гьа вичин проектар кьилиз акъудиз фена. ДПМК-дин начальник, муьгъверганви Г.Гуьлималиев хуьруьз атана, Идаятавай Мацаз рехъ тухудай участокдин начальник хьун тIалабна. ИкI, ада 2 км. 300 метр рехъ тухвана. Амма райондин чIехибурукай атана вуна вучзавайди я кьванни лугьудай касни хьанач. 2,3 км. кьван рехъ тухвай арада уьлквени чукIурна, кIвалахдиз пул аххъайдай кас, идара хъхьанач. Заз инал къейд ийиз кIанзава хьи, кар алакьдай, кIвалахдихъ рикI кузвай ксар - халкьдин куьмекдарар - кардивай, халкьдивай къерехзава. ИкI, кIвалахар виликди фич эхир.

И.Насирова Орджоникидзе шегьерда Коста Хетагурован тIварунихъ галай СОГУ-дин биологиядин факультетни акьалтIарна.

Идаят Насруллаевичаз кIвалахдай йисара хъсан куьмекар, теклифар гайи, гъавурдик кутур ксарни тIимил хьанач. Сагъзамайбуруз - чухсагъул, амачирбуруз рагьмет хьурай.

ЧIехи буба халкь патал зегьметар чIугур хъсан пешекар я. Ада ирид велед - пуд хвани кьуд руш - чIехи авуна, зегьметдал, кIелунрал рикI алай ксар яз тербияламишна. Виридахъ чпин кIвал-югъни хьанва.

Рухвайрини рушари, чна, пуд лагьай несилдин невейрини, чан чIехи буба, ваз 65 йисан юбилей рикIин сидкьидай мубаракзава. Квехъ, бедендин са нахушвални авачиз, мадни кIубан гьакьван яшар хъхьун чи мурад я.

Дуьньядин халкьарин хуьрекар

Руьхъведик чранвай цикIен ва келебаш алай хинкIар

Гъуьрметлу кIелзавайбур, "Лезги газетди" цIийи йисалай гуз гатIумнавай "Дуьньядин халкьарин хуьрекар" рубрикадик куь пайни кутун шад жедай кар я. Иллаки чна гуьзетайвал, милли халкьдин хуьрекар гьазурдай къайдаяр кхьенвай чарар акурла, чун мад сеферда а кардихъ инанмиш жезва хьи, хайи чIал, адан меденият, адетар, кьетIен ацукьун-къарагъун хуьзвайбур чи арада тIимил авач.

И сеферда чна ЦIийи Макьарин хуьруьн агьали **Агьмад МАГЬМУДОВАЗ** баркалла ва чухсагъул лугьуникди, ада чал рекье тунвай руьхъведик чранвай цикIен ва келебаш алай хинкIар гьазурдай къайда куь фикирдиз гъизва:

Руьхъведик чранвай цикIен

ЦикIен гьазурун патал кьвед лагьай сортунин гъуьр ишлемишайтIа хъсан я, нагагь авачиз хьайитIа, сад лагьай сортуникайни тини ишиниз жеда. Кьурурнавай куьк лапагдин як, як регъведай машиндай ахъайнавай (генани хъсан жеда дегьредал куьлуь авуртIа) таза як, куьткуьннавай чичIекдин кьве кьил, эферар, цIантарар, кьелечIдиз куьлуь авунвай картуфар, куьлуь авунвай кIереццин хвехверни сад-садак какадарда (гьелбетда, кьел вегьиз рикIелай алудна кIандач).

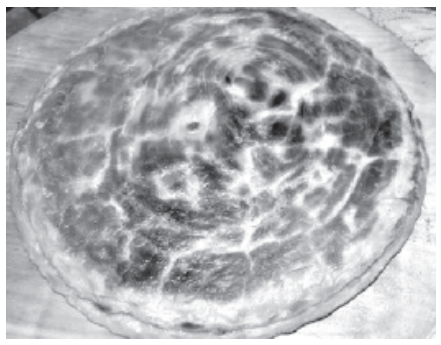

Тини ишинда ва кIаник экIяйдай чкал яцIуз тада, адал чIем элкъуьрна, винидихъ гьазурнавай шейэр а чкалдал экIяда, винел кьелечI чкалдал кIевда, чкалдив мад чIем гуьцIда, гьа ихьтин пуд-кьуд къат ийида. Винелай яцIу чкалдал кIеви хъувуна ам кIаник квай чкалдик кукIурна, кIар элкъуьрна, цикIен, чIехи синида туна, къалиндиз къулай хьанвай руьхъведик, цIивинарни кумаз, кучудда. Иншаллагь, са сятинилай гьазур жеда.

Келебаш алай хинкIар

Тазаз тукIунвай лапагдин кьил чуьхвена михьда ва къажгъанда ргада. Кьилдин къапуна лапагдин тум, чIулав лекь гьал жедалди ргада, ахпа абур як регъведай машиндай ахъайда. Кьилин мефтI куьлуь авунвай лекь, тум кьелни вегьена чеб-чпик какадарда.

ХьайитIа кьвед, тахьайтIа сад лагьай сортунин гъуьруькай какани яна, кIевидаказ тини ишинда. Чкал атIана хинкIарар ргада. Гьазур хьайи хинкIардал винидихъ гьазурнавай 1-2 тIуруна авай келебашни эцигда.

Гьазурайди Жамиля ГЬАСАНОВА я.

“Куь къужахда яхъ зун, дагълар”

Фейзудин НАГЪИЕВ

* * *

Куь къужахда яхъ зун, дагълар,
Салам, вацIар! Аран! Гьуьл!
Къацу сувар, чуьллер, багълар,
Зи ватандин ахъа гъил!

Сад хьухь, дагълар, чимна къуьнер,
Гуд тавурай йисари.
Чи бубайрин барка чилер
Агудрай зи цIарари!

Лекьерин чил, мублагь цавар,
ВацIар, дагълар кьакьан тир,
Ина ярар, ракъар, варцар
КукIуьрзава инсанди!

Куь барка це заз, пак дагълар,
Къуватар це, Алпан-вацI!
Акъуд рикIяй дердер, гъамар,
РикI атIумир, аман, вацI!

Паймир, зи вацI, къакъуддайвал
Са чан, са рикI лезгидин.
Зи халкь санал агуддайвал,
Мез хьухь, зи цIар, зенгидин!

11.08.2011.

* * *

Кьиникьхъай ваъ, руьгь буш
хьунхъай кичIе я,
Зи рикIяй вун гьамишалугъ
хъфейла.
А чIавуз чил-цав зун патал ичIи я,
Йикъар-йифер зи вахъ галаз
тефейла,
Кьиникьхъай ваъ, руьгь буш
хьунхъай кичIе я,

Гила руьгьдиз, циф хьана,
цав муг жеда,
Гарун хура гьатда ам зи виждандин,
Амай затIар гьакIан пичIи руг жеда.
Зурба тIалдик эх тахьана батIинда,
Эхир зи руьгь Каинат хьиз
хъиткьинда.

Белки, ахпа шумуд агъзур йисарлай
Пайда жеда мад зи руьгь
ви кьатIунда.
Михьи хьана лап чигедин ятарлай,
Чан хкведа. Зи руьгь валай
гатIунда…

15.12. 2011

* * *

Мукъаятвал рикIив акьван агуднач,
Пел ачух яз экъечIна зун майдандиз.
Тур нубатсуз за къакъарай
акъуднач,
Кьуьнт эцянач, я кIур ганач
виждандиз.
Пел ачух яз экъечIна зун майдандиз.

Зун, дагъви хьиз, лагьай гафун
иес я,
Вилерин нур, эркеквал -
гьам хуш я заз.
Куьк межлисрин хьаначир
зун мирес яз,
Такъавдилай гьахъдин агъу
нуш я заз.
Вилерин нур, эркеквал -
гьам хуш я заз.

Зи рикIин чим герекбурал агакьда,
Гьар тIалдикай рикIи верер
къачузва.
Эхь, са юкъуз зи чандикай ккякьда...
Агакьдач ваз гьатта “сагърай”
лугьузни...
Гьар тIалдикай рикIи верер къачузва.

1999

* * *

Намерд ашна хьиз хъфена зи тIал,
ИкI садлагьана секин хьана кIвал.
Гила хиялар жезва зи эркин,
Тагуз секинвал, тагуз са мумкин.
Амма даима хъфенвач зи тIал -
Катиз, хквезва, чIугваз рикIяй гъал.
Гагь хквез юкъуз, гагь хквез йифиз,
Зи тIалди мягькем кьунва зун
михьиз.
Гуя ам хьанва даима заз паб,
Адахъ гала зи кьисметни запаб.
Нерин гапурди атIузва беден -
Кьвед жезва закай гьа икI денбеден.
КIаниди, вун я зи тIални дарман:
Пай жедач чун кьвед. Агат захъ,
аман…

15.11.2009

* * *

Улакь хьиз дегиш женни вахт
меген?
КIвачер кIевнама мажус руквади...
За ваз хачба-хач гузва хьи темен,
Цаварал алай Халикь, Зурбади.

Яргъал рекьерин чуьхвена гьекь,
руг,
Бинедихъ элкъвен хъийида зи гел.
Хач алайбур тир зи кьебни, зи муг,
ХьанватIани къе гъедни варз
кьилел.

КукIуьнда ярар, кпIари кайи,
Бес гъам рикIяй гьикI акъудин
жуван,
Дин паталди зи гапурди хъвайи?
Агь, зи цIун ватан, хач алай Алпан...

2002

* * *

Ви вилерава зи гуьгьуьл, зи пер,
Зи сефилвилик акахьна ви наз.
Пагь, ви буй-бухах тушни хупI иер,
Свасвилин перем ажеб кьада ваз.

Ви рикI са нукI я кьефесда къизил,
Цуькведин кIумп хьиз агал
хьанва ам.
Яргъи туш акьван уьмуьрдин
мензил,
Зенгинин ван кьван я адан давам.

ЯтIани, уьмуьр мани я хуррам,
Адакай хуьдай авач са запаб.
Эвелни эхир - сувабни гьарам,
Куьмек жеч анал я дуст ваз, я паб.

Ви вилер - зи хуьн, уьмуьр я,
женнет,
Абурун вилик ваз гузва за гаф:
Вун галачиз заз авач витI, гьелбет,
Пак Кябе, Тибет, я кьакьан Голгоф.

21.05.2008

* * *

- Ша лув гун, - руьгь хуррам рахана.
- Залан я, - жавабна беденди,
Нефес кьаз, са жизви агъвана.
Руьгь кьилди хъфена винелди.

Я руьгьда амач зун, я танда,
Абурун ара заз кьакьан я.
Вахъ галаз амач са ватанда,
Зун тек я. Зи ватан лакьан я.

Амма руьгь хтана мад тандиз,
Алатай гуя са кар ама.
Кьве патал - зун тандиз ва чандиз -
Пайзава. Пай тежер тIвар ама.

Нефесни беден, чеб атIана,
Турвиляй кьакьандал, лакьандал,
Экв хьана, руьгь чилел хтана,
Чан хкун паталди мад тандал?

Цавунни чилин дар арада
Хиялди рикI йиф-югъ регъвезва...
Сад чан яз, садни - тан чарадан,
Зунни вун чилел гьикI къекъвезва?

26.01.2013.

* * *

- Хата я ваз хьун зал ашукь, -
Лацу яйлух пIузардив кьаз,
На сефилдиз лагьана заз. -
Алуда зун, азад амукь... -
РикI тIарна, зун туна кьураз.

ИкI лагьана, лувна яргъаз -
Патариз, заз жагьин тийир.
Мурадар гваз туьхкIуьн тийир,
Амукьна чун чи дердер гваз,
Мурадар гваз, куьхкIуьн тийир...

- Туба я заз ашкъидин гьарф, -
Зи кьисметда ава масад.
Зун галачиз хьухь гила сад...
Зун - Даная, вунни - зи марф.
Марфади хьиз, кIев зи жасад...

06.02.2013

Чепелукь

Гьар сеферда дегишариз перемар,
Чиг шагьвар хьиз куьчейра
вун къекъвезва.
Вал жегьилар лап чIижер хьиз
элкъвезва,
На гуьгъуьна тазва ашукь веремар.

Лув гузва на зи виликай кьезилдиз,
Эй, назнази, гьар рангарин
чепелукь.
Хурар кьакьан, гьакьда лап са
гъиле юкь,
ЛувзаватIа, яраб, на гьи мензилдиз?

Килиг, яргъал вун чладиз элкъведа,
Са-вад югъ я амайди ви лувариз.
Ша и йикъар лув гун чна цавариз!
Муьгьуьббатдихъ чун цавара
къекъведа.

Лув гуз, шадвал хъухъ на гьар са
цуькведай.
И йикъар я ацIанвайди ракъарив.
Ахпа уьмуьр фида рахаз йикъарив.
За уьлхуьда гатфарар вун хкведай.

Эй, назнази, гьар рангарин
чепелукь,
Зи капал ваз цуьквер ала атирдин.
Ша зи капал, кьадайвал за гъиле
юкь,
И цуькведал ахвар ая суьгьуьрдин.

Белки, хиял гьакъикъатдиз
элкъведа,
Сергьят авач тIебиатдин къуватдиз.
Туьш жеда вун чIагай назлу
таватдиз,
Вун ахваррай зи гъил кьуна хкведа.

2005

* * *

Махачкъаладин марфадин ванцик
Шумудра за ви кIелзава кагъаз,
Вакай хиялиз... КIан я вун акваз,
Кьарай хуьз тежез сабурдин
кьенцIик.

ФенатIани вахт, ава рикIе хуьз
Гьа эквни, гьа чим гьар са гафунин.
Хкиз кIан я вахт, кьисмет -
чархунин,
ТIаларин кIватIаз, элкъвенвай
рикIиз.

Акъвазарна вахт, шив хьтин лацу,
Хиялди, михьиз элкъуьрна кьулухъ.
Жегьилвилин чун хкана хурухъ,
ЦIемуьжуьд йисар - вахт я мад
къацу!

Элкъвез ви кIвалел, гала рикIинихъ,
Ви капалла зи рекьерин гелер...
Игис хьана зи вилерив гъилер,
Ви назик тупIар галукьна чинихъ...

2002

Ялгъузвал

Ялгъузвал, агь, зи ялгъузвал -
Залан шал зи сефилвилин.
ЧIулав ханум, за лугьузва:
Зав тур зи гъам агьилвилин.

Ялгъузвал, агь, зи ялгъузвал,
За ваз ракIар агалзава.
Вучиз зи чан вуна кузва,
ЧIулав тупIал акалзава?

КIан ятIа зун ваз яр хьана,
Накъвара зун хуьх на вилив.
Къе чIимел я къецел гьава,
Ахпа къведа зун ви кьилив.

Ялгъузвал, агь, зи ялгъузвал,
Вун заз лазим тай жедай туш.
Гафар ама на лугьузвай:
“Чун - са беден, пай жедай туш”.

1998

* * *

Аллагьди тагай девлет-мал,
ЧуьнуьхайтIан, ам хуьз жедач.
Чир хьайтIани лап виш амал,
Ихтибармир гьатта жувал:
Тек са амал ваз чиз жедач.

Вуна цайи бегьердин сал -
Кьисмет авач – ам гуьз жедач.
РикIе гьатна ашкъидин тIал,
Ширин тушиз куьче, я кIвал,
КIвалахда рикI дириз жедач.

Ганва гьар садаз Халикьди
Чандивай эх жери азаб.
ЦIрада як, пад жез кIараб,
Авуналди тIал гъилихъди,
Гатана ам куьлуьз жедач.

Агална жуфт ви рак-дакIар,
Мийир жуван келле кукIвар:
РикIе гьатай чIулав гьиссер,
Йиферикай храз кифер,
Вавай кIар-кIар ийиз жедач.

Уьмуьр ширин, темягьни я,
ТIал вич тIалдин жерягьни я…
Чи тIалдин бес гьинва жерягь,
Рехъ къалурдай ариф, панагь?..
ПчIи нефсер сагъ хуьз жедач.

Фена гьикьван сар - уьмуьрар,
Кутаз йикъак умуд - лувар.
Уьмуьр цIил я, кьисмет - пайгар...
Сагъ амукьда зи фикирар,
Анжах даим Фаиз жедач.

04.05.2011

* * *

Алукьна зи кьуьд, мад хкведач гад.
Агь, жегьил вахтар акъатна
вуч фад.
Гьуьлуьхъ катзавай кьулухъ
элкъвеч яд,
Хуррам ашкъидин цIаяр хкведач.

Уьмуьр са гьуьл я, лепеяр - йисар,
Чаз тур ирс хьана гъалатIрин
тарсар,
Уьмуьрдин кьве кьил - шадвилер,
ясар,
Умудар дигмиш йисар хкведач.

Кхьизва за жуван уьмуьрдин ктаб,
Вердиш туш кутаз гафуник шер,
таб.
Гьалтна зал гьам дуст, гьам небгет,
ятаб,
Уьмуьрдин якъин рангар хкведач.

1985

* * *

Атанва зун, къачуз барка,
Бубайрин кIвализ:
Гьалалвал це, женг я пака,
Зи женгин рекьиз.

Чи мидяйри гатазва вар,
ЦIа твазва Партав.
Чун жув цIай я, галай шагьвар -
Алпандин ялав.

Чи тIаратIар жеда цава,
Аскерар - кIеви.
Чи турариз жеда дава
Мидяйрин иви.

Зурба тир пак Ваалан КIвализ
Залан хирери,
Белки, зунни тухун гьаниз
Ваалан Кьирери.

Амма за куь барка кIвачик
Вегьедач, куь ах.
Фида чан гуз, хкажна тик
Алпандин пайдах!

1996

* * *

РикIин гьевес хада яргъал
гъурбатди,
Рахаз тежез жуван дидед чIалалди.

Хуррам жеда хайи чIалан къуватдик
Гьам регъуьди, гьам кичIеди,
гьам лалди.

Мулд - цуькведи, ихтибар тир
гатфарал,
Есирдай хьиз акур вилер гьар
касдин,
ГъарикI зари, чан хкизвай гафарал,
Есир жеда чIалан багъдин
либасдин.

Ви чIаларал, гафарал зун ашукь я,
Вун зи диде, зи ватан я, дидед чIал.
Шумуд агъзур йисара сагъ амукьна,
Агакьна чав мерд лекьерин
дуьнед чIал.

Зарба шивни хци гапур, рикIе цIай
Авачирла, хуьз жедани и чил бес?
Гьиссер-бендер тахьайла чахъ
рикI ацIай,
Ашкъид селди гьикI ацIурда
гуьгьуьл бес?

Ватандин руг бахт тушни фин
шаламдиз,
КIанибурухъ рикI-вил хьун
чи хесет я.
Эркиналди сейрзава за хуррамдиз,
Гаргар, ЦицIек, Гелам чи дегь
девлет я.

Кьегьал касдиз зи чIал мецин
лувар я,
Къавкъаз, Каспи тIварар чIалай
аквазва.
Зуьрнедин ван Алпанкурдин
шагьвар я,
Чи рагарал лекьрен туьнт кьуьл
къугъвазва!

16.06.2007

* * *

Девлет авайдаз гьуьрмет жагъида,
Базардавайдаз жагъида къимет.
Хуьз алакьайтIа адалат, гьелбет,
Бендедиз вичин суьрсет жагъида.

Мегьтердиз вичив лайих я къирмаж,
ЧIалар течирдаз лазим я дилмаж.
Кьуналди даим на тфенгдин кIвач,
Фикирмир, ваз гъуьрч хелвет
жагъида.

Ширин яр-емиш кфет я чандиз,
Ашукь хьун хас я жегьил-жавандиз,
Ягь-намус ятIа талукь инсандиз,
Гьар хуьруьз вичин небгет жагъида.

Кьват гумир стIу кагьул Тежалдиз,
Кар ая, килиг тийиз мажалдиз.
ЛагьайтIани на “акъваз!” жалдиз,
Ажалдиз вичин муьгьлет жагъида.

2000

Ашукь Сакитаз

Вуна чаз лагь, ашукь, мани
халкьдикай,
Зи кьегьал, зи жумарт лезги
халкьдикай,
Руьгь кьакьан, рикI михьи гуьзгуь
халкьдикай
Къушари, вацIари мани лугьурай.

Зи халкьдин зегьметар хъсанбур
хьана,
Зи халкьдин кьисметар заланбур
хьана,
Зи халкьдин рикI недай “жуванбур”
хьана,
Къуй, абурун веледриз и кар акурай.

ЧIулдилай Арасдал диге хьайи эл,
Алпандин нур алай бине хьайи эл,
Зегьметда, женгина вине хьайи эл,
Са чилел сад жедай йикъар акурай.

Саз къачу, лагь, ашукь, мани
халкьдикай,
Къав дагъдин, Кас гьуьлуьн
тIварцIи халкьдикай,
Жумарт рикI тур хьтин хци
халкьдикай
Давудан несилрин ухшар атурай.

1995

Куьн патал, аялар

КьепIир СЕЛИМБЕГ

“Дагъларин аламатар” повестдай

КУЬМЕК АВУН

Дагъдин яйлахда югъди ийидай дердияр артух жезвай. Буба акакь тийиз хьайитIа, пакамахъ суьруьяр гваз фенвай чубанар хкведали цIай хъувуна чай гьазурун, амай хуьрек хьайитIа, чими хъувун лазим тир. Гъуруш авуна, кицIериз ва рикI алаз хуьзвай турпуцар хьтин кьве курцIулдиз гун, са югъ вилик некIедикай хкудна, фура тунвай ниси акъудна, чукIулдал зулар-зулар ийиз, челегда тваз, кьел ягъун пеше хьанвай. Гьа и кIвалахарна куьтягьдалди хипер бередихъ агат хъийидай… Чубанри, ял акъадарна, хипер ацаз башламишайла, за элкъвена къванерикайни чIур галамаз чиляй атIай керпичар хьтин накьвадин зуларикай цлар авунвай беред хивяй хипер ядай. Абур ацайдалай гуьгъуьниз мадни са хейлин дердияр алава хъжедай. ЯтIани, вердиш, кIвалахар къалин хьайила, къайгъу амукьдачир. Бередал алайбур чуьлдиз алахь хъувурла, уьфтуьнал ацалтна, ашкъидивди кIвалахар кьилиз акъуддай. Амма са кар

кагьул тирди хиве кьун тавуна жедач. Амни вуч тир лагьайтIа, кьацIай ведреяр, гумади къир ягъайди хьиз чIулаварнавай къаб-къажах вижеваз чуьхвена, къайдадик кухтун лазим тир. За абур, булахдал тухвана, пекинивди шимедал чуьхуьдай. Къапар чуьхуьдайла, ара-ара гъилериз хьухь гуниз мажбур жедай. Вучиз тирни? Рагъ авай чими югъ тиртIани, гьамга хьтин булахдин къайи ци гъилерай тIал акъуддай. Баркаван акьван къанвай хьи, на лугьуди, аник муркIадин къаябар ква. ЯтIани кIуькIуьрдин ван ацалтна раган хъиткьеррай къвезвай цин ширин сес, кIиркIирдал хъуьрезвай аялдин ван хьиз, хушвиляй, элячIна хъфиз кIан жедачир.

БАДИ НЕК

Адет яз, колхоздин хиперин дул къишлахда амаз, гатфар алукьдалди къачузвайди я. ГьикI лагьайтIа, сад хьиз дул фад къачуна, гьаваяр азгар хьана, гатфарин юкьвариз суьруьяр яйлахриз куьч хъжезвайди я. А вахтуналди кIелеривай, кIвачи чил кьуна, чпин дидейрин къвалаллаз еримишиз жеда.

Чи суьруьдик эхирдай, яни дагъларизхкаж жедалди са тIимил вахт амаз, хьанвай кьве куьрпе кIел квай. Чебни акьван гуьрчегбур тир хьи, сад лацу живедин кIватI хьтинди, муькуьдни - цIару гъвергъвер. Пагь, заз абур акьван хуш тир хьи, югъди абурув къугъвайтIани, зи эрзиман рекьидачир. Анжах бубади гзаф инжиклу тавун тIалабзавай, кIел гьикьван кьепIинавай аял хьиз ксайтIа, дидедин хъвайи некIедикай адаз менфят жеда, лугьудай. Сифте йикъара абур хиперихъ галаз ракъуриз жезвачир. Вучиз лагьайтIа, куьрпе кIелер, чуьлда нек хъвана, динж хьайила, акатай чкадал ксуда. Хипер алатна фида. Чубандиз векьяй такуна амукьун лекьрен мурад я. Тадиз яна тухуда. Ваз амукьдайди анжах цавай кIеле гьарай хъувур ван я. ГьакI хьайила, къведайла гьебейра туна балкIандаллаз гъанвай бицIекар за ала яз хуьзвай. Хипер хкайла, абур дидейрихъ ахъайзавай. Суьруь чуьлдиз фидайла хкьуна, къванерикай абуруз авунвай гъвечIи кIвале хутадай. ЯтIани за абурун, цIалцIам хамунилай йикъа са шумудра капаш алтад тавуна, кIуфар тагана жедачир. Абурни захъ галаз акьван вердиш хьанвай хьи, авай чкадай акъудна зун фидайла, гуьгъуьниз къведай; катайла, калтугдай, ацукьайла, зал чарх ягъиз, хурухдиз акьахиз, тIушундай. Кьве кIелни, кьве курцIул, зун булахдал фидайла, гуьгъуьниз къведай. Йикъар алатайла, векь нез вердиш хьун патал, кIелер хиперик ахъайна. ГьикI авуртIани, за абур хурухда кьун тавур югъ жедачир.

- Бес я, и чIавалди авур зарафатар. Гила куь юлдашрихъ галаз алад, - лагьана, са юкъуз яшлу чубан Исабала халуди зи бицIекарни суьруьдик кутуна, кIелер чара ийидайла. Хиперикай чара авунвай кIелери, гьамиша хьиз, дередал гьарагъунин ван ацалднавай. Заз гьикI авай хьи, чпин дидейрихъ ахъай хъувун патал виридалайни гзаф зи кьве кIеле минетзава. Заз абур язух атана, кIелерикай хкудна, хиперик рахкурна.

- Вуна ви бади нек атIана, - лугьуда кIелер ахъай хъувурди акур Исабала халуди.

- Вучтин? – гъавурда гьат тавуна, хабар кьуна за.

- Вучтин жеда кьван? КIелер чара тавурла, хипекай жезвай бади нек вуна ви паталай кIелерив хъваз тазва. ГьакI яни?

- А…гъавурда гьатна. Зазни кIандач. Зи бицIекар еке хьурай, - шад хьана заз.

- Лап хъсан. Пака нисинихъ чна фу некIедив недайла, ваз нек авач, - вичин саягъ хъуьрена Исабала халу.

Пакад йикъан нисини тир. Хипер ацана, кIелер акадарайдалай кьулухъ, гьар юкъуз хьиз, са къажгъан нек чимна, вирида фу куьткуьниз тIуьна.

- Исабала халу, вуна заз нек гудач лагьайди туширни? - бадияр кIватI хъийидайла, рикIел хкида за.

- Агьа!..Яда, вуна хьайитIани зи рикIел вучиз хканач? - лагьана, ада вичин къвалав ацукьнавай кIелербан Мерзегъадин къвала гъил эцяна. Чун хъуьрейла, вич ягъалмиш хьайидай кьуна къарагъна, лаш къачуна: - Къайгъу авач, пака хьуй, - лагьана, лапагар чуьлдиз чкIун патал цIегьериз гьарай гана.

Гьа икI гьар юкъуз, пака, гьа пака лугьуз, чна хипен некни хъвазвай, зи рикI алай кьве кIелни, турпуцар хьтинбур хьана, муькуь кIелерив агакь хъийизвай.

Къелем ахтармишзава

Дидедикай гаф

Зи рикI алай дуст

“Дуст авачирда - ам жагъура, жагъайла - хуьх”.

(ХАЛКЬДИН МИСАЛ)

Дуст! Гьикьван иер гаф я! Дуст жагъуриз регьят я, амма хуьз - четин.

За жуваз ва амай виридаз рикIин, вафалу дуст, лайихлу арха хьун тIалабзава. Къуй гьар садаз вичиз кIани рикI алай дуст хьурай. Зазни зи рикI алай дуст ава. Завай адаз рикIе авай сир ахъайиз жеда. Гьар са карда ада заз куьмек гузва: меслятдалди ва зегьметдалди. Ам залай гзаф чIехи ятIани, ада заз яб гуда, чIуру фикир кьиляй акъудда, дуьз рекье твада.

Няниз чун яргъалди адахъ галаз ацукьда, суьгьбетар ийида, вичин уьмуьрдикай ахъайда ва чна вуч авуна кIандатIа гъавурда твада.

Ам заз уьмуьр гайи, чун патал йифен ахвар хайи зи рикI алай Диде я. Ам зи, зунни адан дуст я.

Дидедин зегьметдин гьакъи садрани вахкуз жедайди туш. Уьмуьрлух чун абуруз бурж-лу яз амукьда. Анжах чна абур рикIелай ракъурдач, алакьдай хъсанвал ва гьуьрмет ийида. Сагърай чи дидеяр!

ЛукIварин юкьван школадин 10-классдин ученица, Мадина СУЛЕЙМАНОВА.

Мезелияр

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Аялдин къатIунун

- Балаяр, математикадин тарс хъсан чирна кIанда. Математика чидайбуру эцигнавайди я чун авай кIвалер - еке дараматар; машинар, самолетар-ракетар туькIуьрнава. Иллаки, алай вахтунда, квезни аквазва, алишверишдин туьквенрин девир хьанва, хъсандиз математика-гьисабунар чир хьайила, туьквендани кIвалах ийиз регьят жезва.

- Муаллим, дахдиз чи туьквенда кIвалахдай, математика чидай сад кIанзава. За лугьудан, квез математика хъсандиз чидайди?..

ТIуб кIасда

Тарсуна муаллимди лугьузва: - Амазонка вацI къалура.

Картадин вилик акъвазнавай бицIи руша вилер туькIуьрна: - Ингье, - лугьузва яргъалай.

- Я бала, агата картадив, тIуб ицигна къалура гьа вили цIар. Акурай аялриз виридаз, акурай а вацI.

Руш агатзавач картадив, я адан вилерни картадилай алатзавач.

- Муаллим, адаз чизвайди туш-е! – гьарайзава классдай.

- КъалуратIун вуна, ицигатIун гьанал тIуб! – тади акатзава муаллимдикни.

Руш хиялрик ква. Кьил агъузна пIузаррикай кичIез-кичIез: - Зи тIуб кIасда-е, муаллим, - лагьана, бицIи руш, кам кьулухъ авуна, картадивай генани яргъа хьана.

- Ни?

- Крокодилди.

- Гьинва крокодил?! - гьарайна муаллимди.

- Амазонкада, - лагьана, аялди гъилер вилерал тухвана.

Гатанвач

Сад лагьай сеферда туш, муаллим надинж аялдин патахъай кIвализ физ. Аялдин бубади и сеферда лугьузва: - Гатута, муаллим! ГьикI яб гудач ада! ГатутатIун вуна ам! За ихтияр гузва ваз! Вегьа кьвед!

Аквадай гьаларай, бубадизни вичи школада кIелдай вахтара гьяз атай хьтинди туш кIелунрикай.

- Гьуьрметлу буба, - гъавурда твазва муаллимди, - зи пеше тарс гун, ви хциз чирвал гун, тербия гун я. Бес тарсар ахъайзавай, атайлани тарсуна ацукьдай кьарай авачир ихьтин женжел гваз гьикьван жедайди я? Чахъни авайди я серенжемар!

- Тарсар ахъайзава?! Заз чидачир-гьа! - мягьтел хьайи жуьреда вилер тIарамарна, хцихъ элкъвена буба. - Тамаш за ваз вучдатIа! Гатада за вун! Лашуникай ийида дана хьиз! Гатана, ахпа тарсаризни ракъурда!

Пакад юкьуз мад авач аял тарсуна. Зенг ийизва муаллимди бубадиз. Телефон кьазва гадади.

- Тарсара вучиз авач? - жузазва муаллимди.

- Гатанвач-е зун гьеле. Дах хтурай ман кIвалахдилай, гатана, ракъурда лагьанай кьван зун школадиз! - жаваб гана айгьамдалди ученикди.

“ЗОЖ”

Гададихъ уьгьуьяр галукьнава. Уьгьуь ягъунни хушзавач вичиз: - Ибур вуштинбур-е хкат тийизмай? Зун мектебдиз гьикI фида? - лугьузва. Нер, вилер яру хьанва. Мектебдизни кIелун рикIе аваз физвайди туш, къугъунрал рикI алай женжел я.

Аквазва адаз, дах ацукьнава журнал кIелиз. Мягьтел хьана хва: “Юв, дах аку! Газет кIел тийизвай, чар гъиле кьан тийидай дахди журнал кIелзава! Гьамни кьве гъили чIугуна кьуна кIелзава!”

Журналдин чинал вили рангунал екез “ЗОЖ” кхьенва. Кьил агъузна, журналдиз мукьувай вил эцигна, килигай кефсуз гададик мад уьгьуь акатна: Уьгьуь-уьгьуь ийиз, ада хабар кьазва: - Дах, “ЗОЖ” вуч я?

- Здоровый образ жизни.

- ГьикIа?! Им кIелайла, “здоровый” жезвайди ян?!

- Дуьз кIелайтIа, эхь! - лагьана, бубади, гъил сивел тухвана, кьасухдай “уьгьуь-уьгьуь” ийизва.

- Бес вуна вучиз уьгьуьяр язава?

- КIелна куьтягьнавач кьван гьеле!

Чин гьазурайди Жамиля ГЬАСАНОВА я.

Илимдиз камар

Дурумлу зегьметдалди ва кІеви къастуналди

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Кьвед-пуд йис идалай вилик чна "Лезги газетдай" чи ватанэгьли НУХОВ Азим Къадимовича Москвадин государстводин университетда дуьньядин 40-лай виниз уьлквейрай атанвай аспирантрин ва жегьил алимрин Международный конференцияда иштиракайдакай ва гьалиб хьайибурун арада гьамни авайдакай хабар ганай. И мукьвара ам зал сивел мили хъвер алаз туьш хьана: касди илимдин диссертация хвенвай кьван. Чна ихтилат редакцияда давамарна.

- Эхиримжи йисара за илимдин рекьяй Вирироссиядин, гьакІ Международный хейлин мярекатра иштиракна ва сифте чкаяр кьаз алакьна, - лугьузва Азима. - ИкІ, Вирироссиядин физикрин-студентрин ва жегьил алимрин конференцияда ("ВНКСФ-18", Красноярск шегьер, 2012-й); Международный жегьил алимрин, фундаментальный илимрин рекьяй студентрин ва аспирантрин конференцияда, ("Ломоносов - 2012-й ва 2013-й" Москва); Петербургдин Ядерный физикадин институтда кьиле тухвай Международный конференцияда ("ПИЯФ-2012", Санкт-Петербург, 2012-йис); физический электроникадай Вириросиядин конференцияда ("ФЭ-2012", Махачкъала, 2012-йис); Вириросиядин физикрин-студентрин ва жегьил алимрин илимдин конференцияда ("ВНКСФ-19", Архангельск, 2013-йис) ва масабура.

Малум хьайивал, Нухов Азим Даггосуниверситетдин теоретический математикадинни физикадин кафедрадин старший преподаватель я. Адахъ студентар илимдинни инновациядин жуьреба-жуьре конкурсриз гьазурунайни агалкьунар ава. Жегьил ятІани, адаз кІвалахдин юлдашрин-преподавателрин арада чІехи авторитет ава,адан теклифрихъ яб акалзава, къимет гузва.

Азимаз жаван чІавалай рикІе авай мураддихъ зегьметдин нетижада агакьдайди чизвай. КІвалахни ийиз, физикадинни математикадин алимдин дережадин тІвар къачун патал диссертация кхьинизни кьетІен фикир гана. И девирда ада РФ-дин ВАК-ди теклифай илимдин журналра 20-далай виниз илимдин кІвалахарни чапна.

2013-йисан 19-ноябрдиз Азим Къадимовича Ватандин меркез Москвада вири дуьньяда машгьур физикадинни техникадин Институтда физико-математический илимрин кандидатвилин диссертация агалкьунралди хвена.

Азим, ваз чна алимвилин дережа тебрикзава. Къуй гележегда вахъ мадни чІехи агалкьунар хьурай. Гила са шумуд суални.

- **ТІвар-ван авай зурба институтда диссертациядин кІвалах хуьн четин хьаначни?**

- Зун диссертация хуьнин нетижайрал рази яз амукьна. Хиве кьан, за вири икІ къайдадик кваз фида лагьана гуьзлемишнавачир. КІвалах МФТИ-дин теоретический физикадин кафедрадин заведующий, физико-математический илимрин доктор, профессор Юрий Белоусова, гьакІни диссертационный советдин председателдин заместитель, физико-математический илимрин доктор, профессор Тимофей Кондранина веревирдна, зи кІвалахдиз виниз тир къимет гана ва и кар давамарунин меслятни къалурна. Диссертациядин сад лагьай оппонент Россияда, гьакІни къецепатан уьлквейрани машгьур, РАН-дин умуми физикадин институтдин илимдин кьилин къуллугъчи, физико-математический илимрин доктор, профессор Рухадзе Анри Амвросьевич, кьвед лагьайди - РАН-дин теоретический ва прикладной электродинамикадин Институтдин илимдин кар алай къуллугъчи, машгьур пешекар Кугель Климент Ильич тир.

Климент Ильича зи кІвалах мукьуфдивди кІелна, виликамаз анализ гана, туьхкІуьр хъувун лазим тир чкаяр къейдна. Адан меслятар себеб яз, зун диссертация хуьнин кардиз лап хъсандиз гьазур хьанвай. Чухсагъул адаз.

(Анри Амвросьевич мукьвалмукьвал Дагъустандиз мугьман жезвай, гзафбуруз куьмекар гайи ва исятдани гузвай къени, мергьяматлу инсан я.)

Аспирантурадиз гьахьдайла, илимдин кІвалахдин руководитель, ДГУ-дин теоретический математикадинни-физикадин кафедрадин заведующий, физикадинни-математикадин илимрин доктор, профессор Мусаев Гапиз Мусаевич тир. Гьайиф хьи, ам кефсуз хьана. Ам зи кІвалах физико-технический институтди кьабулдайдахъ инанмиш тушир.

- **Вун мадни гьазур хъхьана. Тушни?**

- Гьелбетда, дугъриданни, им къецепатанбур патал "агалнавай" вуз я. Ана анжах чпин тербиячийрин, гьабурни виридалайни хъсанбурун, диссертацийрин кІвалахар кьабулзава. Физико-технический диссертационный советдиз гьатта МГУ-дин, маса кесерлу идарайрин диссертантар акъатзавайди туш.

Са кар авун патал кІеви къаст хьайила, кьилизни акъудиз жедайди я. Зи мурадни гьа вуздиз акъатун тир. Диссертациядин кІвалах за, физико-технический институтдилай гъейри, МГУ-диз, ЛГУ-дизни рекье тунвай. Ленинграддин госуниверситетдай 2013-йисан 26-апрелдиз жезвай семинарда доклад авунин теклифни хтанвай. Зун аниз физ гьазур хьанвай. Амма заз маса рехъ кьисмет хьана: 2013-йисан апрелдиз ДГУ-ди зун физико-технический институтдиз кІвалахдин рекьяй чирвилер хкаждай курсариз рекье туна. Иниз атайвалди, зун жуван диссертациядин месэлайрал машгъул хьана. МФТИ-дин теоретикадинни физикадин кафедрадин заведующийди разивал гана. ИкІ, 26-апрелдиз ЛГУ-да ваъ, физико-технический институтдин семинардал доклад авун кьисмет хьана. Пландин бинедаллаз 30 декьикьада авун лазим тир доклад 2 сятни зура давам хьана. Нетижада абуру зи кІвалах кьабулдайди малумарна. Диссертациядин экспертни чпин профессор Зайцев Рогдай Олегович тайинарна.

- **Физика, математика асант предметар туш. Абуруз ви майилвал гьикІ арадал атайди я?**

- Зи дидеди, бубадини, ДГУ-дин физикадин факультет акьалтІарна. Абур Мегьарамдхуьруьн райондин Филерин юкьван школадин муаллимар я. Дахди са шумуд йисуз хуьруьн Советдин председателвилин, гуьгъуьнлай администрациядин кьилин везифаярни тамамарна.

Физикадал, математикадал ашукьарун сифтени-сифте зи дидедин лайихлувал яз гьисабиз жеда. 1-классдиз фейила, заз вири тарсарай са кьадар чирвилер гьеле авазвай. 6-класс куьтягьайла, зун Республикадин гзаф профилрин лицейдиз акъатна. Инани физикадайни математикадай алава чирвилер къачуз, и рекьяй школайрин, республикадин дережайрин олимпиадайра иштиракиз, призрин чкаяр кьаз, гьа са вахтунда спортдални машгъул жез хьана. И йисара за заочно Москвадин МФТИ-дин патав гвай физико-технический школани акьалтІарна. МФТИда кьиле фейи Вириросиядин олимпиададин нетижайрай заз и институтдик экечІдай мумкинвални хьанай. Амма зун а чІавуз ДГУ-дин физикадин факультетдиз экзаменар вахкун тавуна кьабулдайбурун сиягьдик кутунвай. Идалай гуьгъуьнизни, лицейда кІелзавайла, за республикадин, Вириросиядин дережада кьиле физвай илимдин хейлин конференцийра иштиракна, призрин чкаяр кьуна. Анрал жуьреба-жуьре темайрай авур докладар экспертди ва советди хъсанбурукай яз гьисабна ва гьа конференцийрин кІвалахрин кІватІалра чапна.

Мумкинвиликай менфят къачуна, "Лезги газетдай" са шумуд касдин тІварар ва абуруз гьам гафуналди, гьам кардалди куьмек гунай чухсагъул лугьуз кІанзава: зи езне ва дуст Апаев Артураз, Равидин стхадиз ва Байрам халудиз, чи халкьдин къуллугъда акъвазнавай "Лезги газетдин" редакциядин къуллугъчийризни.

* * *

Пенкер ва Къадим Нуховрин хизанда мад пуд велед - Даим, Сувар, Али халис инсанпересар, ватанпересар яз тербияламишна. Хуьре, районда гьуьрмет авай хизандин векилри намуслувилелди зегьмет чІугвазва.

Чна Азиман диде-бубадизни хци алимвилин тІвар къачун тебрикзава. Къуй куьн хьтин хизанар лезгийрихъ гзаф хьурай.

Чешне къалурзава

Къизханум МАГЬМУДОВА, муаллим-психолог

МАЛУМ тирвал, муаллимвилин пеше вири пешейрин эвел, бине я, вири пешейрин диде я. Зи фикирдалди, инсандин уьмуьрда важиблу месэлайрикай сад вичин алакьунриз килигна, рикІиз хуш тир пеше хкягъун я. И кардилай уьмуьрда гзаф вакъиаяр, гьатта кьисметар, бахтлувал, шадвални аслу я.

Заз и макъалада яргъал йисара жувахъ галаз са коллективда кІвалахзавай, вичин пешедал рикІ алай ва юлдашрин арада гьуьрмет авай математикадин тарсар гузвай **Фазил ЖАМИЕВАКАЙ** суьгьбет ийиз кІанзава. Чи халкьдин камаллу мисалда лугьузвайвал, къапуна авайди тІуруни къачуда. Гьахъ гафар я. Фазил муаллимдин рагьметлу буба, Кьасум Жамиевични чешнелу муаллим тир. Гзаф сабурлу, зегьметдал ва вичин пешедал кьару кас тир ам. Гьавиляй яни, тахьайтІа кьисмет яни - адан пуд хцини муаллимвилин пеше чпиз уьмуьрдин рехъ яз хкяна. Виридани-математикадин предмет.

Алатай йисан октябрдин вацра Фазил муаллимдин 60 йис тамам хьун ярар-дустари, хайи коллективди шад гьалара къейдна. Ам Кьасумхуьруьн райондин Рухунрин хуьре дидедиз хьана.

1964-йисуз чи яркІи патай эвичІнавай хуьрериз ЦІийи Макьарикай кьвед лагьай, цІийи ватан хьана. Хуьруьн юкьван школа агалкьунралди куьтягьна, жегьил Фазил ДГУ-дин физикадинни математикадин факультетдиз кІелиз фена. Университетни чешнелудаказ акьалтІарай ам, Табасаран райондин Хуьряк лугьудай хуьруьн школадиз муаллимвиле кІвалахиз рекье туна.

Жегьил муаллимрин хизан (адахъ вичин уьмуьрдин юлдаш Анфисани галай, ам сифтегьан классриз тарсар гузвай муаллим тир) школадин коллективди ва хуьруьн жемятдини лап хушдиз кьабулна. Абуру чирвилер ва тербия гайи аялри муаллимар къенин юкъузни рикІелай ракъурнавач.

» Фазил муаллимди мектебда гьакъисагъвилелди зегьмет чІугваз 37 йис тамам хьанва. Ам халис педагог, чешнелу методист, пешедин халис устад тирди чаз адан кІвалахдин виниз тир нетижайрай аквазва

Гила Фазил муаллим вичин хайи хуьруьз хтана гзаф йисар хьанва, амма Табасаран районда таниш хьайи дустарихъ галаз авай гьуьрметлу алакъаяр давам жезва.

Гьелбетда, инсанрин патай гьуьрмет-хатур цІалцІам гафаралди, я туш хьи инсандин акунралди, парталдалди къазанмишиз жедач. Муаллим патал лагьайтІа, сифте нубатда адаз еке гьуьрмет ва хатур вичин пешедал рикІ хьуни, аялрихъ галаз чІехи дуствили, абурун диде-бубайрихъ галаз алакъа хуьни арадал гъизва.

Фазил муаллимди мектебда гьакъисагъвилелди зегьмет чІугваз 37 йис тамам хьанва. Ам халис педагог, чешнелу методист, пешедин халис устад тирди чаз адан кІвалахдин виниз тир нетижайрай аквазва. Ада тарс гайи ученикрикай гзафбуру вузар, техникумар акьалтІарнава, хъсан, тежрибалу пешекарар яз чпин везифаяр абурлудаказ кьиле тухузва.

Мектебда аялриз дерин чирвилер гунилай гъейри, общественный крарани кагьулвал тавуна иштиракзава. Гзаф йисар я Фазил Кьасумовича чи мектебдин профсоюздин комитетдин председателвилин везифаярни тамамариз. Адахъ са шумуд гьуьрметдин грамота ава. Ам гьакІ РФ-дин умуми образованидин гьуьрметлу работниквилин тІвар гунизни лайихлу хьанва.

Фазил муаллимди вичин азад вахт музыкадал ва манийрал рикІ алаз кечирмишзава. Гьеле вузда студент тир чІавуз ада кларнетдал чи лезги ва маса халкьарин авазар, макьамар еке устадвилелди тамамариз хьанай. Ам гьакІ, халкьди лугьудайвал, къизилдин гъилер ва ачух рикІ авай инсанни я. Гьа са вахтунда ам чешнелу бубани я.

Гьуьрметлу Фазил муаллим, къуй квехъ чандин сагъвал, яргъи хушбахтлу уьмуьр, кІвалахда мадни чешнелу агалкьунар хьурай.

Сеняткарвилин кьисмет

Калукрин кIарас тIурар

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

БУБАЙРИН хъсан адетар-крар, гъилин-тупIун сеняткарвилер квахьзавайдан ва абур хуьн, акьалтзавай несилдив агакьарун важиблу тирдан гьакъиндай эхиримжи вахтунда ихтилатар пара жезва, амма месэладал сакIани кьил-кIукI къвезвач. Чи къайгъусузвал, чна гележег фагьум тавун яз заргарвилин, хъенчIин къапарин, чатухъанвилин, гам-халича хрунин, ва пара маса милли сеняткарвилер, гьайиф хьи, саки

квахьнава. Базардин экономикадин шартIара гъилин устIаррин кIвалахрихъ къимет, гележег авач лугьуз, милли искусство тергзавайбуруз ихтилат квелай хьайитIани къазанжи къачуникай ваъ, милли культура, сеняткарвилин искусстводин кьисметдикай физвайди лагьана кIанда. Месэладив дуьздаказ эгечIиз хьайитIа, Балхарда, Къубачида, Унцукулда ва бязи масанра хьиз (анра гьатта художественный махсус центраярни карханаяр ачухна, чпин сеняткарвилер артмишзава), багъри чилин ядигарралдини хъсан пулар къазанмишиз жеда.

Аквазвайвал, виликрай халкьдин гьар йикъан яшайишда ишлемишзаваз хьайи адетдин шейэриз - гила милли культурадин чешнеяр ва савкьат патал пишкешдай багьа ядигарриз - чи шегьерра махсус туьквенра муьштерияр кими туш. "Къуншидал пехил жемир, адалай чешне къачу" лугьур камаллу мисал ава. Чи милли интеллигенциядиз ва районрин регьберриз ихьтин кIвалахар вучиз аквазвачтIа яраб?!..

Гьа ихьтин фикиррик квез и мукьва чун телевиденидин РГВК каналдин лезги передачайрин журналистарни галаз Калукрин кIарас тIурарин сеняткарвилин кьисмет чириз Ахцегь райондин Калукрин хуьруьз мугьман хьана. И пешекарвилел машгъул устIарар аматIа суракь авурла, "анжах са кас ама" лагьана, хуьруьн кавха ("Калукрин хуьр" СП-дин кьил) **Садикь САЛИГЬОВА** чун **АБДУЛЛАЕВ Камалан** кIвалихъ тухвана. Рак гатана, гьаятдиз кам вегьейла, шуьшебенд айван квай кьве мертебадин кIвалерин кIарас гурарай жуваз таниш хьтин эгьли итим эвичIзавай. Садлагьана, зун иниз садра атайди, и касдихъ ва адан рагьметлу буба уста Вагьидахъ галаз мукьувай гьуруьш-таниш хьайиди рикIел хтана. Салам-калам авуна, чун сад-садаз фадлай чизвай ксар-хванахваяр хьиз суьгьбетдик экечIна.

- Дугъриданни, къе зун чи хуьре кIарас тIурар хъувунал машгъул, яни бубайрин и надир сеняткарвал хуьзвай тек са кас я,- ихтилатдик квез, ада мугьманрин тIалабуналди абуруз устIардин гъиле гьакIан са кIарасдикай хуьрек недай вижевай тIур арадал къвезвай тегьер къалурзава ва эхирдай, рикIел аламукьдай ядигар яз, ам абуруз багьишна. - Виликрай хьиз, гила и кеспидал кьил-хизан хуьз хъжезмач кьван. Нагагь рагьметлу бубадин веси тапшуругъ хьаначиртIа, - кьилни хкаж тийиз, вичин кар давамарзава устIарди,- зи гъилни и алатрал хкведачир. "Килиг, бала, зи гъилин и алатар бубайрилай ядигар яз атанвай багьа аманат яз, чи ирс-сеняткарвал хуьнин кьетIен лишан яз ваз тазва. За ваз чирай тегьерда чира, тур ам жуван балайризни хтулриз. Каш, дарвал авай четин вахтара къе парабуруз виле авачир гьа и сеняткарвал себеб яз хуьруьн жемят кIевяй акъатайди чир хьухь",- лагьанай рагьметлуда...

Дугъриданни, **Вагьид буба** гьалатI хьанач. Бубадин весидиз, халкьдин багъри адетриз вафалу адан хва Камала и надир сеняткарвал гьелелиг вичелай алакьдайвал хуьзва. Амма "тек тар тама тахьуй" - мисал ава, тек устIардивай халкьдин сеняткарвал хуьз гьикьван гагьда дурум гуз жеда кьван?! Шаксуз, адаз куьмек герек я, гьукуматдин куьмек.

Девиррихъ, несилрихъ галаз санал, тIебии кар я, яваш-яваш халкьдин дурумлу адетарни дегиш жезва. Вичик фу кумачиз акурла, Калукрин устIарарни бубайрилай бубайрал атанвай чпин пеше гадарна, маса пешеяр кьуниз, чкадал гъилиз пул къведай кIвалах авачиз акурла, кьил хуьн патал уьлкведин шегьерриз, гьатта яргъал Камчаткадиз (пара калуквияр гьана ава) финиз мажбур хьанва. Нетижада къе халкьдин надир сеняткарвал квахьунин къурхулувал арадал атанва. Рагьметлу Вагьид буба, адан хва Камал хьтин ватанперес ксар хьаначиртIа, якъин, и сеняткарвални квахьун мумкин тир.

- Хуьре кIарас тIурарин сеняткарвал хуьнин важиблу карда хуьруьн кавха, гьукумдар яз, квез гьихьтин фикирар ава? - суал гузва чна Садикь Салигьоваз.

- Гьелбетда, бубайрин надир пеше квадарун чи патай халкьдин вилик еке тахсиркарвал жеда. Гьавиляй, сифте нубатда, Камал стха чи хуьруьн мектебдин муаллимвиле кьабулна кIанда. Герек адан гъилик квез зегьметдин тарсара гадайри кIарас тIурар расунин сирер чирин. Кьвед лагьайди, Ахцегьа аялрин Яратмишунрин кIвале ва я искусствойрин мектебда кIарас, иллаки машмаш кIарас гьялдай харат устIаррин пешейрал чан хкидай махсус кружокар кардик кутаз хьанайтIа хъсан тир. Алава образованидин гьа идарайрин филиалар, кружокар чи хуьруьн мектебда ачухайтIани жеда. За жувалай алакь тийидай крар хиве кьадач, Калук кIарас тIурарин сеняткарвал хуьзвай гьар гьихьтин кьил кутун, серенжем хьайитIани, за жуван ва хуьруьн администрациядин патай мумкин тир вири жуьрейрин куьмекарда.

Эхь, Калукар хьиз, виликрай чи гьар са лезги хуьр вичин сеняткарвилерал ва абур хуьзвай гъилин-тупIун зурба устIаррал машгъур тир. Дегьзаманайрилай инихъ медениятдинни илимдин меркез тир Ахцегь шегьерда чатухъанвални, заргарвални, багъманчивални, куьрелди, ина цуьк акъуд тавур са сеняткарвални авачир. Къутунхъар хъицикьар гьялдай, кIуртар цвадай ва шаламар илигдай, Ялахъар кемечар (кIвачин къапар) ва маса шейэр расдай, Кьехуьлар хъенчIин къапар, Мацар къванцин тагъ алай имаратар туькIуьрдай ва икI мад магьир устIарралди машгъур тир. Дагъви халкьдин яшайишдин кьилин хел тир хипехъанвиликайни малдарвиликай стIун рахадач, чи дагълух вири хуьрер гам-халича, рангунин сун гуьлуьтар храдай устIаррин маканар хьайиди ва гилани а хуьрерин пара кIвалера халичаяр храдай тарар-станокар амайди чаз чизва.

Гьайиф, бубайрин сеняткарвилер чна лайихсуздаказ рикIелай ракъурзава. Вич уьлкведа культурадинди яз малумарнавай 2014-йисалай хьайитIани ша чна абурал - чи къадим ва девлетлу милли тарихдинни искусстводин шагьидрал - чан хкин!

14-февраль пак Валентинан югъ я

КIанибурун сувар

Векил ТАРХАРОВ

Пак **Валентинан югъ** (адаз кIанибурун югъни лугьузва) дуьньядиз таниш яз 1500 йис кьван я. Инсанри жуьреба-жуьре гъуцариз икрамзавай девирра муьгьуьббатдиз бахшнавай хейлин суварар авай. Мисал яз, къадим Римда февралдин вацра Луперкалий тIвар алай сувар къейдзавай. КIанибуруз бахшнавай сувар Урусатдани авай. Ам риваятрик квай сад-садал ашукь хьайи Петрдин ва Февронияди тIварарихъ галаз алакъалу тир.

Алай вахтунда и сувар хашпарайрин кешиш Валентинан тIварцихъ галаз алакъалу я. Валентин Римдин империяда II Клавдий императордин девирда яшамиш хьана. Императорди Римдин легионерриз эвленмиш жедай ихтиярар гузвачир. Идан себебни эвленмиш хьанвай легионерди женгинилай гзаф хизандикай фикир авун тир. Амма Валентина, пачагьдин къадагъадихъайни кичIе тахьана, аскерар чпи хкянавайбурухъ галаз некягь ийизвай. И кардикай хабар хьайи императорди кешиш асмищдай къарар кьабулнай.

Са кьадар вахт алатайла, 496-йисуз Геласиуса (Римдин папа) 14-февраль пак Валентинан югъ яз малумарна. И макъамдилай кIанибурун суварин тарих гатIунзава. Гуьгъуьнлай килисади и сувар къейд авунал къадагъа эцигна. Анжах инсанри, иллаки Рагъакiидай патан Европадин халкьари, сувар къейд авун давамарзавай. VIII асирдилай лагьайтIа, пак Валентинан югъ дуьньядин хейлин уьлквейра гегьеншдиз ва гьар жуьре къейд ийиз эгечIна.

Мисал яз, Америкадин Сад хьанвай Штатра сад-садал ашукь тирбуру, и юкъуз гъуьр кьван куьлуь авунвай миндалдинни шекердин сиропдин къаришмадикай авунвай ширинлухар багьишзава. Аялри лагьайтIа, кIанибурун юкъуз азарлубуруз ва текдиз амайбуруз савкьатар гузва...

Франция:

Французри пак Валентинан сувар къейддайла культурадин тах квай конкурсар тешкилзава. Абурун арада виридалайни машгъурди яргъи серенада (музыкадин композиция) теснифун я. Мадни башкъа, кIанибуруз багьа къванерикай авунвай безекар багьишунни французрин адетдиз элкъвенва.

Япония:

РагъэкъечIдай патан Азияда авай островрал алай и уьлкведа кIанибурун сувар алатай асирдин 30-йисарилай къейдзава. Итижлу кар ам я хьи, сувар анжах итимринди яз гьисабзава. Гьавиляй савкьатрин сагьибрин чIехи пайни итимрикай жезва. Адет яз шоколад, жуьреба-жуьре атирар, чуруяр твадай алатар багьишзава. Дишегьлиди итимдиз шоколад багьишай дуьшуьшда тамам са варз арадай фейила, яни 14-мартдиз, итимди дишегьлидиз лацу шоколад багьиш хъийизва. Нетижада японвийри 14-мартни сувар яз гьисабзава. Вичелни "Лацу югъ" лагьай тIвар ала.

Австралия:

Ина кIанибурун суваррин машгъурвал йисалай-суз артух жезва. Пак Валентинан йикъакай менфят къачуна, австралийвийри мукьвабурухъ, ярар-дустарихъ, санал кIвалахзавай юлдашрихъ галаз гуьруьшар тешкилзава, алакъаяр мягькемарзава. КIанибуруз цуьквер гузва ва сувар тебрикзавай телер рекье твазва.

Англия:

Англияда авай гъуьлуьз тефенвай рушари чпиз гележегдин уьмуьрдин юлдашар ажайиб къайдада хкязава. Пак Валентинан юкъуз хизан арадал гъидай ният авай рушар рагъ пайда жедалди къарагъзава ва дакIардилай куьчейрай физвай итимриз килигзава. Рушаз сифте яз килигай итимдикай (эгер ам эвленмиш тахьанвайди яз хьайитIа) адан уьмуьрдин юлдаш жезва. Савкьатар яз ширинлухар ва хъуьтуьл игрушкаяр багьишзава.

* * *

Къейд ийин хьи, **Саудовский Аравияда, Иранда ва Малайзияда** 14-февраль кIанибурун сувар яз кьиле тухунал къадагъа эцигнава. Саудовский Аравияда гьар йисуз февралдин сифте кьилерай чкадин полицияди туьквенра рейдар кьиле тухузва ва 14-февралдиз яру къизилгуьллер, хъуьтуьл игрушкаяр маса тагун истемишзава. Яру къизилгуьллер маса гунал къадагъа эцигунихъ галаз алакъалу яз, пак Валентинан йикъан вилик уьлкведа "чIулав базар" кардик акатзава ва цуьквери къимет лагьайтIа, адетдиндалай 4-5 сеферда багьа жезва.

2011-йисан 6-февралдилай Ирандин властрини пак Валентинан югъ къаршиламишунал къадагъа эцигна. Малайзияда сувар 2005-йисалай къейд хъийизмач.

И уьлквейра яшамиш жезвай агьалияр мусурманар я. Шариатда ихьтин суварар къейд авунал къадагъа эцигнава. Гьавиляй анра кIеви серенжемарни кьабулзава. Мисал яз, 2009-йисуз Малайзияда пак Валентинан сувар къейдзавай 100 кас кьван дустагънай. Гьар йисуз чкадин властри агьалийривай Ислам диндин истемишунрал амал авун тIалабзава ва кIанибурун сувар кьиле тухун гунагь тирди рикIел хкизва.

Б-Х.Л.ЯГЬИЯЕВА:

“Пешекардин патав къвез кичIе жемир…”

Жамиля ГЬАСАНОВА

АЯЛАР хунин кьадардал гьалтайла, чи уьлкведа гьалар са акьван хъсан туш. Им неинки жегьил хизанриз гзаф аялар хаз такIан хьунин месэла я, гьакIни жегьилрин чпин сагъламвал артух мягькемди туш. Йисаралди аялар тежезвай хизанар чал уьмуьрда къени, иллаки эхиримжи вахтара тIимил гьалтзавани?

Демографиядин гьалар гьакIани хъсан тушир чи уьлкведа (сагъламвал хуьнин виридуьньядин тешкилатдин делилралди Россияда инсандин уьмуьрдин яргъивал юкьван гьисабдалди 62 йис я) жегьил хизанра аялар тахьунин ва аял хунин яшара авай дишегьлийрин сагъламвилин месэлаярни хцидаказ акъвазнава. Идахъ галаз алакъалу яз Россияда **“Центр планирования семьи и ребёнка”** тIвар алай медицинадин идара тешкилна. Махачкъалада авай и центрадин филиал Дербент шегьердани кардик ква. Ана кьилин категориядин духтур-гинеколог **Бике-Ханум Лазаревна ЯГЬИЯЕВАДИ** зегьмет чIугваз гзаф йисар я. Чахъ галаз хьайи суьгьбетда ада вичин кIвалахдикай, гьалтзавай четинвилерикай суьгьбет авуна ва “Лезги газет” кIелзавайбурузни чпин сагъламвал хуьнин гьакъиндай бязи меслятар, теклифар гана.

КУЬРУЬ КЪЕЙД.
Б-Х.Л. ЯГЬИЯЕВА 1968-йисуз Дербент шегьерда хана. Шегьердин 18-нумрадин юкьван школа лап хъсан къиметралди куьтягьайдалай кьулухъ, 1987-йисуз, Дагъустандин медицинадин институтдик экечIна ва 1993-йисуз анаг акьалтIарна. Сифте дишегьлийрин консультативный клиникада ва 1999-йисалай, хизан ва аял фикирдиз къачуна тешкилнавай центрада къенин йикъал къведалди зегьмет чIугвазва.

▪ **Бике-Ханум Лазаревна, куьне кIвалахзавай центрадин макьсад вуч я?**

- Центрадин асул метлеб чпиз аялар тежезвай жегьил хизанрин сагъламвилин гьакъиндай къайгъу чIугун я. Абур сагъарзава ва гьа са вахтунда кIвачел залан дишегьлиярни чи центрадиз къвезва. Аялдик квай вахтунда чна абурун ва гьеле дуньядиз татанвай бицIекдин сагъламвилин гьакъиндай къайгъударвал чIугвазва, кIвачел залан дишегьлийриз вахт-вахтунда УЗИ ийизва, лазим консультацияр гузва.

▪ **Алай вахтунда гзаф кьадар жегьил хизанриз аялар тахьунин месэла хцидаказ акъвазнавайбурукай садаз элкъвенва. И кардин себеб вуч я?**

- Себеб вуч я лагьайтIа, сифте нубатда чIуру гьалда авай экология, тIуьн-хъун авараниди тахьун. И жигьетдай алай вахтунда гьикьван консервантрал, химикатрал бинеламиш хьанвай продуктар ишлемишзава? Чпиз ГМО (генно-модифицированный организм) квай продуктрин зияндикай гзаф лугьузватIани, чи агьалийри чпи вуч незватIа, вуч хъвазватIа и кардиз артух фикир гузвач. Ахтармишунар кьиле тухузвайбуру ихьтин продуктри инсандин сагъламвилиз зиян гузвайди тестикьарзватIани, абур чи базаррин, туьквенрин дезгейрал ала. Инсанри ишлемишзава. Чун базардин экономикадин шартIара яшамиш жезва эхир. Нервияр къайдадикай хкатуни, гзаф халажалат чIугуни, рикI къарсатмишдай вакъиайрини сагъламвал къайдадикай хкудзава. Идалай гьейри, вахтунда чпин сагъламвилин къайгъударвал чIугвазвач. И рекьяй чи халкь, амай уьлквейрин агьалийрив гекъигайла, артух савадлу туш. Иллаки жегьилри чпи-чеб хуьзвач. Мекьи вахтунда чаз хуьруьн, шегьеррин куьчейра гьавадиз кутуг тавунвай тегьерда, лап кьезилдиз алукIнавай, гуя чеб “мода дихъ” галаз кам-камунаваз физвай жегьилар тIимил аквазвани? Иллаки жегьил дишегьлияр. Аял вахтунда хьайи начагъвилери ахпа, эвленмиш хьайила чпикай хабар хгузва. Себебар садни кьвед авач гьелбетда.

▪ **Аялар тахьунин диагноз гьи вахтунда эцигзава ва им диагноз я лугьуз жедани? Иридмуьжуьд йисалай, цIуд йисалай аялар жезвай хизанарни ава эхир.**

- Гьелбетда, медицинада “бесплодие”, яни геждалди, я туш хьи эсиллагь аялар тахьун - им диагноз я. Аялар тахьунин диагноз хизан кутуна кьве йис алатайла, чпихъ аялар тахьанвай жегьилриз эцигзава. Гьайиф хьи, кьвед-пуд йисалай хизанда аял тахьайла, духтуррин патав татана, сагъламвал ахтармиш тавуна, себебар чир тавуна, чара жезвай, чкIизвай хизанарни ава. Чи фикирдалди, им дуьз туш. Аялар тахьунин “тахсир” дишегьлидик хьиз итимдикни квай дуьшуьшар тIимил туш. Духтурдин куьмек герек тирла, ихьтин хизанар чпин сагъламвилин къайгъуда тахьана, арада цурувилер аваз чара жезва. Мад сеферда цIийи хизан кухтурдалай кьулухъни гьа и месэладихъ галаз чин-чина акьазва. Иллаки дишегьлидин сагъламвилелай гележегдин несил аслу я. Йиса кьве сеферда сагъламвал ахтармишиз дишегьли гинекологдин патав атун чарасуз я. Пешекардин патав къвез кичIе хьана кIандач.

Гьайиф хьи и рекьяй, чпин сагъламвал хуьнин месэлайрал гьалтайла, иллаки дагъви дишегьлияр савадсуз я. Абуру кефсузвили, начагъвили гьелек тавунмаз духтурдин патав фин кьулухъ язава. Гьелбетда, им дуьз туш. Дишегьлийрин гзаф кьадар азарар чпикай хабар тежедайвал, чинеба, организмда йисаралди чуьнуьх хьана акъваззава. Вахтунда ахтармиш тавурла, дуьз диагноз эциг тавуртIа, вилик пад кьун тавуртIа, абуру садлагьана кьил хкажзава. Дишегьлийриз хас азаррикай гзафбур са гьихьтин ятIани бейкефвал гьисс авуналди, кьил, руфун тIа хьуналди чир жедач. И кар себеб яз чи патав, лугьудайвал, чпиз чара тежезмайбурни къвезвай дуьшуьшар тIимил туш. Сагъламвилин къайгъуда вахтунда хьана кIанда.

▪ **Иллаки Дагъустанда мукьва-кьиливилел бинеламиш хьанвай эвленмиш хьунар ва 16-17 йисан яшдаваз рушар гъуьлуьз гунни адетдиз элкъвенвай кар я. Ихьтин дуьшуьшрини аялар тахьуниз, я туш хьи, жезвай аялар сагъламбур тахьуниз таъсирзавани?**

- Важиблу суал я. Куьне къейдзавайвал, Дагъустанда гьакъикъатдани мукьва-кьилибур эвленмиш жезвай дуьшуьшар тIимил туш. Алимри фадлай субутнавайвал, мукьва-кьиливилин алакъаяр аваз эвленмиш хьайила (месела, халайрин аялар садсадал эвленмиш хьун чина артух гьалтзавайбурукай я) хазвай гзаф аялар начагъбур жезва. Идалай гьейри, дишегьли эвленмиш хьунин ва ада аялар хунин яшар 20 йисалай 35 йисал къведалди я. Анжах и йисара авайла сагълам аялар хунин процент я. 35 йисалай агъуз яшара авай, туштIа, 40 йисалай алатнавай дишегьлийри аялар хун сагълам аял тахьунин хаталувилик акатзава. И жигьетдай иллаки 40 йисалай алатайла сифте яз аял хазвай дишегьлияр мукъаят хьун лазим я. Аялар хунин арадани сифте аял хьайидалай кьулухъ кьве йис, я туш хьи, кьве йисни зур вахт хьайитIа хъсан я.

▪ **Аялар чIурунал гьалтайла Россия вилик жергейра авай уьлквейрикай сад я лугьудай делилар гьакъикъатдив кьазвайбур яни? Куь тежрибада ихьтин дуьшуьшар гзаф гьалтзавани?**

- Имни, дугъриданни, тIал алай месэла я. Виридуньядин сагъламвал хуьнин тешкилатдин делилрал бинеламиш хьайитIа, дишегьлийри аялар чIурунал гьалтайла Россия Европада вилик жергейра авай уьлквейрикай сад я. Гьар йисуз чи уьлкведа 4 миллиондив агакьна дишегьлийри аялар чIурзава. Агъзур дишегьлидин кьилиз 99-да аял чIурзава. 15 йисалай 49 йисал къведалди яшда авай дишегьлийрикай пуд агъзурда аялар чIурзава. Аялар чIуруникди гзаф кьадар азарар пайда жезвайди къейдун лазим я. Идалай гьейри, жегьил дишегьлийри аял чIурайдалай кьулухъ мад аялар хъжен тийизвай дуьшуьшарни тIимил туш. Дишегьлиди неинки вичин сагъламвилиз зиян гузва, гьакIни бедбахтвилин дуьшуьшарни кьилел къвезва, абур аял чIуруникди рекьизвай дуьшуьшарни тIимил авач.

ИкI тахьун патал вуч авун лазим я? Меслят къачун патал дишегьлийрин консультацидиз фена кIанда. Медицина са къатда вилик физва, гзаф кьадар контрацептивар ава. Яни аял хьана кIанзавачтIа, хъвана кIандай дарманарни алай вахтунда тIимил авач. Амма абур гьар са дишегьлидин сагъламвилиз килигна духтурди, гинекологди гьи дарман хъун лазим ятIа, меслят къалурда. Жува фена аптекдай акатай дарман къачуна кIандач. ГьикI хьи, сагъламвал виридан сад хьтинди туш. Са дишегьлидиз кьадай контрацептив муькуьдаз такьунни мумкин я.

▪ **Маналу суьгьбет авунай, хъсан меслятар къалурунай чухсагъул. Чаз куьне духтурвилин пеше гьикI хьана хкянатIа ва квехъ вуч аял-хизан аватIа, лагьанайтIа кIанзавай.**

- Зун духтурдин хизанда хана. Зи буба Лазер Ягьияев РД-дин лайихлу духтур тир. Ада гзаф йисара Дербент шегьердин больницайра кьилин духтурвиле кIвалахна. Ам рагьметдиз фена са шумуд йис я. Гьеле аял чIавалай бубадин пеше акваз, адан гъилелай сагъ хъхьай, адаз алхишарзавай ксар акваз, захъни анжах духтур хьунин, инсанрин сагъламвилин къаравулда акъвазунин мурад авай. Гьелбетда, и пеше хкягъунин карда бубади заз къалурай чешне кьилинди я.

Захъ са хва ава. Лезгийри “РикI шадардай балаяр хьурай, я Аллагь!” лагьана алхишда. Завайни жуван хцел дамах ийиз жеда. Авай сад я лагьана, ам за харуз-цIаруз хвенач. Гьавиляй алай вахтунда Махачкъалада авай Россиядин правовой академиядин 3-курсуна вири хъсан къиметар аваз кIелзавай ада зун вичин агалкьунралди шадарзава. Гьа и мукьвара “Лезги газетдини” зи хва Сулейманан агалкьунрикай кхьенай. И кардай квез чухсагъул лугьуз кIанзава чи жегьил несилдик руьгь кутазвай. Илимдиз камар къачузвай Сулеймана Москвадин, Казандин, Саратовдин международный конференцийра иштиракна ва гьалибвилер къазанмишиз, приздин чкаяр кьаз зун шадарзава. Къуй вири дидеяр чпин балайри икI шадаррай. Чпихъ сагълам, акьуллу балаяр авай хизанарни артух хьурай!..

“АЙБОЛИТ”

Чир хьун хъсан я

• **Къеце мекьи я.** И кар себеб яз жуьреба-жуьре азарар пайда жезва. Вуч ийин? Сад лагьайди, беден чимидаказ хуьх. Саки гьар юкъуз серг ва чичIек ишлемиша. Генани сергни чичIек куьлуь авуна са банкадиз вегьена, сив кIевирда. Ахпа зур сятдилайни, банкадин сив ачухна, 5-6 сеферда нерай ва сивяй дериндай нефес чIугвада. И кIвалах йикъа 7-8 сеферда тикрарда.

• **Тумавар хьанвайла**, зверобойдин ягълудалди сагъариз жеда. ИкI хуьрекдин са тIурунавай зверобойдин ягълу ва гьакьван вазелин сад садак какадарна, памбагдал эцигна, 10-15 декьикьада нерин хиле твада.

• **Мадни**, тумавар хьанвайла, са тIурунавай къацу чайдал са стакан ргазвай яд илична ам чимиз амукьдалди тада. Ахпа нерин гьар са хел и къаришмадалди чуьхуьда. И кIвалах йикъа 5-6 сеферда тикрарда.

• **Мекьивал** себеб яз азарлу хьанвайла, какадин кьве хъипедик хуьрекдин кьве тIурунавай дуьдгъвер ва са тIурунавай виртни гъуьр какадарна, йикъа чайдин са тIурунавайди фу недалди вилик ишлемишун меслят къалурзава.

• **Юкьва купул** (радикулит) авайла, 300 грамм михьи спирт, 10 мг. камфордин спирт, 5мл. йод, 10 таблетка регъвенвай аналгин, вири сад садак какадарна, 21 юкъуз мичIи чкада хуьда. Ахпа ам ксудалди вилик юкьвавай гуьцIда. Ихьтин дарманди тIал фад секинарда.

• **Жалгъаяр** тIазвайла, са пай газардин, 2 пай редискадин миже сад садак какадарна, йикъа пуд сеферда хуьрек недалди вилик 0,5 стакандавайди хъвада. Пуд гьафтеда гьар юкъуз хуьрекдин са тIурунавай балугъдин чIем ишлемишайтIа жалгъайра авай кпул акъатда.

• **Малум тирвал**, гьаваяр дегиш жедайла, яшлу инсанрин бедендавай хронический азарри чпикай хабар гуда. Месела, далу тIазвайла остехондроз ва я радикулит авайла, прополисдин кIалубдикай атIанвай кьелечI пластинкаяр пластырдалди тIазвай чкайрик кукIурна, 2-3 юкъуз тада. ТIал къвез-къвез секин жеда. Эгер тIазвай чкайрал вахт-вахтунда прополисдин пластинкаяр эцигайтIа, тIал яргъал вахтунда квахьда.

• **Гзаф вахтара** яшлу инсанрин гъилеринни тупIарин жалгъаяр тIар жеда. И вахтунда агъадихъ галай рецептдикай менфят къачу: набатадин ягълу, горчица ва вирт (гьар сад хуьрекдин са тIурунавайди) вири сад садак какадарна, са тIимил чими авуна, ам куьтягь жедалди тIазвай чкайривай гуьцIда. Жалгъайрин тIал секин жеда.

• **Пихтадин** ягълу гзаф азаррин дарман я. Месела, радикулит аваз, жалгъаяр тIазвайла, пихтадин ягълу юкьвавай ва тIазвай маса чкайривай гуьцIун меслят къалурзава.

• **Свах тIазвайлани** пихтадин ягълудай памбаг кьежирна, тIазвай сухвал эцигда. Са 10 декьикьадилай памбаг алудда. Ихьтин процедура 2 сятдилай тикрар хъийида.

• **Бедендин** са чка фалужди янавайла, тади гьалда далу, руфун, хур кьел ва я сирке квай цяй чуьхуьн меслят къалурзава. ГьакIни бедендиз ивини чимивал сад хьиз пай жедайвал гъилеривайни кIвачеривай къайи яд гуьцIда. Ихьтин чуьхуьн лап важиблу я.

• **МетIен** дамаррал таб акьалтайла, хуьрекдин пуд тIурунавай пурнийрал кьве стакандавай ргазвай яд илична са тIимил вахтунда тада. Ахпа метIерал и къаришмадин компресс эцигда.

Сочида хъуьтIуьн XXII Олимпиада кьиле физва

“Чахъ агакьариз жедач…”

Гьазурайди -
Рагнеда РАМАЛДАНОВА

2014 - йисан 7-февраль вилив хуьз саки 7 йис тир. Эхь, тарих рикIел хкайтIа, гьа икьван вахт вилик, 2007-йисан 4-июлдиз Гватемалада Международный Олимпийский комитетдин (МОК) 119-сессиядал кьабулай къарардин бинедаллаз Олимпиададин XXII къугъунрин ва пуд сятинилайни артух вахт са легьзе хьиз акъатун патал ам тешкилай ксари еке зегьметар чIугурдал са шакни алач.

ГьикI кьиле фена мярекат?

Сочидин Олимпиада ачухаруниз талукьарнавай мярекатдиз Сочидин “Фишт” стадиондал 40 агъзур кас тамашна, телевизоррай кидин, Швейцариядин, Швециядин, Норвегиядин ва Канададин командайриз ганай. Ибур Олимпиадада иштиракзавай виридалайни викIегь уьлквейрин жергедай тирди сир туш.

Мярекатдикай, шоудикай, куьрелди лугьуз хьун лап четин я. Ам, дугъриданни, халис сувариз элкъвейдакай Интернетда ам ачухайвалди пайда хьайи хабаррини, шикилри шагьидвалзава. Къейд авун лазим я хьи, и мярекатдин тешкилатчийривай Россиядин милливал, адетар, тарих санал - са сегьнедалкъалуриз алакьна.

Любадин ахвар: гъвечIи руша ахвара аваз “цавара лув гун”, чи зурба уьлкведин гьар са пIипI, гьар са регион: Урал, Камчатка, Сибирь... къалурун, сегьнедал Олимпиададин ярчар: Мишка, Зайка ва Леопард пайда хьуни иллаки руьгь хкажна. И чIавуз рикIел СССР-да хьайи гатун Олимпиада хтана: а чIавуз Олимпийский Мишкади вич мад хкведа лагьайди тир эхир. Гзафбуруз, абурун жергедай яз зазни, алатай девиррин музыкади гзаф таъсирна, ам шоудин тешкилатчийривай рикIиз кужумдайди хкягъиз алакьнавай: чи аял вахтарин, масадбурун жегьил девиррин манийри, музыкади фикирар хиялар яргъаризни тухузвай. Амма виридалайни гзаф зак “Тату” группади тамамарзавай “Чав агакьариз жедач” мани хкягъуни лувар кутуна. Са кар инанмишвилелди, къейд ийиз жеда: ихьтин дережада аваз Олимпиада ачухаруниз талукьарнавай мярекатдай дуьньядин амай уьлквейривай чахъ гьелелиг агакьариз бажагьат алакьнава.

Къейд авун лазим я хьи, тарихдин чинрикай: Сад лагьай Пётрдин девир, Болконскийди ва Безухова иштиракай бал, Октябрдин инкъилаб, СССР-дин девир ва гьа иник акатзавай 80 - йисар, Олимпиададин лишан тир элкъвей 5 гьалкъа пуд балкIанди сегьнедал гъун, Россиядин Гимн тамамарун, зурба майдандилай - сегьнедилай - Олимпиададин ЦIун чирагъар гваз чи машгьур спортсменри, Олимпиададин чемпионри, Владислав Третьяка ва Ирина Роднинади цIун еке къаб галай патахъ чукурзавай легьзеяр... иллаки фикир желбдайбуруз элкъвена.

Жуван уьлкведа сифте сефер яз спортдин икьван еке метлеб авай акъажунар ачухун гьикьван шад жедай кар я. Санлай къачурла, чаз телевизордай хъсан ери аваз акур и мярекат арадал гъун патал 2500-далай виниз актёрри, 2200-далай виниз кьуьлердайбуру, 1700-дав агакьна акробатри... иштиракна.

Россиядин машгьур ксари Олимпиададин пайдах тухузва

Паралимпиададин XI къугъунрин меркез Россиядин Сочи шегьер яз хкянай. Икьрар кутIунайдалай кьулухъ МОК-дин а чIаван президент Жак Роггеди Сочи гъалиб хьун тебрикнай.

Им, дугъриданни, Сочиди гъалибвал къазанмишун тир, гьикI лагьайтIа, спортдин виридалайни кьилин и акъажунар кьиле тухун патал арзааяр ганвай шегьеррин арада (Сочини кваз) 7 шегьер авай: Зальцбург (Австриядин федеративный республика) Харкан (Испания), София (Болгария), Боржоми (Гуржистан), Алма-Ата (Къазахстан), Пхенчхан (Кьиблепатан Корея). Ибурун арадай гуьгъуьнлай пуд шегьер: Сочи, Зальцбург, Пхенчхан шегьерар-кандидатар амукьна. Ахпани, МОК патал “Сочи -2014” Заявочный комитетдин генеральный директор Дмитрий Чернышенкодин презентациядихъ галаз таниш хьайидалай кьулухъ, международный Олимпийский комитетдин вице-президент Чихару Игайедин докладдин бинедаллаз чи хийирдиз къарар кьабулнай.

Эхиримжи гьафтеда Россия, Сочи, Олимпиада чилин шардал чпикай виридалайни гзаф кхьизвай ва рахазвай чкайриз элкъвена лагьайтIа, са кIусни ягъалмишвал авач. 7 - февраль яргъалди рикIера амукьдай вакъиадиз элкъвена. Нянин сятдин 9-даз 14 декьикьа кIвалахайла, Олимпиада ачухуниз талукьарнавай шоу - мярекат хьана, лигайбурун кьадар кьуд миллиарддилай виниз тирди малум хьанва. Авайвал лагьайтIа, масакIа хьун гуьзлемишни ийизвачир. ГьикI хьи, Россиядин тарихда сад лагьай сеферда кьиле физвай хъуьтIуьн Олимпиада ачухуниз талукь мярекат вини дережада аваз кьиле фин садани шаклувилик кутазвачир.

Интернетда гзаф сайтра кхьизвайвал, виридан вил яраб Россияди мярекат гьи тегьерда тешкилдатIа, ам гьикьван гуьрчегди жедатIа, чпин веревирдер кхьизвай.

Зи фикирдалди, лап гуьрчегдиз, аламат жедай тегьерда туькIуьрнавай сценарий. Гьар са уьлкведин спортсменар сегьнедал хкаж жезвай вахт - им гьар са Олимпиададай аквазвай, тикрар жезвай легьзе я, амма и сеферда абур са гьихьтин ятIани дериндай винел хкаж жезвай, имни чи Олимпиададин цIийивал тир. Мадни къейд тавуна жедач, дизайнеррини хъсан зегьмет чIугунвай: заз саки вири уьлквейрин спортсменрин пекпартал бегенмиш хьана. Артух фикир лагьайтIа, за Россиядин, США-

Олимпиададин ЦIун къаб куькIуьрайла

“Фишт” стадиондал фейерверк

Дагъустанда - Олимпиададин гьуьрметдай

Алатай жуьмя юкъуз, Сочида Олимпиададин къугъунар ачухзавай чIавуз, чи республикадани спортдин виридалайни зурба акъажунрихъ галаз алакъалу яз мярекат кьиле фена. Йифен сятдин 10-даз, Олимпиададин къугъунар официальнидаказ ачухайдалай кьулухъ, Махачкъаладин аэропортуниз гьахьзавай чкадал эцигнавай Олимпиададин ЦIай авай къапуник шад гьалара цIай куькIуьрна. И мярекатда РД-дин Гьукуматдин членри, РД-дин Халкьдин Собранидин депутатри, спортсменри, общественностдин векилри иштиракна.

ЦIай Олимпиада акьалтIдалди хкадардач.

ХъуьтIуьн жуьрейрай

Алай вахтунда кьиле физвай хъуьтIуьн Олимпиададе спортдин агъадихъ галаз жуьрейрай спортсменри чпин устадвал къалурзава: биатлон, бобслей, лыжайрал алаз авахьун, кёрлинг, лыжайрай двоеборье, лыжайрай гонкаяр, лыжайрал алаз трамплиндилай хкадарун, алеррин спорт, скелетон, конькийрал алаз йигиндаказ катун, сноуборд, конькийрал алаз муркIадал къугъунар (фигурное катание), фристайл, муркIадал хоккей, шорт-трек.

Къейд авун лазим я хьи, XXII Олимпиададин къугъунрик цIи сифте сефер яз командайрин арада муркIадал къугъунар кутунва. Икьван чIавалди Олимпиададин къугъунрик спортдин муркIадал къугъунрин жуьредай анжах жуьт ва кьилдин ксарин программаяр квай.

Сочидин Олимпиададин дневник

Олимпиада кьиле физ къе 6 лагьай югъ я. Акъажунрин сад лагьай юкъуз, 8-февралдиз, чи спортсменрилай медалар къазанмишиз алакьнач. Амма гуьгъуьнин юкъуз лагьайтIа, санлай 4 медаль къазанмишна, гьа гьисабдай яз къизилдин са медални.

РИКIЕЛ ХКИН: къизилдин медаль чи командадин киседиз муркIадал къугъунай хкянавай командадин спортсменри гъана. Олимпиадада и жуьредай чи уьлкведин командади къалурай агалкьунар виридалайни хъсанбур хьана: Россиядин фигуристри командайрин арада 1-чка, талукь тирвал, къизилдин медаль къазанмишна.

Къейд авун лазим я хьи, Олимпиададин къугъунра иштиракзавай Россиядай тир виридалайни жаван рушан - Юлия Липницкаядин - 15 йис я. Адани и акъажунра вичин гьунарар лап вини дережада аваз къалурна. Къецепатан уьлквейрин журналистри чпин массовый информациядин такьатра Юлия Липницкаядиз “Россиядин гъвечIи якъут” лагьанва. Алай вахтунда ам Москвада ава, гьа ина ада гьазурлухвал аквада, вичин устадвал руша кьилдин ксарин программадик квазни къалур хъийида.

Акъажунрин 4 лагьай юкъуз чи уьлкведин командади конькийрал алаз йигиндаказ катунай гимишдин са медаль къазанмишна. Спортдин и жуьредай медаль къачун чи командади гьич гуьзетни тавур кар хьана. Авайвал хиве кьуртIа, и жуьредай Нидерландрин, Кьиблепатан Кореядин ва Японяядин спортсменар лап викIегь я. ИкI, 500 метрдиз катунай Ольга Фаткулина 2-чкадиз лайихлу хьана, Кьиблепатан Кореядай тир кьве сеферда Олимпиададин чемпионка Ли Сан Хва чи спортсменкадилай вилик акатна.

11-февралдиз хъсан патахъ дегишвал кутурбур фигуристар я. ИкI, Татьяна Волосожар ва Максим Траньков 84,17 баллдиз лайихлу хьана. Ихьтин нетижа къазанмишуналди абур Германиядин патай экъечIнавай Алёна Савченкодилай (украинви руш) ва Робин Шолковыдилай 4 баллдин вилик ква.

12-февралдиз Олимпиададе командаяр авай гьал:

Чка	Уьлкве	Къизил	Гимиш	Буьруьнж	Вири
1	Норвегия	4	3	4	11
2	Канада	4	3	2	9
3	Германия	4	1	0	5
4	Нидерланды	3	2	3	8
5	США	2	1	4	7
6	Швейцария	2	0	0	2
7	**Россия**	**1**	**3**	**3**	**7**
8	Австрия	1	3	0	4
9	Франция	1	0	2	3
10	Беларусь	1	0	0	1

Бажарагълу пагьливан

Эдуард ГЬАЖИБЕГОВ,
“Эренлардин сес” газетдин кьилин редактор

Докъузпара райондин къадим Каракуьре хуьряй инкъилабдилай виликан девирдани лезгийрин меденият, сеняткарвал вилик тухуз, чпин устадвилин дережа хкаяргъи тупIарин арада верги авай шуьшедин пуд къаб кьунва. “Буюр, хкягъа” - лугьузва. Муъмин касди къалурна: “сифтегьанди хкягъайтIа, вакай къелечи жеда, кьвед лагьайди хкяда-каркачи, пуд лагьайди хкяда - пагьливан хкатда”. Пелез къайи гьекь акъатнавай Алихана пагьливандин верги авай къаб хкяна.

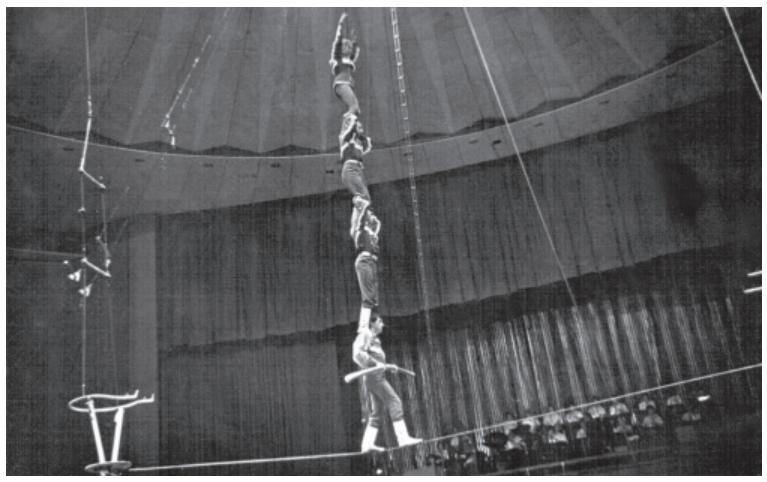

Р.Алиханова вичин къуьнерал кьуна пуд кас симинилай тухузва

жиз ва нетижаяр къазанмишиз хьайи хейлин ксар акъатна. Ахьтинбурун жергеда симинин пагьливанар тир Алихановри кьетIен чка кьазва. И хизандин кьил Шагьлара вичин хва Алиханаз симинин пагьливанрин надир устадвиликай, абурун викIегьвиликай суьгьбетардай. Алиханан руьгьди бубадин гафар кужумна, ам кIвалин гегьенш дегьлизда кьве кьилизни мягькем хкар яна, цIил чIугуна, анал къугъваз эгечIна.

Садра Алиханаз ахвар акуна: адан патав жив хьиз, лацу чуру квай, чина женнетдин нур авай кьуьзуь итим атанва. Ада вичин шуькIуь ва

Хайи кIвалин дегьлизда къачур сифтегьан чирвилер, гила устадвал яз инсанрин арадиз акъудунин къастунив ацIанвай Алихан Азербайжандин районриз физ, ана къугъваз хьана. Алиханан устадвал, къугъунрин кьуьруькар, нумраяр, уюнар гегьенш жезвай. Ам симинин пагьливанрикай сифте яз велосипеддаллаз фена. Пагьливан Алихан къугъвадайла, майданар инсанрив ацIана жедай, адахъ къемеди амалар акъуддай, бажарагълу кваса Байрамов Керимханни галай. Пагьливан Алиханан устадвилиз ва алакьунриз фикир тагана тунвач: 1969-йисалай ам Бакудин госциркиниз кьабулна. 1972- йисуз адаз “Азербайжан ССР-дин лайихлу артист” лагьай тIвар гана.

Садра Бакудин Шаумян районда Алихан нубатдин сеферда симинал къугъвадайла, адахъ галаз са жегьил пагьливан, эрмени руш гьуьжетариз экъечIна. Симинин пагьливанри сада садан патавай симер чIугунвай, жуьреба-жуьре нумраяр къалурзавай. Тамашачийри абуруз са жуьреда, барабарвилин къимет гузвай. Вичин устадвиликай менфят къачуна Алихана, вич алай симинилай хкадарна, къунши симинал алай эрмени руш къужахда кьуна. Ахпа адан симинилай вичин симинал хкадар хъувуна, ам гьачада ацукьна... Пул квай эрменийри, пехилвиляй Алиханан симинихъ серный кислота гвяна, пагьливан сим кьатI хьана, чилел алукьна, адан кIвач хана. Алихана, вич набут хьайила, вичин пеше давамарун патал хва Рзахан симинал желбна. Бубайрин устадвилин тежриба гила жегьил Алихановри давамарзава. Къе абур Москвадин циркинани къугъвазва.

Алихан ва Цовкра хуьряй тир Рабадан Абакаров хъсан ярар-дустар, симинин сирер чидай, устадвал хкаждай ва дагъви халкьдин искусство вилик тухуз еримишай сифтегьан чубарукар я.

1981- йисан 8-майдиз Алихановар Махачкъаладин “Динамо” стадиондал къугъвана. Хуьруьнвийриз ДГУ-дин проректор Завир Абдулкеримова ва адан стха Сабира къунагъдиз атун теклифна. Теклифдин дережа хвейи Алихановри Абдулкеримоврин стхайриз чпин устадвилин легьзейриз талукь са шикилни туна: “Играми ватанэгьлийриз Алихановрин патай”.

Серенжемар кьабулзава

ИТАР-ТАСС-ди хабар гузвайвал, Россиядин Федерацияда 2016-2020-йисара физкультура ва спорт вилик тухун патал тайин мурадрихъ элкъуьрнавай федеральный программадиз 97,3 миллиард манат пул чара ийида, гьа гьисабдай яз 73, 98 миллиард манат федеральный бюджетдай. Программа уьмуьрдиз куьчуьрмишун патал чкайрин бюджетрай 18,9 миллиард, бюджетдинбур тушир чешмейрай лагьайтIа, 4,5 миллиард манат пул рекье твада.

И документдал асаслу яз, и йисара массовый спортдал машгъул жедай, гьа гьисабдай яз набут инсанар патални спортдин 352 объект эцигун пландик кутунва. РФ-дин Олимпиададин ва Паралимпиададин къугъунрин программадик акатзавай спортдин жуьрейрай хкянавай командаяр таъминарун патал 18, 7 миллиард манат чара ийида. Россиядин 9 вуздик ва Олимпийский резервдин 5 училищедик акатзавай РФ-дин хкянавай командаяр патал спортсменар гьазурдай центраяр цIийикIа туьхкIуьр хъувун, анра эцигунар авун патални госбюджетдай саки 26,5 миллиард манат чара ийида.

“И программадин сергьятра аваз арадал гъайи спортдин инфраструктуради Россиядин Федерациядин хкянавай милли командаяр патал спортдин хъсан гележег гьазурдай шартIар таъминарда”,- къейдзава чешмеди.

Дагъустандин кIвенкIвечивал

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И мукьвара Махачкъалада армспортдай жаванрин арада Дагъустандин кIвенкIвечивал къазанмишун патал акъажунар кьиле фена. Ана иштиракай Ахцегь райондин жаванрин хкянавай командади спортдин и жуьредай хъсан устадвал авайди къалурна: ирид касдикай ибарат тир командадин спортсменрикай ругуд кIвенкIвечи чкайриз лайихлу хьана. Абурукай кьве спортсменди -1, кьведа - 2, мадни кьведа 3-чкаяр кьуна. ИкI, 60 кг-дин заланвал авайбурун арада **АЗИМОВ Назим**, гзаф заланвал авай спортсменрин арадани **АЛИСКАНДЕРОВ Эльдар** 1-чкайриз лайихлу хьана. Къейд авун лазим я хьи, и акъажунра иштиракай ва хъсан нетижаяр къалурай вири спортсменри Ахцегьрин 2-нумрадин ДЮСШ-дин Гъуьгъвезрин хуьре кардик квай филиалда армспортдай тренер **Исамедин ШАГЬЭМИРОВАН** гъилик вердишвилер къачузва.

Ахцегьрин жаван спортсменар Россиядин лайихлу тренер Гь.Алибеговахъ галаз

Алай вахтунда Назим Азимова ва Эльдар Алискандерова армспортдай Дагъустандин жаванрин хкянавай командадик кваз Россиядин жаванрин арада кIвенкIвечивал къазанмишун патал мукьвара Екатеринбург шегьерда кьиле фидай акъажунриз гьазурвал аквазва.

Кьуьд

Дагъустандиз эхирни кьуьд атана, живерни аязар галаз. “Лезги газетдин” фотокорр Гьуьри ИСАЕВАДИЗ Махачкъаладин кьуьд икI акуна.

Нубатдин сефердани нетижаяр тагайтIа…

Эгер нубатдин кьвед лагьай раунддани тайин нетижаяр тагайтIа, Сириядин оппозицияда авай делегация Женевада Сириядин гьакъиндай кьиле физвай баришугъвилин рахунрикай хкечIун мумкин я. Идан гьакъиндай оппозициядин делегациядин векил Луэй Сафиди малумарна.

"Эгер рахунра са жуьрединни вилик финар тахьайтIа, за фикирзава хьи, пуд лагьай раунд кьиле тухун вахт гьакI акъудун жеда", - лагьана ада Женевада кьиле физвай рахунрин сад лагьай йикъалай гуьгъуьниз.

Хабар гайивал, Сириядин гьакъиндай кьиле физвай рахунрин кьвед лагьай раунд алатай ислен юкъуз башламиш хьана. Луэй Сафиди къейд авурвал, оппозициядин делегацияди и вичин фикир Сириядин месэлайрай ООН-дин ва Арабрин государствойрин Лигадин махсус векил Лахдар Брахимидив агакьарна. Ада мадни къейдна хьи, эгер рахунра са тIимил кьванни вилик финин лишан аваз хьайитIа, оппозицияди рахунар давамарда.

Рахунрин сад лагьай юкъуз са жуьрединни нетижаяр арадал атанач, рикIел хкизва "Россия 24" телеканалди. Сириядин президент Башар Асадаз аксибуру, гьа виликрай хьиз, власть чпив вахкун истемишзава. Рахунрин кьвед лагьай юкъуз Лахтар Брахими гьукуматдин ва оппозициядин делегацийрихъ галаз кьилди-кьилди гуьруьшмиш жеда.

ИТАР-ТАСС-дин делилралди, международный сообществодин эмиссарди гуьгъуьнин йикъара терефар саналди тир малумат гваз экъечIун патал вири къуватар ишлемишда. "Документда Сириядин аслу туширвал, уьлкведин территорийрин битаввал хуьз, терроризмдихъ галаз женг чIугваз ва Женевадин коммюнике тамамдаказ кьилиз акъудиз гьазур тирди къалурун лазим я", - хабар гана дипломатвилин чешмеди. Малум я хьи, Лахдар Брахимиди меслятар кьиле тухунив эгечIунин тегьер дегишарунин къарар кьабулна: кьилди-кьилди делегацийрихъ галаз гзаф гуьруьшмиш хьун пландик кутунва, саналди тир заседанияр гьукуматдин ва оппозициядин патай тир командайрин фикирар мукьва хьайитIа, эвер гуда.

Вахтуналди ислягьвал хуьнин икьрар чIурунай тахсир кутуна

Алатай йикъара Азербайжанди Къарабахдин терефдихъ гуьлле гун акъвазарунин икьрар 50 сеферда кьван чIурна. Идан гьакъиндай, Armenia Today-ди хабар гузвайвал, Эрменистандин оборонадин министерстводин пресс-секретарь Арцрун Ованнисяна хабар гана. Ада гъавурдик кутурвал, гуьлле гун гьам кьве уьлкведин сергьятдал, гьакIни Азербайжандин ва Къарабахдин кьушунар алай цIарцIелни кьиле фена.

Азербайжандин терефди сергьятдал алай зонада активвал къалурзавайди Миноборонадин пресс-секретарди гьеле алатай ял ядай йикъара малумарнай. Гьа са вахтунда Азербайжандин руководствони Эрменистандин тIварцIихъ гьа ихьтин наразивилер гваз экъечIна. И уьлкведин оборонадин ведомстводи хабар гайивал, эхиримжи йикъара гуьлле гун акъвазарунин икьрар эрменийри 49 сеферда чIурна. "Гьар гьикI хьайитIани, душманди авур гьужумар жавабдин гуьлле гайила, акъваз хьана", - къейдзава малуматда.

6-февралдиз ОБСЕ-дин Минскдин дестедин Россияди США-дин ва Франциядин векилар квай Къарабахдин чуьруьк къайдадик кухтунин рекьяй" международный дестедин сопредседатель Джейнс Уорлика малумарайвал, Эрменистанни Азербайжан Сочида Олимпиада авай вахтунда гуьлле гун вахтуналди акъвазарунин гьакъиндай меслят хьанай.

Эрменистандинни Азербайжандин сергьятдал ва Азербайжандинни Къарабахдин кьушунар сад-садал гьалтзавай цIарцIел гьалар январдин юкьвара къизгъин хьана. Эхиримжи са шумуд гьафтеда терефри яракьлу хейлин чуьруькар кьиле фейидан гьакъиндай хабар гузва. Жавабдарвални абуру садасадан хиве твазва. Алай вахтунда агъа кIан кьве аскер телеф хьайиди малум я.

Эрменистан ва Азербайжан Дагълух Къарабахди Азербайжандилай аслу туширвал малумарай 1990-йисарин сифте кьилерилай дяведин гьалара ава. И яракьлу чуьруькдихъ галаз алакъалу яз Эрменистандин куьмекни галаз Къарабахдин кьушунри и региондал гуьзчивал авуна. 1994-йисуз Россиядин арачивал аваз Азербайжанди, Эрменистанди ва кваз кьун тавунвай Дагълух Къарабахдин Республикади гуьлле гун акъвазарунин гьакъиндай икьрардал къулар чIугунай. ЯтIани терефри и икьрар мукьвал-мукьвал чIурзава.

Сочида Олимпиада 7-февралдиз башламиш хьана. Ам башламиш жедалди са тIимил йикъар амаз Россияди яракьлу чуьруькра авай вирибуруз Олимпиададин къугъунар кьиле физвай вахтунда ислягьвал хуьниз эвер гана.

Россиядиз хтанани, хтаначни малум туш

РФ-дин оборонадин виликан министр Анатолий Сердюкован езне (вахан итим) Валерий Пузиков федеральный розыскда авайди яз малумарнава. Идан гьакъиндай 10-февралдиз, и кардихъ галаз таниш чешмедал асаслу хьана, "Интерфакс" агентстводи хабар гузва.

Агентстводин суьгьбетчидин гафаралди, къайдаяр хуьдай органривай уголовный дело къарагъарнавай Пузиков авай чка тайинариз

жезвач. Чешмеди фикирзавайвал, Сердюкован езне уголовный рекьяй вичин гуьгъуьна къекъуьнин къурхулувал аваз 2013-йисуз Россиядай катна. 2013-йисан февралдиз СМИ-ри, гьакъикъатдани, Пузиков чи уьлкведай экъечIна фейиди малумарнай, амма идалай гуьгъуьниз ам РФ-диз элкъвена хтанани, хтаначни, малум туш.

Пузиковаз талукь яз уголовный делояр къарагъарайди СМИ-ра мукьвал-мукьвал къейднай. Кьилди къачуртIа, адак бюджетдин гьисабдай ял ядай "Житное" тIвар алай базадиз рехъ тухунай тахсир кутунай.

2014-йисан 22-январдиз Пузиковаз талукь яз ада 12 миллин манат чуьнуьхнавайдан гьакъиндай уголовный дело къарагъарнай. Силисдин фикирдалди, 2010-2013-йисара оборонадин министерстводи къалп договорралди, автомобилар кирида кьуна лагьана, Пузикован гуьзчивилик квай фирмайриз пулар янай. Идалай гьейри, ведомстводи "Россиядин оборонадин министерстводин Санкт-Петербургдин инженерно-технический центр" ГУП-дин тапан къуллугъчийриз мажибар гана. (Пузиков а чIавуз ГУП-дин генеральный директордин заместитель тир).

Сердюков 2012-йисан зулуз оборонадин министрдин къуллугъдилай алудна. Гьа са вахтунда армияда коррупциядин гьакъиндай са жерге уголовный делояр къарагъарна.

ШартIуналди кьве йис кар гана

Москвадин патав гвай Орехово-Зуево шегьердин агьалидиз кихлигдай дишегьли яна кьинай шартIуналди кьве йис кар гана. Идан гьакъиндай РФ-дин Силисдин комитетдин сайтдай хабар гузва. 31 йис хьанвай Андрей Вальдбауэр РФ-дин УК-дин 107-статьядай тахсирлу авунва. Психиотрический экспертизади къалурайвал, тахсиркарвал ийидай вахтунда адавай вичин гьерекатрин патахъай жаваб гуз жезвачир.

Валдьбауэр ва адан 37 йис хьанвай паб

Юлия Бондаренко 2013-йисан мартдиз чпиз кихлигун патал 62 йис хьанвай кихлигдайди тир Марина Морозовадин патав фена. Гъуьлуьни папа адавай бизнесда гьалтзавай четинвилер алудун патал куьмекун тIалабна. (Бондаренко парар санай масаниз тухудай фирмадин директор, Вальдбауэрни и фирмадин шофер тир). Кихлигдай дишегьли абуруз са шумуд сеферда кихлигна, итимдини папа адан алахъунрай фалчидиз заргаррин безекар ва яшайищда герек къведай техника гана.

2013-йисан майдиз Морозовади Бондаренкодиз адан итимди ам вичи-вич рекьидай чкадал гъиз кIанзавайдакай ва бизнесни итимдиз вичиз вахчуз кIанзавайдакай малумарна. Кихлигзавайда и месэла, эгер адаз вичиз машин багьишайтIа гьялиз жеда лагьана малумарна. Вальдбауэра лагьайтIа, Морозовади ам алдатмишарзавайдахъ чIалахъариз чалишмиш хьана, амма паб адахъ агьанач. Июлдин сифте кьилерай Бондаренкоди итим кIваляй акъудна. Идалай гуьгъуьниз кихлигзавай дишегьлиди хизандин членриз зенгер авун давамарна ва машин тIалабиз хьана. Эгер ада машин тагайтIа, запабра твада лагьана кичIерар гана.

8-июндиз Вальдбауэр Морозовадин квартирадиз атана, ам бамишарна, ахпа са шумуд сеферда ам чукIулдалди яна. Идалай гуьгъуьниз ам чуьнуьх хьана, и тахсиркарвилин шагьид хьайи Морозовадин, фалужди яна, месел алай дидеди силисчийриз тахсиркарвал авурдан тIвар кьуна.

"Буйнакскдин" бандитрин десте ва абурун кьил тергна

Махачкъалада махсус серенжем кьиле тухудай вахтунда декабрдиз Волгоградда хьайи терактар тешкилунихъ галаз алакъа авай "Буйнакскдин" бандитрин дестедин вад член тергна.

Боевикрин десте 8-февралдин пакамахъ Гагаринан куьчеда авай са кIвале элкъуьрна кьуна. Рахунар кьиле фейи вахтунда боевикрикай сада рей гана, муькуьбуру кIваляй экъечIуникай кьил къакъудна ва анай экъечIиз чалишмиш хьана. Къуватрин къурулушрин къуллугъчийри квартирадал гьужумна ва ана аваз хьайи вад боевик тергна, хабар гузва "Кавказский узелди".

Терг авунвай боевикар вужар ятIа чир хьанва. Абурун арада Абдул-Малик лакIаб алай (урус вагьабит) 25 йис хьанвай Алексей Пашенцев авай. Ам "Буйнакскдин" бандитрин дестедин ва Волгоградда терактар авур иштиракчийрин кьил тир. Пашенцев Белгородский областдин агьали я, ам яргъал вахтунда федеральный розыскда авайди яз малумарнавай, хабар гузва Life News-ди.

Яна кьейибурун арада гьакIни 1993-йисуз дидедиз хьайи Абдурагьман-Сугори Мегьамедов, 1986-йисуз дидедиз хьайи Омар Тажудинов, 1977-йисуз дидедиз хьайи Марат Ибрагьимов, 1983-йисуз дидедиз хьайи Мегьамед Исаев авай. РФ-дин Силисдин комитетдин чешмедал асаслу хьана "ЦIийи газетди" кхьизвайвал, вири боевикар терактар тешкилунихъ, Буйнакский районда полициядин къуллугъчийрин уьмуьрдиз къаст авунихъ, рэкетдихъ ва бизнесменривай пулар къакъудунихъ галаз алакъалу я.

ЮГО-руди хабар гайивал, Волгоградда 29 ва 30- декабрдиз кьве теракт кьиле фена. 29-декабрдиз ракьун рекьин вокзалдик металл жагъурдай рамкадин вилик хъиткьиндай шей кардик акатна. Теракт хьайи чкадал 14 кас телеф хьана, мад 4 кас больницайра кьена. 30-декабрдин пакамахъ шегьердин районрикай сана троллейбусда хъиткьинун арадал атана. Нетижада 16 кас телеф хьана.

И терактрай жавабдарвал кьадарсуз са пад язавай исламиствилин "Ансар аль-Сунна" дестеди вичин хивез къачуна. 30-январдиз террориствилиз акси Милли комитетди чпин чандилай гъил къачур кьве кас вужар ятIа тайинарна: абур "Буйнакскдин" дестедин членар Аскер Самедов ва Сулейман Мегьамедов яз хьана. 5-февралдиз Избербашда "Кьадардин" бандитрин дестедин кьил тергна. Ада винидихъ тIварар кьунвай хьтин, чпин чандилай гъил къачузвай, ксар гьазурзавай.

Рекъемар

• Россиядин статуправленидин малуматдал асаслу яз, чи уьлкведа **160 агъзур** тешкилатди гражданриз яшайищдин рекьяй жуьреба-жуьре къуллугъарзава.

• Россияда **33 миллион** пенсионер ава. Гьар кьуд лагьайди чпин кIвалера кьилди, мукьвабурувай яргъа яшамиш жезва.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 35,00 манат,
1 евро - 47,53 манат,
къизил (1 гр) - 1435,00 манат,
гимиш (1 гр) - 22,60 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкьдин Собрание,
РД-дин Гьукумат

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. ГЪАСАНОВА

Чап ийиз вахкана сятдин 17.00

Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гъазурна.

Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 9705

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

Сулейман-Стальский райондин къулан СтIалрин хуьре яшамиш жезвай баркаллу играми диде Мислимат ТАГЪИРОВНАДИЗ:

Эхна вуна залан гужар дяведин
Хажалатар пара дерин, диде чан...
Са затIни туш дад шекердин, виртIедин,
Авач мад затI валай ширин, диде чан.

Хана, хвена на вал азаб къачуна,
На чун патал чIехи жафа чIугуна.
ХъуьчIуьк куьрпе, кIулал шеле кутIунна,
Хкведай вун никIяй къуьлуьн, диде чан.

ХьаначтIани физ яргъариз Меккедиз,
Ухшарзама вун уьмуьрда цуькведиз.
Ишигъ гузвай вун СтIалрин дередиз
Каинат я лезги чилин, диде чан.

Ви веледар чкIанва къе, къушар хьиз,
ЧIехи жезва хтуларни, тазар хьиз.
Ви гьар са югъ куькIуьй цавун къашар хьиз!
Гьерекат я вун чи рикIин, диде чан,
Берекат я вун чи кIвалин, диде чан!

ЧIЕХИ КIАНИВИЛИВДИ ВИ ХВА, РУШАР, ЕЗНЕЯР, СУСАР, ХТУЛАР

Кроссворд

ТуькIуьрайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

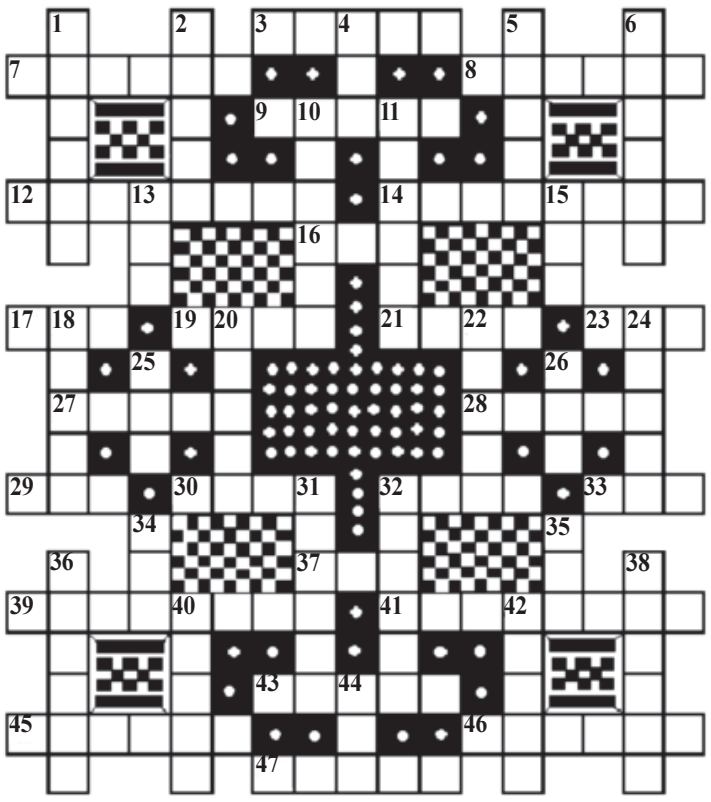

ДУЬЗ ЦIАРАРА: 3. Къванералди къушар ядай затI. **7.** Самовардин суьзек. **8.** ЧIехи къаб, челег. **9.** КицIерин са жинс. **12.** Бустандихъ гелкъвезвайди. **14.** Гилан Темир-Хан-Шура. **16.** ГуьтIуь. **17.** Гьеле ниси тахьанвай некIедин продукт. **19.** Хъчарикай гьазурдай тIуьн. **21.** Техил алцумдай 2,5 килограммдин уьлчме. **23.** Башкириядин меркез. **27.** Виридалайни гзаф агьалияр авай государство. **28.** Къалажух хуьруьн асул лезги тIвар. **29.** Индиядин чилелай авахьзавай ваць. **30.** Пуд-кьуд юкI алай, гъил кьван яцIу кIарас. **32.** Са кар хъийидач лагьана гаф гун. **33.** Хипер хъиядай чка. **37.** КичIе хьайила ам дабандиз аватда. **39.** Цуру тинидикай гьазурнавай фу. **41.** Сура тунвайди недай мифдин гьайван. **43.** АтIай нек. **45.** Гъавурда гьат тийир куьт, келлегуьз. **46.** Итимдин тIвар. **47.** Къуьнуьн кIараб.

ТИК ЦIАРАРА: 1. Девир. **2.** Буьгьтен, кьулухъай ийизвай пис рахун. **4.** Хуьруьн майишатда герек алат. **5.** ТIваларикай туькIуьрнавай рак. **6.** Гьафтедин югъ. **10.** Виликамаз хабар жедайди. **11.** Барка. **13.** Цин хвал. **15.** КицIин элуькьун. **18.** Гимидин ших. **20.** Хийир. **22.** Инсандиз гузвай маса тIвар. **24.** Фитне. **25.** Пекер цIалцIамардай тадарак. **26.** ...-буба. **31.** Кьакьандай авахьдай циз лугьуда... **32.** Наразивилин гафар, туьнбуьгь. **34.** Юргъ. **35.** Асул рекьяй акъатнавайди. **36.** Ученикдиз чарасуз герек шей. **38.** Шиирдин са чIук (русизм). **40.** РФ-дин са край. **42.** Юкьван тарцин як алай чка. **44.** Кьуьруьк гафунин синоним.

Тарихдин мад са чин

ЦIИЙИ КТАБ

Дагъви ШЕРИФ

Алатай йисан эхирда РСФСР-дин просвещенидин отличник, РД-дин лайихлу муаллим, зегьметдин ветеран **Жамал ЖАМАЛОВА**, 1958-йисалай инихъ вичин буба, хизанни галаз, яшамиш жез хьайи Кулларин хуьруьн агьалийрикай "Кулларвияр" ктаб чапна. Кьилин фикир, XIX асирдин эхирра, XXI асирдин кьилерай Дагъустан Республикадин Дербент райондин и хуьре яшамиш хьайи, ана чIехи хьайи машгьур ксар жегьил несилдиз чируниз, абурун агалкьунрилай чешне къачуниз ганва.

Авторди архиврин санбар документрал, тарихдин ктабрал асаслу яз бегьеман кIвалахнава.

Муаллимди хуьруьнвийриз, камаллу агъсакъалди хьиз, къалурнавай меслятар, гьар са инсан патал важиблубур, кьетIенбур хьанва.

Ктаб алим ва писатель Къурбан Акимован редакторвилик

квез Дербент шегьердин са чапханада акъуднава.

Мад са кар къейд тавуна жедач. Чи хуьрерин тарихдай акъатнавай нубатдин и ктабдин тираж 300 экземпляр я. Им неинки республикада тарихдин илимдал машгьул алимриз, тарихдал рикI алайбуруз бес жезвач, гьа кулларвийрин вири хизанрални гьалтзавач.

ЯтIани и мукьвара рагьметдиз фейи муаллимди им вичелай тур еке гуьмбет, рикIел аламукьдай ярж хьиз я.

Яшайишдин идарайрин конкурсдиз талукь яз

Дагъви ШЕРИФ

6-февралдиз Дагъустан Республикадин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик тухунин министрдин заместитель Зураб Багомедов комерциядинбур тушир яшайишдин са жерге тешкилатрин регьберрихъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Гуьруьшдин вахтунда комерциядинбур тушир яшайишдин идарайриз республикадин бюджетдай такьатар чара авун патал программаяр ва проектар хкягъунин конкурсар кьиле фидай тегьердин гъавурда туна, конкурсдин комиссиядиз, ахьтин идараяр патал конкурсдин шартIариз, иштиракчийривай ийизвай истемишунриз талукь суьгьбетарна.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии А за № 383-56-72, выданный в 1999 году Аваданской СОШ Докузпаринского района РД на имя **МАСАНОВОЙ Аиды Бихерчиевны**, считать недействительным.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии В за № 548 54 97, выданный в 2000 году Аваданской СОШ Докузпаринского района РД на имя **МУКАИЛОВА Фарида Исрафиловича**, считать недействительным.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЬЗАВА?

Хемисдиз, жуьмядиз, кишдиз, гьяддиз, исландиз, саласадиз, арбедиз? -
Шегьер, район, хуьр къалура -
Жуван тIвар, фамилияни -
ТIалабзава атIана редакциядиз рахкурун.

Махачкъалада яшамиш жезвай, зугьрабахуьруьнвийрин агъсакъалрин дуствилин мягькем дестеди играми кас
Гьамзали Мурадович ГЬАМЗАЛИЕВ
кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз рагьметлудан уьмуьрдин юлдаш Джульеттадиз, рухваяр тир Мурадаз, Зугьрабаз, Фаргьатаз ва гьакI вири багьрийриз, дериндай хажалат чIугуналди, башсагъ-лугъвал гузва.